

UNIVERSITETET I AGDER

Oppdragelsessyn i endring?

En komparativ studie av populære oppdragelsesbøker
utgitt i Norge i perioden 1950-2000

MALEK AZIMEH

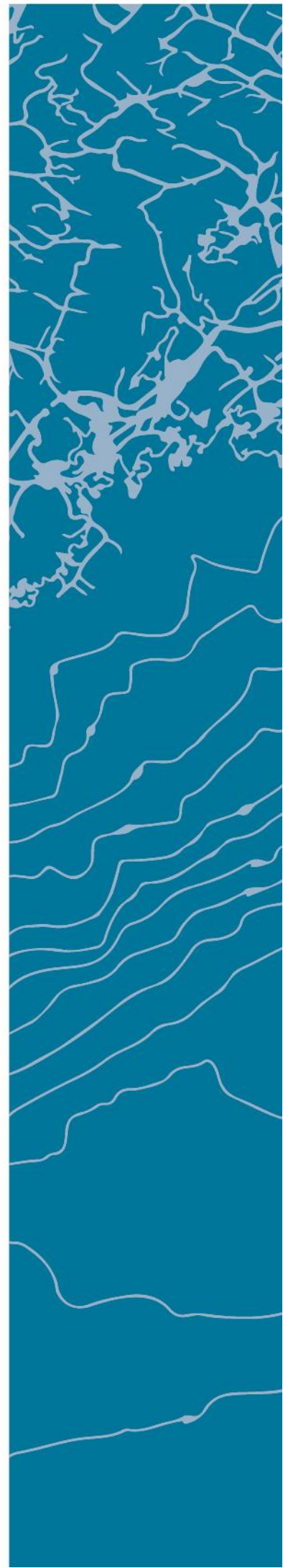
VEILEDER

Jesper Eckhardt Larsen

Universitetet i Agder, 2017

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for pedagogikk

Forord

Jeg bestemte meg tidlig å skrive en oppgave om oppdragelse ettersom det var et tema jeg hadde interesse for. Oppdragelsesfeltet har vært i stadig endring og blitt diskutert hva som kjennetegner «god» oppdragelse. Utviklingen av oppdragelse har forekommet i takt med endringer i samfunnet. Oppgaven anser jeg som relevant og nyttig for å dokumentere utviklingen av oppdragelsessynet, og hvilken betydning dette kan ha for fremtiden.

Arbeidet med dette prosjektet har vært en fantastisk opplevelse. Veien har vært lang og utfordrende, men også interessant og lærerik. Jeg vil rette stor takk til Jesper Eckhardt Larsen, min reflektere og kunnskapsrike veileder. Du har gitt meg frihet og tillit i arbeidet, vært ærlig og direkte i tilbakemeldingene, noe jeg setter stor pris på.

Så vil jeg rette spesiell takk til Mohammed Azimeh for å ha gitt meg motivasjon gjennom studiet og vært til hjelp når jeg har trengt det mest. Jeg vil også takke mine venner Robert L. Kamal og Kristoffer Stålesen for korrekturlesning. Dere har vært til stor hjelp gjennom hele studiet, fra bachelor til master, og det vil jeg aldri glemme. Avslutningsvis vil jeg takke familien for å ha vært alltid forståelsesfulle. Jeg har i perioder har vært i min egen verden, men dere viste alltid forståelse og var alltid omsorgsfulle i de periodene jeg trengte det mest.

Kristiansand, 15.mai.2017

Malek Azimeh

Sammendrag

Tema for oppgaven er om oppdragelsessynet har vært i utvikling i Norge. Det har vært mange diskusjoner angående oppdragelsesbegrepet og hva det innebærer. På bakgrunn av dette er studien avgrenset til populære oppdragelsesbøker som er utgitt i Norge i perioden 1950-2000. De populære oppdragelsesbøkene vektlegger ulike aspekter i oppdragelsen og hvordan dette har positiv påvirkning på barnets utvikling.

Problemstillingen er å undersøke utviklingen i oppdragelsessynet ut fra fire utvalgte oppdragelsesbøker fra den valgte perioden: «*Barneoppdragelse*» av Lise Østlyngen (1950), «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» av Hambro & Moa (1966), «*Elsker du meg?*» av Ross Campbell (1977) og «*Ditt kompetente barn*» av Juul (1996). For å besvare problemstillingen benyttes en kvalitativ komparativanalyse og Baumrinds teori om oppdragelsesstiler. Dette belyser hvilke aspekter som fremkommer i de populære oppdragelsesbøkene, sammenligne dem, samt hvordan aspektene kategoriseres og analyseres.

Hovedfunnet i studien er at konsensus for ønsket oppdragelse har vært i kontinuitet. Foreldrene skal oppmuntre til dialog, inkludering, medbestemmelse, anerkjennelse og skape gode, sterke relasjoner for å oppnå ønsket oppdragelse. Gjennomgangen av bøkene og komparasjonen viser at det har vært utvikling i oppdragelsessynet. Aspektene som benyttes og deres hensikt har vært i endring. Det tydeligste funnet tilknyttes utviklingen av relasjonsaspektet fra boken «*Barneoppdragelse*» av Lise Østlyngen (1950) til boken «*Ditt kompetente barn*» av Juul i 1996. I boken «*Barneoppdragelse*» blir begreper som dialog og oppmerksomhet vektlagt, men i boken «*Ditt kompetente barn*» vektlegger Juul samarbeidsprosessen. Juul påpeker at sterke og gode relasjoner er det viktigste for å oppnå ønsket oppdragelse. Et annet tydelig funn er tilknyttet straffbegrepet. Bøkene «*Barneoppdragelse*» (1950), «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» (1966) og «*Elsker du meg?*» (1977) benytter straffbegrepet i oppdragelsen. På 1990-tallet blir straffbegrepet erstattet med maktbegrepet boken «*Ditt kompetente barn*».

Nøkkelord: oppdragelse/barneoppdragelse 1950-200, oppdragelsessyn, Baumrind, oppdragelsesstil, straff/makt, autonomi, anerkjennelse og relasjon.

Summary

The topic of this assignment is to study if the view of parenting has changed in Norway.

There have been many discussions about parenting and what it entails. This study is limited to popular books that have been released in Norway between 1950 and 2000. The parenting books emphasise different aspects in the children's upbringing and how that positively affects their development.

The primary research question is to examine the views of parenting and its development from four books from the selected period: "*Barneoppdragelse*" by Lise Østlyngen (1950), "*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*" by Hambro & Moa (1966), "*Elsker du meg?*" by Ross Campbell (1977) and "*Ditt kompetente barn*" by Jesper Juul (1996). To answer the research question a qualitative comparative analysis and parenting theory by Baumrind has been used. This highlights which parenting aspects the popular books emphasise, compares them and categorises the aspects according to Baumrind's theory.

The main findings of the study are that the consensus for desired parenting has remained unchanged. Parents should encourage dialogue, inclusion, participation, acknowledge the child's needs and have a positive, strong relation. The review of the books and their aspects in comparison prove there has been a development in the views of parenting. This shows when comparing the relational aspect of parenting in the book "*Barneoppdragelse*" by Lise Østlyngen in 1950 and "*Ditt kompetente barn*" by Jesper Juul in 1996. The concept of dialogue and attention was emphasised in the book "*Barneoppdragelse*" as it would achieve desired parenting. However the book "*Ditt kompetente barn*" emphasises cooperation as the most important aspect for best parenting. According to Juul the stronger the relationship between the parents and child, the better the parenting is. Another significant finding is associated with the terms of punishment. Based on the books "*Barneoppdragelse*", "*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*" and "*Elsker du meg?*" the term punishment has been widely used in parenting. During the 1990s with the book "*Ditt kompetente barn*" the term was changed to parental power.

Keywords: parenting/parenting 1950-2000, views of parenting, Baumrind, parenting style, punishment/power, autonomy, recognition and relations.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Summary	5
1 Innledning	8
1.1 Introduksjon og formål.....	8
1.2 Problemformulering og forskningsspørsmål	9
1.3 Oppgavens oppbygning	11
2 Tidligere forskning og forskningsbehov	11
3 Studiens empiri og teoretisk tolkningsramme	14
3.1 Studiens empiri.....	15
3.2 Baumrinds oppdragelsesstiler	17
3.2.1 Den autoritære oppdragelsesstilen.....	19
3.2.2 Autoritativ oppdragelsesstil	20
3.2.3 Ettergivende oppdragelsesstil	20
3.3 Dion Sommers forståelse av oppdragelsesstilene.....	21
3.4 Darling og Steinbergs syn på oppdragelsesstilene	23
3.5 Baumrind i forhold til oppdragelsesaspektene	25
4 Metodiske valg og avveininger	27
4.1 Kvalitativ metode	28
4.2 Min forforståelse og dens betydning	28
4.3 Metodevalg.....	29
4.4 Innsamling og utvalg av materiale.....	30
4.5 Analytisk rammeverk.....	30
4.5.1 Gjennomlesning av bøkene	32
4.5.2 Innfallsvinkel.....	32
4.5.3 Metodisk tilgang til analysen.....	33
4.5.4 Analytiske redskaper	33
4.5.5 Fortolkning av bøkene	34
4.5.6 Vurderingskriterier for analysen	35
4.6 Undersøkelsens validitet	35
5 Oppdragelsessynet gjennom 50 år	36
5.1 «Barneoppdragelse» av Østlyngen L. H. (1950)	36
5.1.1 Barn i 2. og 3. året	37

5.1.2 Barn i 4.-7. årsalderen	39
5.1.3 Barn i skolealderen – fra syv år til ti år	41
5.1.4 Barn i pubertetsalderen – fra barn til voksen	43
5.1.5 Oppsummering	45
5.2 «Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis» av Hambro (1966)	46
5.2.1 Foreldrenes påvirkning på barnets personlighetsutvikling	47
5.2.2 Foreldrenes bruk av straff og disiplin	49
5.2.3 Foreldre med barn i trassalderen	52
5.2.4 Kjennetegn ved ønsket oppdragelse	54
5.2.5 Oppsummering	57
5.3 «Er du glad i meg?: En bok om oppdragelse» av Campbell (1977)	59
5.3.1 Oppmerksomhet og anerkjennelse	59
5.3.2 Forutsetning for ønsket oppdragelse	61
5.3.3 Er all kjærlighet god kjærlighet?	63
5.3.4 Disiplin og straff	67
5.3.5 Oppsummering	69
5.4 «Ditt kompetente barn» av Jesper Juul (1996)	71
5.4.1 Familiens verdier i endring	71
5.4.2 Hvordan barn samarbeider	74
5.4.3 Anerkjennelsens betydning	76
5.4.4 Foreldres makt i oppdragelsen	78
5.4.5 Oppsummering	80
6 Komparasjon	81
6.1 Straff- og makt	81
6.2 Autonomi i familien	84
6.3 Anerkjennelse i oppdragelsen	86
6.4 Relasjonsaspektet i oppdragelsen	89
7 Konklusjon	91
8 Litteraturliste	98
 Figurregister:	
Figur 3.1 Oppdragesstiler (Sommer, 1997, s. 106).	22
Figur 4.1 Jensens analysespiral (Jensen, 2011, s. 33).	31

1 Innledning

1.1 Introduksjon og formål

På 1950-tallet skjedde det en stor utvikling av både arbeidsliv og familieliv. I denne perioden var det normalt at far var ute i arbeid for å forsørge familien, mens mor var den primære omsorgsgiveren i hjemmet (Lilleaas, 2006). På 1960-tallet intensiverte kampen om likestilling, en kamp som skulle føre til at kvinner fikk samme rettigheter og muligheter som menn i samfunnet. Denne kampen fikk stor betydning for både familie- og arbeidsliv ettersom kvinner fikk kjempet seg til flere rettigheter og muligheter. Staten begynte å yte tjenester som skulle ta over omsorgsoppgavene i hjemmet. For eksempel bygging av offentlige barnehager og skoler. Hensikten med disse tjenestene var å avlaste morens oppgaver i hjemmet, for at mødre skulle delta i arbeidslivet på lik linje med fedre (Lilleaas, 2006; Thuen, 2008).

Oppdragelse er et tema som har blitt diskutert fra 50-årene til i dag. Det har blitt publisert mange bøker, artikler og magasiner om hva som kjennetegner ønsket oppdragelse. Det publiseres lister av hva foreldrene bør og ikke bør gjøre. I ukeblader som KK publiseres det lister av utfordringer med oppdragelse. De gir forslag til hva foreldre skal være varsomme på og hvordan håndtere problemer (Lyngbø, 2011, 21.06.2011).

Det finnes flere syn på hvordan ønsket oppdragelse skal oppnås. Det som er likt i alle forståelsene er at foreldrene har det primære ansvaret for å lære barn regler og moral. Foreldrene har også ansvar for å påvirke barnet til ønsket atferd og holdninger (Bø & Schiefloe, 2007). Myndighetene hjelper foreldrene med tilbud for å avlaste dem fra omsorgsoppgavene, eksempelvis i Norge har alle barn rett til barnehageplass. Det offentlige påtar seg ansvar overfor barna, og de skal sikre nødvendige helse- og omsorgstjenester dersom nødvendig (Barne- og Familiedepartementet., 2005).

Formålet med studien er å belyse spørsmålet: «hva er formålet med oppdragelse, og hva kjennetegner den»? Som tidligere nevnt finnes det flere forståelser av ønsket oppdragelse. Hver forståelse av ønsket oppdragelse kan vektlegge ulike aspekter. For eksempel kan straff oppfattes som det viktigste aspektet i oppdragelsen, men for andre foreldre kan anerkjennelse og kjærlighet være viktigere. På bakgrunn av dette har myndighetene vedtatt en barnevernslow som skal ivareta barnets sikkerhet i hjemmet. Barn og unge som lever under forhold som skader deres helse og utvikling skal få den nødvendige omsorgen og hjelpen de trenger, noe som skal sikre trygge oppvekstvilkår (Barne- og Likestillingsdepartementet, 1992).

Det er interessant å undersøke hvordan oppdragelsessynet har utviklet seg i femti år. Mer kunnskap om dette temaet kan gi forståelse på utviklingen av oppdragelsessynet, noe som medfører ny forståelse av oppdragelsesbegrepet. Hvilke aspekter benyttes og til hvilken hensikt? Dette kan ses i sammenheng med foreldrenes formål med oppdragelsen (Baumrind, 1966; Kvello, 2007). På bakgrunn av dette har jeg valgt å undersøke oppdragelsessynet ut fra populære oppdragelsesbøker utgitt i Norge i perioden 1950-2000. Det finnes eksisterende forskning på hvordan oppdragelsen og barndommen har endret seg i samfunnet fra middelalderen til 2015. Jeg velger å undersøke kjennetegn ved ønsket oppdragelse, hvilke aspekter som vektlegges og med hvilket mål disse aspektene benyttes.

Flere studier undersøker hvordan foreldre kan oppnå ønsket oppdragelse ved å benytte spesifikke aspekter. På bakgrunn av dette ønsker jeg å skape en ny innfallsvinkel på hvordan synet på oppdragelse har utviklet seg. Det vil være interessant og nyttig å undersøke de bøkene på oppdragelse fra den angitte perioden. Finnes det sammenhenger mellom oppdragelsen og aspektene som benyttes? Eller er synet på oppdragelsen statisk og uendret? Denne studien kan ses i sammenheng med tidligere forskning angående hvordan samfunnet har endret seg, og hvordan dette har påvirket familiene. Dette kan skape et nytt innblikk på hvilke oppdragelsesaspekter som benyttes og til hvilken hensikt.

1.2 Problemformulering og forskningsspørsmål

Med bakgrunn i introduksjon, tema og hensikt med oppgaven har jeg valgt følgende problemformulering:

Oppdragelsessyn i endring?

Hvordan kan utviklingen av oppdragelsessynet ses ut ifra en sammenlignende analyse av populære oppdragelsesbøker utgitt i Norge i perioden 1950-2000?

Det finnes lite forskning på hvilke aspekter som skal benyttes for å oppnå ønsket oppdragelse. Én undersøkelse av Baumrind på 1960-tallet beskriver tre oppdragelsesstiler (Baumrind, 1966). Hennes forskning utviklet teorien om oppdragelsesstiler og deres kjennetegn. Dette var et gjennombrudd for forståelsen av oppdragelse, hvordan aspekter kan kategoriseres og hva som kjennetegner foreldrenes oppdragelsesstil. Teorien hennes kan fremskaffe nyttig kunnskap angående foreldrenes oppdragelsesaspekter, kjennetegn og dens hensikt. Dette skal gjøres ved å tolke og analysere populære bøker om oppdragelse på de ulike tidsperiodene.

Ettersom temaet er omfattende, er det nødvendig å begrense hva som skal undersøkes og analyseres, og dette gjøres ved å begrense undersøkelsen til fem forskerspørsmål.

Første forskningsspørsmål: det vil være interessant å sammenligne foreldrenes oppdragelse i perioden 1950-2000. Dette skal gjøres på grunnlag av tolkninger og analyser av utvalgte bøker. Dersom det har skjedd en utvikling i oppdragelsessynet, kan det være interessant å sammenligne hvilke aspekter som vektlegges. Dette kan også fremheve om grunnverdiene i foreldrenes oppdragelse har endret seg.

Det andre forskerspørsmålet består av å undersøke straff- og maktaspektet i oppdragelsen. Dette kan gi en forståelse på hvordan aspektet har utviklet seg dersom det har skjedd endring på oppdragelsessynet med utgangspunkt i de populære oppdragelsesbøkene. For eksempel ble straff- og makt opplevd som nødvendig? Var straff en sentral del av oppdragelsen eller ikke? Hvis så, hvorfor og til hvilken hensikt? Hvis ikke, hvorfor skal den ikke benyttes, og hvilke aspekter skal straff- og makt erstattes av?

Tredje forskningsspørsmål tilknyttes barnets autonomi. Det kan være interessant å undersøke barnets autonomi ettersom det kan gi indikasjon på hvor mye frihet barnet har i oppdragelsen. Åpner foreldrenes oppdragelse opp for at barnet kan ta egne valg og avgjørelser, eller skal foreldrene bestemme alt? Hva er hensikten med autonomi i oppdragelsen? Det er relevant å besvare disse spørsmålene for å etablere forståelse av hva som kjennetegner ønsket oppdragelsessyn.

Fjerde forskningsspørsmål som skal besvares er anerkjennelsesaspektet i oppdragelsen. Dette innebærer hvordan foreldre gir barnet oppmerksomhet og kjærlighet. Dermed kan det være interessant å undersøke om det har skjedd endring i synet på anerkjennelse. Hvordan skal foreldrene anerkjenne barnet og hvilken betydning har dette? Dette skal undersøkes ut fra den valgte perioden.

Femte forskerspørsmål tilknyttes foreldre-barn relasjonen, og dens betydning i oppdragelsen. Det kan være relevant å undersøke relasjonsaspektet ut fra bøkene som skal analyseres. Hvor viktig er det med gode relasjoner som kjennetegnes av åpenhet og dialog? Vektlegges relasjoner i oppdragelsen eller ikke? Det er også interessant å undersøke om relasjonsaspektet i oppdragelsen har endret seg. En årsak til at masteroppgaven begrenses til disse aspektene, er på grunn av temaets omfang. Denne avgrensningen kan gi svar på om det har skjedd en utvikling i oppdragelsessynet ut fra de populære oppdragelsesbøkene.

1.3 Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 skal det redegjøres for tidligere forskning på området. Dette skal belyse hva som tidligere har blitt undersøkt, og hva som kan være interessant å undersøke videre. I kapittel 3 skal oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted avklares. Relevant teori i forhold til tema og problemstilling skal også avklares. Hovedteorien i denne studien er Baumrinds kategorisering av tre oppdragelsesstiler. Videre skal det redegjøres for to perspektiver på oppdragelsesteorien til Baumrind av Dion Sommer og Darling & Steinberg.

I kapittel 4 presenteres valg av metode og fremgangsmåte. I dette kapitlet skal det redegjøres for det analytiske rammeverket av undersøkelsen. Dette omhandler min forforståelse av temaet, og hvordan jeg velger å lese oppdragelsesbøkene. Videre skal det redegjøres hvordan jeg fortolker og analyserer teksten. Deretter skal jeg redegjøre hvordan undersøkelsen besvarer problemstillingen.

I kapittel 5 skal bøkens innhold tolkes og analyseres. Aspektene som belyser ønsket oppdragelse skal vektlegges. Dette skal gi en forståelse av hvordan oppdragelse ble forstått på den valgte tidsperioden. I kapittel 6 skal oppdragelsesaspektene fra de populære oppdragelsesbøkene sammenlignes. Denne sammenligningen sikter til en analyse av om det har skjedd utvikling av oppdragessynet på den valgte perioden. I kapittel 7 skal studien konkluderes ut fra problemstillingen og funn fra kapittel 6. Spørsmålet om det har vært utvikling av oppdragessynet fra 1950-2000 skal besvares.

2 Tidligere forskning og forskningsbehov

I dette kapitlet skal tidligere forskningsbidrag som kan bidra til forståelse av undersøkelsens tema bli presentert. Tidligere i teksten ble det avklart at oppdragelsestemaet er omfattende, og det er mange områder som ikke har blitt undersøkt tidligere. På bakgrunn av tidligere forskning og funn skal jeg redegjøre for forskningsbehovet på dette området.

På 1960-tallet publiserte Phillip Ariés boken «*L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*», oversatt til «*Barndommens historie*» på norsk og utgitt i Norge i 1980. Denne boken var revolusjonerende i denne perioden ettersom Ariés hevdet at synet på barn og barndom har utviklet seg markant fra 1500-1600-tallet til i dag. Ifølge Ariés ble barnet på 1900-tallet oppfattet som et individ som skulle anerkjennes i familien. Deres uskyld skulle vernes, og foreldrene skulle ivareta barnets interesser og hjelpe dem til «den rette vei». Ariés skrev at

denne endringen er forårsaket av forbedring av levekårene i samfunnet, noe som medførte at foreldrene ble mer oppmerksomme på barnets behov (Ariès, 1980). Dette påviser at oppdragelsessynet har vært i utvikling fra 1500-tallet fram til i dag. Men han skrev generelt om hvordan oppdragelsessynet har endret seg i samfunnet, og ikke så mye om hvilke aspekter som vektlegges og til hvilken hensikt de benyttes.

Erik Sigsgaard var en dansk barneforsker på 1970-tallet. Han publiserte boken «*Om børn og deres virkelighed: set i perioder over 300 år*» i 1979. I denne boken beskrev han utviklingen av barndomshistorien fra 1600-tallet til slutten på 1970-tallet. Ifølge Sigsgaard var det i løpet av 1970-tallet en forbedring av forholdene til barn i forhold til hvordan det var på 1950- og 1960-tallet. Oppdragelsen ble kjennetegnet av at den ble mindre ensrettet, færre krangler og mindre korrigerende av barns atferd. Sigsgaard påpekte at denne endringen i oppdragelsen skyldes at foreldrene ble mer selvbevisste, mer sikre og frigjorte i motsetning til tidligere generasjoner. Samtidig kunne ikke foreldrene være forbilde til barna som de var i tidligere år. Begge foreldre skulle ut i arbeid og barn måtte finne et forbilde. Barn søkte blant annet i nyheter, tv eller radio. Barn var ikke lengre tilknyttet foreldrenes fotspor og kunne vokse opp til å bli hva de måtte ønske (Sigsgaard, 1979). Sigsgaard presenterte også forskning fra *Socialforskningsinstitutt* som påpekte at barnets utvikling påvirkes av foreldrenes oppdragelse. Barn som vokste opp i dårlige sosiale og psykiske vilkår var utsatt for utvikling av uønsket atferd. På bakgrunn av dette diskuterte Sigsgaard hvordan oppdragelsessynet har utviklet seg og hvilken betydning det hadde for barnet. Denne utviklingen sørget for at barn kunne følge egne drømmer, samt at de ble oppfattet som subjekter i familien (ibid.).

Thuen & Sommerschild utgav i 1997 en barndomshistoriebok om fire forskjellige oppdragelsesidealer som var av betydning for barnets oppvekst. Dette skulle belyse hvordan oppdragelsessynet hadde utviklet seg i takt med samfunnet. Det første idealet var tukt og disiplin, og dette forekom mest i middelalderen. Straffaspektet rettfærdiggjøres i kjærlighetens navn og med hensyn til barnets framtid. På 1800-tallet vokste oppdragelsesidealet om det naturskapte barnet. Oppdragelsesoppgaven ble kjennetegnet av å innøve gode vaner og ønsket atferd. Barnet ble forstått som «*tabula rasa*», en tom tavle som foreldrene skulle forme (Thuen & Sommerschild, 1997).

På starten av 1900-tallet vokste det tredje oppdragelsesidealet. Oppdragelsen skulle påvirke barnet til å bli flink og flittig. Hensikten med oppdragelsen var å legge til rette for en materiell utvikling som skulle føre landet ut av fattigdommen. Dette skulle oppnås ved at oppdragelsen

skulle være samfunnsnyttig. Både foreldre og skoler skulle utvikle barn til å utføre spesifikke oppgaver for å skape økonomisk vekst i landet (Thuen & Sommerschild, 1997). Det siste oppdragelsesidealet omhandlet det lykkelige barnet. På starten av 1900-tallet skjedde det store barnepolitiske opprustninger. Skolen hadde fokus på å oppdra barnet til ønsket atferd og holdninger. Barn fikk rettigheter som de tidligere ikke hadde. Barnevernet skulle ivareta barnets trygghet og omsorg dersom foreldrene ikke klarte å overholde barnets rettigheter. Nå skulle barna stimuleres til å være seg selv, utvikle sine egne evner og ferdigheter. De skulle ha mer frihet til å ta egne valg og avgjørelser, ikke bare i hjemmet, men også i samfunnet (ibid.).

Kari Blom har skrevet en bok om hvordan barndommen endret seg fra 1850- til slutten av 1900-tallet. Hun forsøkte å belyse hvordan samfunnet har endret seg, og hvilken påvirkning dette hadde på oppdragelsen. Ifølge henne var overgangen fra lydighet til selvrealisering en viktig endring som fremkom i familien. Oppdragelsen hadde alltid vært styrt av samfunnets normer og verdier. For eksempel hvordan omsorg og stell, belønning og straff ble benyttet for å oppnå ønsket atferd. På slutten av 1900-tallet skulle det fokuseres mer på å utvikle barnet til å bli seg selv med utgangspunkt i deres interesser og evner. Dette skulle oppnås ved at foreldrene gav barnet mer frihet enn tidligere. Dette gjøres ved at de offentlige institusjonene gav barnet mer rettigheter (barndomsloven) og muligheter til å utvikle seg selv. Myndighetene skulle også hjelpe foreldrene med oppdragelsen, og dette skjedde gjennom barnehagen og skolen (Blom, 2004).

Harald Thuen (2008) har skrevet en bok om barnets oppdragelse, opplæring og omsorg gjennom historien. Han beskriver hvordan samfunnet har endret seg gjennom historien, og hvilken betydning det hadde for barnet. I perioden 1945-1975 ble barnet betegnet som sårbart. Barnet skulle beskyttes og myndighetene hjalp foreldrene til å oppdra barnet med hensikt. Barnehagen skulle være til hjelp for hjemmet. I større grad ble barn oppfattet som om de tilhørte velferdssamfunnet. Barnevernet ble til, og barn skulle lære ønsket atferd og oppførsel på skolen (Thuen, 2008). Perioden 1975-2008 kjennetegnes av at barnet ble oppfattet som medvirkende i familiens valg og avgjørelser. Oppdragelsen skulle være mer forhandlende og inkluderende. Foreldrene skulle fordele omsorgsoppgavene likt i hjemmet, og mor skulle ha like mye ansvar som far. Oppdragelsesgiver- og omsorgsgiverrollene i hjemmet skulle likestilles. Barn inngikk også i denne prosessen. De skulle ha muligheten til å utvikle seg selv etter sine ønsker og interesser. Samfunnet skulle tilrettelegge dette ved målstyrt valgfrihet i skolene. Dersom barnet trengte hjelp, kunne de benytte ordninger som myndighetene tilrettela. For eksempel gjennom spesialundervisning og tilpasset opplæring (Thuen, 2008).

Øyvind Kvello er psykolog og har utgitt flere bøker om barn og atferdsvansker. De fleste bøkene han har utgitt, omhandler hvordan foreldrene kan påvirke barnets utvikling av atferdsvansker og antisosial atferd. Eksempelvis hvordan foreldre kan utsette barn for omsorgssvikt og hvordan dette påvirker barnets utvikling av atferdsvansker. Kvello påpeker at det finnes mange mørketall for barn som utsettes for omsorgssvikt. Dette medfører vanskelighet i å dokumentere alle kjennetegn i oppdragelsen, og hvordan dette påvirker barnet til utvikling av atferdsvansker. På bakgrunn av dette forsket han på hvordan foreldrenes valg og beslutninger påvirket barnet til uønsket atferd (Kvello, 2007, 2010; Kvello, Collin-Hansen, Haug, Grødem, & Moen, 2012). De ulike studiene gir ikke innsikt i om det har skjedd endringer på oppdragelsen, men gir indikasjon på sammenhengen mellom oppdragelse og barnets utvikling av antisosial atferd.

Tidligere forskning på dette temaet omfatter historier om barndommen og syn på oppdragelsen. Hva historikerne presenterer er ikke sannheter, men observasjoner og syn på hvordan barndommen har utviklet seg, og hvordan det kan forstås. Studiene er av deskriptiv karakter. Tidligere studier er beskrivende i forhold til hvordan synet på oppdragelse kan forstås, og hvordan det har utviklet seg gjennom historien. De ulike synene på oppdragelse ut fra tidligere forskning kan være nyttig. Det kan være til hjelp for å kategorisere ulike oppdragelsesaspekter som fremkommer i de populære oppdragelsesbøkene, og analysere dem.

Gjennomgangen av eksisterende forskning viser til utviklingen av barndomshistorien, og oppdragelsens betydning for utvikling av atferd. Etter mange litteratursøk og funn av tidligere forskning, har jeg ikke funnet omfattende studier angående utviklingen av oppdragelsessynet i Norge. Studier som har fokusert på foreldrenes oppdragelse innenfor psykologien, eksempelvis Øyvind Kvello, studerer hvordan foreldrenes handlinger, holdninger og atferd enten påvirker barnet positivt eller negativt. Andre studier og undersøkelser gir informasjon om hva som kjennetegner effektiv oppdragelse i forhold til samfunnets behov. På bakgrunn av dette kan en undersøkelse på hvordan utviklingen oppdragelsessynet fra 1950-2000 bidra til ny forståelse på hvilke oppdragelsesaspekter som vektlegges.

3 Studiens empiri og teoretisk tolkningsramme

I dette kapittelet skal det redegjøres for studiens empiri og teori. Studiens empiri består av fire populære oppdragelsesbøker fra ca. hvert tiende år fra 1950 til 2000. Deretter skal jeg gjøre

rede for hovedteorien for analysen: Baumrinds oppdragelsesteori. Videre skal jeg presentere Sommers og Darling & Steinbergs videreutvikling av Baumrinds oppdragelsesteori. Dette skal belyse alternative perspektiver på hvordan oppdragelsesteorien kan benyttes.

3.1 Studiens empiri

Den første boken som skal undersøkes er «*Barneoppdragelse*» av Lise H. Østlyngen (1950). Hun var barnehagelærerinne og boken preges av hennes syn på hva som kjennetegner ønsket oppdragelse fra 1950-tallet. I denne boken beskriver hun hvordan foreldrenes oppdragelse skulle være fra barnets første leveår til ungdomsalder. Boken deler barnets leveår i stadier, og i hvert stadium utvikler barn spesifikke kjennetegn som foreldre skulle ta hensyn til. I oppdragelsen skulle foreldrene være oppmerksomme på barnets behov, og hvilke aspekter de benyttet for å oppnå ønsket resultat. Østlyngen forsøkte å belyse hva som kjennetegnet ønsket og uønsket oppdragelse ved hjelp av eksempler. Hun diskuterte videre straffaspektet, og dette fremheves gjennom hele boken. Spørsmålet om hvorvidt straff skulle benyttes eller ikke, samt hvilken hensikt straff har og hvilke konsekvenser det kunne medføre. Denne boken gir et viktig innblikk i hva som kjennetegner ønsket oppdragelse på 1950-årene.

Cato Hambro var norsk psykolog og pedagog og skrev boken «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» og ble utgitt i 1966. Hambro forsøkte å belyse hensikten med foreldrenes oppdragelse i hjemmet. Han skrev at foreldrene ikke skulle oppdra et barn uten hensikt, ettersom enhver oppdragelse burde ha et formål. Foreldrenes oppdragelse defineres som en av de viktigste arbeidsoppgavene i samfunnet. Hvilke verdier og holdninger foreldre formidler i oppdragelsen var viktig ettersom de ville gjenspeiles i barna, og påvirke samfunnet. Oppdragelsesaspekter som benyttes er av betydning på hvordan verdier og holdninger overføres. For eksempel hvordan oppdragelsen skulle ivareta barnets autonomi i familien, og hvordan foreldrenes personlighet kunne påvirke barnets utvikling til ønsket atferd og holdning (Hambro, 1966). Hambro skrev denne boken med en forståelse av hva som kjennetegner ønsket oppdragelse. Dette belyste han ved å redegjøre for redskaper som foreldre burde fokusere på. I boken forsøkte han å gi en forståelse for hans oppdragelsessyn, og hvordan det burde være på 1960-tallet.

Amerikaneren Ross Campbell var utdannet som klinisk professor i pediatri og psykiatri og hadde omtrent tretti års erfaring med rettleiding av foreldre. Han er av kristen opprinnelse, og publikasjonene er preget av hans livssyn. På 1970-tallet publiserte han boken «*How To Really*

Love Your Child», som har blitt oversatt av Eldbjørg Solevåg og utgitt i Norge i 1977 med tittelen «*Er du glad i meg?*». I denne boken forsøker Campbell (1977) å beskrive hvordan foreldres oppdragelse med barn under tenåringsalderen (0-13 år) burde være. Denne boken skiller seg ut fra de andre bøkene ettersom den bærer preg av et kristent livssyn. Boken forsøker å belyse utfordringer foreldrene kan møte på og hvordan disse skulle håndteres. Anerkjennelse og kjærlighet ble vektlagt i denne boken fordi det oppleves som de viktigste oppdragsaspektene som kunne bidra til mest positiv påvirkning på barnets utvikling av ønsket resultat.

Campbell skrev at det har blitt utgitt mange bøker, artikler og foredrag om hva som kjennetegner ønsket oppdragelse. Men han argumenterte for at de bøkene, studiene og artiklene bare presenterer en del av det helhetlige oppdragsessynet. Dette medførte at foreldre tilegner en begrenset forståelse på hvordan oppdragsaspektene skulle benyttes. Disse forståelsene av oppdragsaspektene ville etter hvert oppfattes som sannhet på hvordan foreldre kunne oppnå ønsket resultat. Denne sannheten skaper en ubalanse i forståelsen av hva som kjennetegner ønsket oppdragelse ettersom de ikke tar hensyn til barnets særegenheter, og det ikke finnes en fasit på feilfri oppdragelse (Campbell, 1977). På bakgrunn av dette forsøkte Campbell å presentere myter og sannheter ved oppdragelsen. Selv om han ikke tydeliggjorde hvordan oppdragsessynet var i tidligere tiår, forsøkte han å skape en ny forståelse av hvordan den skulle være på 1970-tallet. Dette skulle hjelpe foreldrene til å etablere forståelse av hva som kjennetegner ønsket oppdragelse og hvordan dette skulle oppnås. Foreldrene skulle tilegne seg kunnskap på hvordan de skulle forholde seg til barnets ønsker og behov.

I 1996 ble boken «*Ditt kompetente barn*» av Jesper Juul publisert. Juul er en dansk familieterapeut og boken preges av hans erfaringer og oppfatninger om foreldrenes oppdragelse. Han beskrev at det ikke finnes en gal og riktig tenkning på oppdragelse, ettersom det ville skape polarisering av hva oppdragelse var, og hva den kunne bestå av. Formålet med boken var å presentere hvordan ønsket oppdragelse kunne forekomme i hjemmet, og hvilke aspekter foreldrene burde fokusere på. Relasjon mellom foreldre og barn fremheves som et av de viktigste oppdragsaspektene. En god foreldre-barn relasjon dannet grunnlaget for både foreldrenes handlingsmuligheter og hensiktsmessig oppdragelse. Gode relasjoner ville føre til at foreldre fikk flere positive handlingsmuligheter enn foreldre med dårlige relasjoner. I oppdragelsen betegnes barnet som et kompetent og samarbeidsvillig subjekt. På bakgrunn av denne betegnelsen ble oppdragsmidler fremhevet, og diskutert hvorvidt de var

nødvendige. Juul benytter ikke straffbegrepet i oppdragelsen, men han skriver om grenser og makt. Han påpekte at straffbegrepet skaper flere utfordringer enn løsninger (Juul, 1996). I boken benytter Juul oppdragelseseksempler fra tidligere tiår, og sammenlignet dem med hans oppdragelsessyn på hvordan det burde være på 1990-tallet. Han beskriver hvorfor det var viktig med endring i foreldres oppdragelsessyn, og hvordan dette kunne medføre positiv påvirkning på barnets utvikling av ønsket atferd og holdninger.

3.2 Baumrinds oppdragelsesstiler

Diana Baumrind er en amerikansk psykolog som forsker på foreldrenes handlinger, atferd og kjennetegn, og hvordan disse kan kategoriseres. Hennes forskning oppfattes som klinisk psykologi, fordi hun prøvde å integrere teori og vitenskap for å forebygge negativ konsekvenser i oppdragelsen. Teorien hennes forsøkte å belyse hvordan foreldrenes oppdragelse kunne påvirke barnet til mest positiv oppvekst og utvikling. I senere år fikk teorien mye oppmerksomhet og ble videreutviklet. Hennes teori besto av kjennetegn ved foreldrenes oppdragelse og kategoriseringer av dem i ulike stiler. Denne kategoriseringen av foreldres oppdragelse fikk navnet «parenting styles», og oversettes til «oppdragelsesstiler» på norsk. En oppdragelsesstil var de intenderte handlingene foreldrene foretok for å påvirke eller korrigere barnet til ønsket atferd og holdning. På bakgrunn av dette forsket hun på hva som kjennetegnet disse oppdragelsesstilene, og hvordan oppdragelsesaspektene kunne ha positivt og negativt påvirkning på barnets utvikling (Baumrind, 1966, 1982).

I 1966 publiserte hun en studie på hva som kjennetegner oppdragelsesstilene og hvordan disse kunne påvirke barnets utvikling av atferd. I oppdragelsen har foreldre ulik grad av autoritet, og denne autoriteten inndeles i tre kategorier: autoritær, autoritativ og ettergivende. Den autoritære oppdragelsesstilen ble kjennetegnet av foreldre med mye autoritet og fastsatte standarder for atferd og holdning i hjemmet. Autoritative foreldre benyttet autoriteten til å løse problemer og utfordringer sammen med barnet. På bakgrunn av dette ble kommunikasjonsaspektet vektlagt, ettersom det oppfordret foreldre og barn til å dele forståelser, meninger og følelser. Ettergivende oppdragelsesstil ble kjennetegnet av foreldres aksept og bekreftende holdning til barnets atferd og handlinger. I denne oppdragelsesstilen hadde barn mindre regler og krav de skulle rette seg etter, og foreldrene hadde en rolle hvor de forsøkte å hjelpe og veilede barnet til å oppnå det de ønsket (Baumrind, 1966).

I en studie som ble publisert i 1971 forsket Baumrind på barns atferd, holdninger og handlinger, og hvordan dette kunne tilknyttes foreldrenes oppdragelsesstil. Studien utforsket sammenhenger mellom oppdragelsesstil og barnets atferd, og funnene i denne studien utviklet teorien videre. Barn som var selvkontrollerte, utforskende, selvstendige, uttrykte kjærighet og var rasjonelle kunne kjennetegnes av at de hadde autoritative foreldre. Dette var en kombinasjon av mye kontroll og positiv oppmuntring til barnets utvikling av autonomi. Autoritære foreldre ble kjennetegnet av barn som var utilfreds, tilbaketrukne og kontrollerende. Ettergivende oppdragelsesstil ble kjennetegnet av barn som var mindre kontrollerende og krevende, men de uttrykte kjærighet til en viss grad (Baumrind, 1971).

Baumrind forsket videre på hvordan foreldres oppdragelse påvirket barnet, og i 1982 publiserte hun en artikkel om likestilte foreldre var mer effektive oppdragere. I denne studien kategoriserte hun fire oppdragelsesstiler med utgangspunkt i foreldrenes respons og krav til barnet. Den autoritære oppdragelsesstilen kjennetegnes av kravstillende foreldre, men lite responsive til barnets ønsker og behov. Autoritative foreldre var kravstillende, samt responsive til barnets ønsker og behov. Ettergivende oppdragelsesstil kjennetegnes av foreldre som i liten grad er kravstillende, men responsive til barnet. Hun skriver også om en fjerde oppdragelsesstil som ikke tidligere har blitt nevnt, en uinvolvert oppdragelse. Denne oppdragelsesstilen kjennetegnes av foreldre som ikke tar hensyn til barnet. De bryr seg lite om barnets velvære og tar ikke hensyn til å påvirke barnet til ønsket atferd (Baumrind, 1982).

I 1996 publiserte Baumrind en artikkel angående kontroverser på oppdragelse. Hun beskrev og redegjorde for kontroversene om hvordan ulike oppdragelsesaspekter kunne påvirke barnets utvikling. Formålet med artikkelen var å integrere historisk kontekst i forhold til oppdragelsesstilene, og argumentere hvordan dette påvirker barnet. Hun skrev: på den ene enden av spekteret er ettergivende oppdragelsesstil responsiv til barnet, men i mindre grad kravstillende. På den andre enden av spektret finnes den autoritære oppdragelsesstilen. Den er restriktiv og dette rettfærdiggjøres av religiøse overbevisninger, regler og normer skal overholdes ettersom Gud har pålagt dem. Mellom de to spektrene finnes den autoritative oppdragelsesstilen. Den kjennetegnes av at foreldre oppmuntrer barnet til dialog og hjelper dem med å utvikle autonomien. Formålet med denne oppdragelsesstilen var å hjelpe barnet til å bli et selvstendig individ (Baumrind, 1996). I det følgende kapitlet skal de tre oppdragelsesstilene forklares. Uinvolvert oppdragelsesstil skal ikke redegjøres ettersom Baumrind påpeker at det ikke er oppdragelse. Foreldrene tar ikke ansvar, er ikke kravstillende

eller responsive til barnet. Med andre ord, sammenligner hun denne oppdragelsesstilen med barnemishandling.

3.2.1 Den autoritære oppdragelsesstilen

En autoritær oppdragelsesstil kjennetegnes av foreldre som forsøker å korrigere barnets atferd og holdninger. Det blir fastsatt standarder som barnet skal overholde, eksempelvis regler og normer for oppførsel og atferd. Barnets autonomi i familien ved en autoritær oppdragelsesstil blir i stor grad undertrykket og fratatt (Baumrind, 1966). Dette uttrykkes ved at foreldre er opptatte av barnets utvikling og oppvekst, og ønsker at deres barn skal ha en god framtid. Derfor er foreldrene strenge med barnet (ibid.).

Konflikter oppstår i alle familier. Hvordan foreldrene håndterer konfliktene, påvirker hvilken oppdragelsesstil barnet blir preget av. I en autoritær oppdragelsesstil benytter foreldrene minst mulig tid på dialog i konfliktløsningen og forsøker å påvirke barnet til å adlyde ordre. Med denne forståelsen av konflikthåndtering, vil det sjeldent oppstå dialog mellom foreldre og barn. Det vil oppstå samtaler mellom dem, men de kjennetegnes av forventninger og krav som foreldrene fastsetter, og som barnet skal overholde. Forventninger skal oppnås, krav skal overholdes og barnet skal adlyde foreldres regler og normer. Det som fastsettes av regler er udiskutabelt og dersom barnet motsetter seg foreldrenes regler og normer, vil de oppfattes som ulydige (Baumrind, 1971, 1982).

Flere studier utført av Baumrind begrunner at en autoritær oppdragelsesstil kan medføre problemer og utfordringer for barnet. Hun har utført flere undersøkelser som viser at barn som utsettes for denne oppdragelsesstilen, kan bli mer engstelige, nervøse og mer sosialt tilbaketrukkne i møte med andre mennesker (Baumrind, 1966, 1982). Dette kan være et resultat av at barnets autonomi ikke blir ivaretatt og oversett. Autoritær oppdragelsesstil kjennetegnes av fastsatte regler, normer, krav og forventninger som skal oppnås, uavhengig av barnets ønsker og behov. Dette kan medføre kontinuerlig bruk av straff dersom regler og forventninger ikke overholdes (Baumrind, 1971, 1996). Men hva er forskjellen mellom en autoritær og autoritativ oppdragelsesstil?

3.2.2 Autoritativ oppdragelsesstil

I likhet med den autoritære oppdragelsesstilen, kjennetegnes den autoritative stilen av fastsatte regler og normer som skal overholdes. Likevel er ikke disse reglene og normene udiskutable. Barnets autonomi skal ivaretas i oppdragelsen. Barn som motsetter seg regler og normer, oppleves ikke som ulydige, men i stedet inngår foreldrene i dialog med barnet. Dialogens hensikt er å oppmuntre barnet til å kommunisere sine behov, følelser og tanker. Samtidig kommuniserer foreldrene om hvorfor de har fastsatte regler og normer, og hvorfor de skal overholdes. Formålet med dialogen er å forklare kravene, reglene og normene. Dette skal hjelpe barnet med å forstå hensikten med reglene og kravene, samt hvorfor de skal overholdes. Denne oppdragelsesstilen kjennetegnes av foreldre som er villige til å opphøre fastsatte regler, normer og forventninger som undertrykker barnets behov og interesser. En autoritativ oppdragelsesstil styrker barnets positive kvaliteter og utvikler dem. Med utgangspunkt i dette skal foreldre ta hensyn til hvilke normer og regler som fastsettes, og hva som skal overholdes (Baumrind, 1966, 1971).

Den autoritative oppdragelsesstilen oppfattes som demokratisk og rasjonell, hvor både foreldre og barn har rettigheter som begge skal respektere. Barnets autonomi blir ivarettatt i oppdragelsen, i motsetning til den autoritære oppdragelsesstilen. Barnet kan uttrykke sine behov, misnøye og følelser uten at de oppfattes som ulydige. Det er viktig med kontinuerlig dialog ettersom det åpner muligheten til å skape forståelse for barnets ønsker og behov. Dialog kan bestå av å kommunisere følelser, tanker, ønsker eller behov. Disse aspektene er viktig å være oppmerksom på ettersom de styrker barnets positive kvaliteter. Dette gir barnet mer autonomi i motsetning til den autoritære stilen, men det betyr ikke at foreldrene gir dem absolutt frihet. Foreldrene har fortsatt ansvar for valg og avgjørelser i familien, men de tar i betraktning barnets ønsker, behov og interesser (Baumrind, 1966, 1982).

3.2.3 Ettergivende oppdragelsesstil

Denne oppdragelsesstilen har fokus på barnets behov og interesser. I motsetning til den autoritære- og autoritative oppdragelsesstilen, forsøker foreldrene å overlate barnet til seg selv. Ettergivende oppdragelsesstil har ikke som formål å straffe et barn, eller fastsette mange regler og normer som skal overholdes. Foreldrene kjennetegnes ved at dem har bekreftende holdninger til barnets impulser, ønsker og handlinger (Baumrind, 1966, 1971). Hjemmet består av få regler og normer, og foreldrene delegerer lite ansvar overfor barnet. De reglene og normene som fastsettes blir ikke oppfulgt, og foreldrene er ikke aktive pådrivere for å

påvirke barnet til ønsket atferd og holdninger. Denne oppdragelsesstilen kjennetegnes av foreldre som gir uttrykk for at barnet skal lære av sine egne erfaringer. Foreldrene benyttes som hjelpemidler for at barnet skal oppnå sine ønsker. Foreldrene er også sjeldent avvisende for barnets valg og avgjørelser (Baumrind, 1982, 1996).

Barnets ønsker prioriteres over foreldrenes, og barnet kan selv bestemme hva det vil. Fastsatte regler blir ikke grundig fulgt opp ettersom barnets glede og behov prioriteres. Dette kan føre til at barnet utvikler impulser som kan ha negativ virkning på dets oppvekst. Barnet som utsettes for ettergivende oppdragelsesstil kan utvikle vanskeligheter med å kontrollere sine ønsker og interesser. Barnet vil ikke lære å forhandle, noe som kan medføre vanskeligheter i møte med andre mennesker (Baumrind, 1966, 1971).

3.3 Dion Sommers forståelse av oppdragelsesstilene

Dion Sommer er en dansk psykolog som forsket på menneskets plass i samfunnet, spesielt på barn og de voksnes livsbetingelser. På bakgrunn av dette publiserte han boken «*Barndomspsykologi*» i Danmark i 1996, som senere ble oversatt av Lisbeth Lyngaas i 1997 og utgitt i Norge. I boken redegjør Sommer for hvilken betydning omsorg og oppdragelse hadde på 1990-tallet, og han benyttet Baumrinds oppdragelsesteori. Sommer påpekte at familiens utviklingspotensial består av: foreldrenes oppfatning av barnet, og foreldrenes grad av konflikt og harmoni. Disse aspektene påvirket hvilken oppdragelsesstil som ble benyttet, og påvirket barnets utvikling i familien (Sommer, 1997). Ifølge Sommer ble barnet oppfattet som et kompetent individ fra første leveår. Foreldrenes handlinger, atferd og holdninger overføres til barnet fra tidlig alder. Med utgangspunkt i dette redegjorde Sommer for hvordan den intenderte oppdragelsen påvirket barnet, og hvordan aspektene kunne forstås ut fra Baumrinds oppdragelsesstiler. På bakgrunn av dette vektla han det politiske aspektet i oppdragelsen. Barnet skulle inkluderes og medbestemme i familiens valg og avgjørelser (ibid.). Men hvilket syn hadde Sommer på Baumrinds oppdragelsesstiler?

Sommer benyttet en figur for å illustrere hvordan de fire oppdragelsesstilene ble kategorisert. Den første aksene besto av foreldrenes respons til barnet. Den andre aksene besto av foreldrenes krav til barnet.

	Responsiv	Ikke-responsiv
Kravstillende	Autoritativ stil	Autoritær stil
Kravunnvikelse	Permissiv/ettergivende stil	Uinvolvert stil

Figur 3.1 Oppdragelsesstiler (Sommer, 1997, s. 106).

Den autoritative oppdragelsesstilen ble kjennetegnet av foreldre som både var kravstillende og responsive til barnet. Formålet med oppdragelsesstilen var å respektere barnets rettigheter i familien, for å kunne ha positiv påvirkning på deres utvikling. I forlengelse av Baumrinds syn på oppdragelsesstilen, påpekte Sommer at den kunne være mer betydningsfull enn tidligere antatt. Foreldre som oppmuntret barn til forhandling og inkluderer de i avgjørelsesprosesser, utviklet ikke bare deres autonomi, men denne prosessen etablerte en demokratisering av familie- og samfunns strukturer. Dette er kompetanse som læres og overføres i oppdragelsen, og er avgjørende for hva barnet lærer av regler, normer og forventninger. Barn gjenspeiler foreldrenes autoritet i møte med andre mennesker. Ifølge Sommer ville aspektene barn utsettes for i oppdragelsen læres, og de ville benytte samme aspekter i møte med andre mennesker (Sommer, 1997). Det kulturelle aspektet i oppdragelsen ble også vektlagt ettersom det påvirker barns utvikling av ønsket atferd og holdninger. Kultur ble definert som et resultat av menneskelig aktivitet som etablerte et alternativt univers i samfunnet. Oppdragelsesstilen er avhengig av både kulturelle og politiske faktorer som Baumrind ikke tar hensyn til (ibid.).

Den autoritære oppdragelsesstilen ble kjennetegnet av kravstillende foreldre, men som ikke var responsive til barnet. Foreldrene stiller krav til barnet som om de var autoritative, men overser deres behov for anerkjennelse. Barn kunne oppleve at foreldre var direkte avvisende til deres ønsker og behov, noe som undertrykte deres frihet. Dersom konflikter oppsto i familien, forsøkte foreldre å påvirke barnet til å adlyde deres ordre. Foreldre hadde fastsatte regler og normer for korrekt oppførsel, og disse skulle overholdes. Barn som ønsker å ta egne valg, avgjørelser eller diskutere regler og normer, ble opplevd som ulydige (Sommer, 1997). Foreldre mener barn er individer som skal rettleides til et godt liv. Barn vet ikke hva som er best for dem da de ikke har sammenlignbar erfaring som foreldrene. Denne forståelsen av autoritær oppdragelsesstil har mange likheter med Baumrinds teori.

I forlengelse av Baumrinds forståelse av autoritær oppdragelsesstil, kritiserer Sommer hennes utsagn. Sommer er uenig med Baumrind om at autoritær oppdragelsesstil kun har negativ påvirkning på barns utvikling. En autoritær oppdragelsesstil er viktig i samtlige situasjoner. Det er avhengig av hvordan den blir benyttet og til hvilken hensikt. Denne oppdragelsesstilen er nyttig for å lære barnet viktige aspekter i livet (Sommer, 1997).

Men hva er forskjellen mellom autoritær og ettergivende oppdragelsesstil? Ifølge Sommer kjennetegnes ettergivende oppdragelsesstil av responsive foreldre som er kravunnvikende til barnet. Foreldrene har overdreven toleranse og tillatende innstilling til barnets atferd og oppførsel (Sommer, 1997). I likhet med Baumrinds forståelse av denne oppdragelsesstilen, blir barnets ønsker prioritert over de voksnes. Barnet får frihet til å bestemme hva det vil og tar egne valg. Oppdragelsesstilen forstås som at foreldrene gir barnet frihet til å lære av sine egne erfaringer. Foreldrene benyttes som hjelpemidler for at barnet skal oppnå sine ønsker og behov (ibid.). I likhet med den autoritære oppdragelsesstilen, kritiserer Sommer forståelsen til Baumrind om at ettergivende oppdragelsesstil medfører negative konsekvenser. Sommer påpeker at dersom oppdragelsesstilen benyttes med hensikt og et bestemt mål, kan den være avgjørende for å lære barnet viktige aspekter i livet. For eksempel kan ettergivende oppdragelsesstil være nødvendig for å hjelpe barnet til å utvikle dets autonomi (Sommer, 1997).

En uinvolvert oppdragelsesstil forekommer sjeldent i familien. Ifølge Sommer kjennetegnes den av både kravunnvikende og ikke-responsive foreldre. Formålet med oppdragelsen er å forsørge barnets primære behov, som mat og klær. Denne oppdragelsesstilen benyttes av foreldre som er sterkt belastet, eksempelvis av foreldre som er rusmisbrukere eller har andre psykiske lidelser (Sommer, 1997). I 1966 belyste Baumrind denne oppdragelsesstilen, men unngikk å definere denne dypere. Årsaken var at denne oppdragelsesstilen ikke kunne forstås som oppdragelse. Den er både kravunnvikende og ikke-responsiv til barnet (Baumrind, 1966, 1971).

Sommer kritiserer Baumrinds oppdragelsesteori ettersom den ikke kunne benyttes som indikator på gode og dårlige foreldre. På bakgrunn av dette presenterte Sommer det politiske- og kulturelle aspektet ved oppdragelsen. Sommers uttrykte at barn påvirkes av foreldrenes atferd og personligheter, og påvirket oppdragelsesstilen som benyttes. En autoritær- og ettergivende oppdragelsesstil var ikke dårlig dersom den benyttes med bestemt mål og hensikt. Den autoritative oppdragelsesstilen kunne også være viktigere enn tidligere antatt da studiene Baumrind utførte ikke tok hensyn til det politiske og kulturelle aspektet i familien.

3.4 Darling og Steinbergs syn på oppdragelsesstilene

Amerikanerne Nancy Darling & Laurence Steinberg er utdannede psykologer. I 1993 studerte dem Baumrinds oppdragelsesteori og publiserte en artikkel angående viktige aspekter ved teorien hun ikke tok hensyn til. Darling & Steinberg påpekte at det fremdeles foreligget

mange spørsmål som ikke har blitt besvart ved Baumrinds oppdragelsesteori. Spørsmålene som ikke har blitt besvart var blant annet: hvilken effekt har oppdragelsesstilene i forhold til barnets kulturelle bakgrunn? Hva var prosessen bak valgt oppdragelsesstil, og hvordan ble barnet påvirket til ønsket atferd og holdning? For å besvare disse spørsmålene benyttet dem Baumrinds teori og undersøkte den i forhold til kjennetegn av ønsket oppdragelse. Darling & Steinberg påpekte at det viktigste aspektet i oppdragelsen var kontekst (Darling & Steinberg, 1993).

Oppdragelsesstilene må settes i en kontekst slik at det etableres forståelse over barnets utvikling av ønsket atferd. Det kulturelle oppdragelsesaspektet i familien er av stor verdi. Foreldrenes verdier, evner, ferdigheter, handlinger, holdninger og mål er påvirket barnets utvikling. Disse aspektene etablerer konteksten for oppdragelsen i hjemmet. Formålet med studien til Darling & Steinberg er å etablere en praktisk forståelse av oppdragelsesstilene, og anvende dette synet for å forstå foreldrenes valg i oppdragelsen (Darling & Steinberg, 1993). Men hvordan blir de tre oppdragelsesstilene forstått ut fra deres studie?

Ifølge Darling & Steinberg kategoriserer Baumrind den autoritative oppdragelsesstilen som uavhengig av kontekst. Oppdragelsesstilen defineres som at foreldrene oppmuntrer til dialog og gir barnet forklaringer på ulike handlinger. Ifølge Darling & Steinberg er denne forståelsen på oppdragelse problematisk. Barn påvirkes av foreldrenes forventninger, og av sine medmennesker. Samlet utgjør forventningene fra foreldrene, og møtet med andre mennesker, barnets oppdragelseskontekst. Autoritativ oppdragelsesstil kjennetegnes av foreldre som tar hensyn til oppdragelsesaspektene, setter de i kontekst og forstår hvordan de kan påvirke barnet til ønsket atferd (Darling & Steinberg, 1993).

Den autoritative oppdragelsesstilen har mange likhetstegn med den autoritære oppdragelsesstilen hos Baumrind. Ifølge Darling & Steinberg fremkommer den største ulikheten mellom dem i kommunikasjonsaspektet. Dette er et viktig redskap som den autoritære oppdragelsesstilen ikke benytter. Likevel påpeker Darling & Steinberg at det er viktig å sette oppdragelsesstilen i kontekst, ettersom Baumrind ikke måler alle aspekter i oppdragelsen. En autoritær oppdragelsesstil kan være viktig for barnets utvikling av kjærlighet, kunnskap og respekt, noe Baumrind ikke tar hensyn til. Dermed kan en autoritær oppdragelse være mer nyttig enn tidligere antatt (Darling & Steinberg, 1993).

Darling & Steinberg velger ikke å fokusere på den ettergivende oppdragelsesstilen ettersom den defineres som uaktsom og fraværende. Dens kjennetegn defineres kort, men blir ikke

undersøkt videre. I likhet med den autoritære oppdragelsesstilen vil foreldrenes kommunikasjon være mindre effektiv enn den autoritative. Kommunikasjonen kjennetegnes ved at den er ensidig, og foreldrene forsøker ikke å skape forståelse for barnets følelser og behov. Denne oppdragelsesstilen oppfattes som uønsket, og fører til negative konsekvenser (Darling & Steinberg, 1993).

3.5 Baumrind i forhold til oppdragelsesaspektene

I denne studien benyttes Baumrinds oppdragelsesteori i forhold til oppdragelsesaspektene. Den skal avklare hva som kjennetegner foreldrenes oppdragelsessyn ut fra bøkene, og om det har skjedd en utvikling. Oppdragelsesstilene ses her i sammenheng med de fire oppdragelsesaspektene som skal undersøkes: straff og makt, barnets autonomi i familien, anerkjennelses- og relasjonsaspektet. Disse fire aspektene kan adskilles med hensyn til hvilke virkemidler foreldrene vektlegger i oppdragelsen. Først skal jeg redegjøre for straff- og maktaspektet, og hvordan teorien til Baumrind definerer dette.

Straff- og maktaspektet kategoriseres som autoritær oppdragelsesstil. Baumrind påpeker at dette aspektet kjennetegnes av foreldre som forsøker å korrigere barnets atferd og holdninger ved bruk av straff eller tvang (Baumrind, 1971). Som tidligere nevnt i avsnitt 3.2.1 påpeker Baumrind at dette aspektet undertrykker barnet og fratrukker deres frihet. Foreldre som benytter dette oppdragelsesaspektet benytter minst mulig tid på dialog og tvinger barn til å adlyde deres ordre. De har fastsatte regler, normer, forventninger og krav som skal overholdes (Baumrind, 1982). Ifølge Baumrind vil straff- og maktaspektet medføre utfordringer og oppdragelsesproblemer. Selv om foreldrene påvirker barnet til ønsket atferd, holdninger og handlinger, vil oppdragelsen også føre til negative konsekvenser. Barnet kan utvikle angst, nervøsitet eller bli sosialt tilbaketrukket. Årsaken er at barnet tvinges til å adlyde foreldrenes ordre til enhver tid (Baumrind, 1966, 1996). Hvis straff- og maktaspektet kategoriseres som autoritær oppdragelsesstil, hva kjennetegner autonomiaspektet?

Barnets autonomi kjennetegnes av de elementene som inkluderer barnet i familiens valg og avgjørelser. Ikke bare skal barnet inkluderes i familiens valg og avgjørelser, men foreldrene skal gi barnet frihet å bestemme selv over sine ønsker og behov. Formålet er å oppmuntre barnet til å bli et selvstendig og uavhengig individ. Baumrind påpeker at oppdragelse som oppmuntrer til autonomi kjennetegnes av autoritative foreldre. Oppdragelse kjennetegnes av regler og normer som skal overholdes, men som kan diskuteres og endres. På bakgrunn av

dette åpner foreldrene muligheten for dialog. I dialogen vil informasjon utveksles, eksempelvis vil barnet gi uttrykk for sine behov, følelser og ønsker. Foreldrene kjennetegnes av at dem er lyttende til barnets ønsker og behov, og forsøker å inkludere dem i valg og avgjørelser (Baumrind, 1966). Denne oppdragelsesstilen oppfattes som demokratisk og rasjonell ettersom både foreldre og barn har rettigheter, ønsker og behov som skal respekteres og ivaretas. Kommunikasjonsaspektet er viktig for å fremheve barnets behov, skape forståelse og inkludere dem i familieprosessene (Baumrind, 1971).

Autonomi- og anerkjennelsesaspektet har mange likheter i kategoriseringen av foreldrenes valg, avgjørelser og hvordan dette kan påvirke barnet. De defineres som to viktige, separate aspekter ut fra oppdragelsesbøkene. I avsnittet ovenfor nevnes at barnets autonomi omhandler å inkludere barnet i familiens valg og avgjørelser, og hjelpe dem med å utvikle selvstendigheten. Anerkjennelse består av hvordan foreldre uttrykker kjærlighet og oppmerksomhet til barnet. Barn skal både føle seg sett og hørt av foreldrene (Campbell, 1977; Juul, 1996). Ifølge Baumrind vil oppdragelse som anerkjenner barnet, kategoriseres som autoritativ. Foreldre er opptatte av barnets reaksjoner og anerkjenner deres ønsker og behov til enhver tid. Foreldrene kan være oppmerksomme på at barnet føler seg stresset eller nervøst i en situasjon. På bakgrunn av dette kan foreldre uttrykke kjærlighet og støtte, slik at barnet føler seg bedre. Formålet med oppdragelsen er at barnet skal oppleve at de blir sett, hørt og føle at foreldrene bryr seg om dem (Baumrind, 1982, 1996). Baumrind påpeker at foreldre som anerkjenner barnet, men som ikke er kravstillende, kan forårsake en ettergivende oppdragelse. Som nevnt i avsnitt 3.2.3 kjennetegnes ettergivende oppdragelsesstil av foreldre som har bekreftende holdninger til barnets impulser, ønsker og behov. Regler og normer blir ikke overholdt eller oppfulgt i familien (Baumrind, 1966). På bakgrunn av dette forsøker Baumrind å belyse hvorfor en autoritativ oppdragelsesstil kan være mer nyttig for både barn og foreldre. Det skal være noen fastsatte regler og normer som skal overholdes, da det gir barnet retningslinjer for hva som er rett og galt. Dette hjelper barnet med å ta ansvar for både seg selv, og de som er rundt seg. Barnet vil da ikke utvikle et ego som er uforenlig med samfunnets- og familiens normer (Baumrind, 1971, 1982). Kategoriseringen av dette aspektet er avhengig av hvor kravstillende foreldrene er. Foreldre som er både kravstillende og responsive til barnet kategoriseres som autoritative, mens foreldre som unnviker krav og er responsive kategoriseres som ettergivende. Denne forståelsen av kategoriseringen av anerkjennelsesaspektet kan sammenlignes med relasjonsaspektet.

Foreldre-barn relasjonen kan kategoriseres i hver oppdragelsesstil, avhengig av hvordan det benyttes, og til hvilken hensikt. Dette aspektet vektlegger betydningen av hvordan foreldre og barn samarbeider i oppdragelsen. Juul skriver om hvordan foreldre-barn relasjonen kan både føre til ønsket og uønsket oppdragelse (Juul, 1996). Baumrinds teori kategoriserer aspektet i forhold foreldrenes valg og avgjørelser, og hvilken hensikt de har. Foreldre som har fraværende relasjon til barnet kategoriseres som autoritære og ettergivende oppdragere. Foreldre-barn relasjonen kjennetegnes av foreldre som er enerådende autoriteter, og barnet skal adlyde deres ordre til enhver tid. Relasjonen består av at foreldre tar valg og avgjørelser for barnet. Foreldre kan også uttrykke ros og oppmerksomhet, men kun når barnet utfører forventede atferd eller oppnår fastsatte krav (Baumrind, 1966, 1996). Relasjonsaspektet kan også kategoriseres som ettergivende oppdragelsesstil. Barnet har makten i relasjonen og foreldrene oppleves som kravunnavikende. Foreldre fastsetter ikke regler og normer som skal overholdes i familien. Barnet lager egne forventninger og krav, og de skal oppnå det meste på egenhånd. Foreldrene oppfattes som hjelpemidler som barnet kan benytte for å oppnå sine mål. Baumrind påpeker videre at foreldrene kjennetegnes av at de har bekreftende holdninger overfor barnets atferd, holdninger og handlinger (Baumrind, 1966, 1971). Den beste relasjonen foreldre og barn kan ha i oppdragelsen, er en autoritativ relasjon. Den kjennetegnes av gjensidig respekt, likeverd og medbestemmelse i familien. Foreldrene åpner opp for dialog, anerkjenner barnet og har klar struktur i familien som skal overholdes. Dersom barnet er uenig eller ønsker endring av regler eller krav, skal dette formidles med respekt, og foreldrene skal ta barnet på alvor. Det handler om å skape en interaksjon hvor begge parter oppfattes som likeverdige, og hvor begge parter respekterer hverandre og samarbeider for å oppnå fellesløsninger (Baumrind, 1982, 1996).

4 Metodiske valg og avveininger

I dette kapittelet skal det gjøres rede for valg av metode og metodiske avveininger. I denne undersøkelsen vil forskerposisjonen utfordres. Som nevnt i kapittel 2.2, foreligger det lite forskning på hvordan oppdragessynet har utviklet seg. Dermed er det nødvendig å redegjøre for min for forståelse og dens betydning. Videre skal det redegjøres hvilken metode som skal benyttes og det analytiske rammeverket. Dette skal belyse hvilke avveininger jeg har valgt og hvordan studien skal undersøkes.

4.1 Kvalitativ metode

I denne studien skal kvalitativ historisk teoristøttet metode benyttes for å besvare problemstillingen. Denne metoden er egnet til å forklare menneskets handlinger, og hvilken betydning de kan ha. Formålet med studien er å etablere forståelse på oppdragelsessynet ut fra perioden 1950-2000. Det skal ikke undersøkes hvor hyppig et oppdragelsesaspekt fremkommer, men hvorfor de benyttes og til hvilken hensikt (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010; Ringdal, 2013).

Med utgangspunkt i metodevalget er det nødvendig at teksten reflekterer virkelighetsoppfatningen. Den sosiale verden konstrueres og blir ikke til av seg selv. Dermed kan analyse av bøkene om oppdragelse i perioden 1950-2000 bidra til nyttig kunnskap. Utvalg av eksempler og sitater fra bøkene kan belyse om oppdragelsessynet har utviklet seg (Ringdal, 2013). Dermed er det nødvendig at analyse materialet bearbeides systematisk. Dette omhandler hvordan teksten vurderes, forstås, tolkes og analyseres. Videre i teksten skal min forforståelse og hvordan jeg fortolker innholdet klargjøres (Jensen, 2011).

4.2 Min forforståelse og dens betydning

Ifølge hermeneutikken forsøker mennesker å fortolke hva noe er, eller hva noe kan være. I en studie med analyse av bøker er det viktig å forklare aspektene i sine naturlige omgivelser. Dette hjelper forskeren med å være varsom på sin egen forforståelse. Individets forforståelse er en del av identiteten som påvirker hvordan man tolker, analyserer og forstår aspektene. Et individs forforståelse utgjør de kulturelle verdiene, normene og reglene som utgjør deres virkelighetsoppfatning. Man kan ikke unnlate å benytte forforståelse fordi den er til stede i alle situasjoner individet er del av (Dalland, 2012; Kleven, Tveit, & Hjørdemaal, 2011). Forskerens forforståelse påvirker hva man observerer, hvordan disse observasjonene vektlegges, tolkes og analyseres (Johannessen et al., 2010). På bakgrunn av dette skal forskerens forforståelse klargjøres, ettersom den har betydning for tolkningen og analysen av oppdragelsesbøkene. Dette kan åpne forskerens forståelseshorisont, noe hjelper til observasjon av aspekter man ikke har vært oppmerksom på (Johannessen et al., 2010; Kleven et al., 2011). På bakgrunn av dette er det viktig at jeg redegjør min forforståelse. Dette skal belyse min oppfatning av oppdragelsessynet i perioden 1950-2000, samt hvordan jeg velger å fortolke bøkene, og hvordan dette kan påvirke studiens fremgang.

Jeg har tidligere skrevet bacheloroppgave om foreldrenes påvirkning på barnets utvikling av antisosial atferd. I bacheloroppgaven benyttet jeg Baumrinds oppdragelsesteori. Dette ble sett i sammenheng med nasjonal statistikk på barnas atferd, kriminalitet og oppvekstmiljø.

Resultatet i bacheloroppgaven viste at det finnes sammenheng med foreldrenes oppdragelse og barn som utvikler antisosial atferd. Barn som utsettes for fysisk avstraffelse, ignorering av barnets behov og rusproblemer i hjemmet kan få betydelig påvirkning på barnets utvikling av antisosial atferd (Azimeh, 2014). Jeg har også forforståelse på bakgrunn av min oppvekst og fortellinger av mine foreldres oppvekst. Denne informasjonen og kunnskapen omgjøres til en virkelighetsoppfatning av hvordan oppdragelse er og har vært.

Med utgangspunkt i forforståelsen, skal jeg konstant reflektere over mitt syn på oppdragelse, og hvordan dette kan påvirke min forståelse av bøkene. I denne prosessen må jeg være oppmerksom på reaksjoner og utsagn jeg leser. Disse reaksjonene er av betydning da jeg kan påvirke utvelgelsen av materialet og hvordan bøkene skal analyseres. Derfor må jeg være varsom på hva jeg ønsker å fremlegge i analysen i forhold til studiens hensikt (Dalland, 2012; Johannessen et al., 2010).

4.3 Metodevalg

Formålet med metodevalget er å besvare både problemstilling og forskerspørsmål. I denne studien vil det være interessant å få mer kunnskap om oppdragelsessynet, aspektene som benyttes og til hvilket formål. Deretter skal oppdragelsessynet fra oppdragelsesbøkene sammenlignes. På bakgrunn av dette har jeg vurdert noen forskningsmetoder som kunne benyttes i denne studien.

Det ble vurdert analyse av casestudier som forskningsmetode i forhold til problemstillingen og forskerspørsmålene. Denne forskningsmetoden har fokus på å studere aktuelle fenomener i dens virkelige kontekst (Yin, 2009). Formålet med casestudie er å tilknytte teori med caser som utvelges fra bøkene. Det som undersøkes er avhengig av hvilke teorier som benyttes, og om det bekrefter eller avkrefter problemstillingen. Denne forskningsmetoden benyttes for å generalisere resultatene fra casene (Johannessen et al., 2010; Ringdal, 2013). Denne forskningsmetoden kan belyse viktige aspekter i oppdragelsen. Likevel ville valgt teori blitt vektlagt, noe som kan forårsake at viktig informasjon forkastes.

Diskursanalyse som forskningsmetode ble også vurdert og forkastet. Dette er en språklig orientert analyse som tolker og analyserer språkets betydning for menneskets handlinger i samfunnet. Det som analyseres er ytringer, utsagn og tekster som er tilknyttet virkeligheten. Språket er fylt med begreper og logiske strukturer angående menneskets forståelser og handlinger, og bidrar til meningsskaping og utvikling av erfaringer (Johannessen et al., 2010). Denne type forskningsmetode er omfattende i forhold til problemstillingens karakter. Den sosiale virkelighetens, kulturelle betydninger og hvordan samfunnet har utviklet seg må presenteres. Dette fører til at problemstillingen og forskerspørsmålene må ses ut fra andre perspektiver og teorier enn det som er valgt (ibid.).

I denne studien benyttes en komparativ tekstanalyse ettersom hensikten med studien er å tolke, analysere og sammenligne de fire populære oppdragelsesbøkene. Denne forskningsmetoden vil besvare både problemstillingen og forskerspørsmålene. Jensen (2011) utdyper at en komparativ tekstanalyse ikke er tilknyttet en bestemt innfallsvinkel, men tekster kan forstås og fortolkes forskjellig avhengig av problemstillingen og studiens hensikt. Dermed ble komparativ tekstanalyse vurdert som best egnet forskningsmetode i henhold til studiens hensikt.

4.4 Innsamling og utvalg av materiale

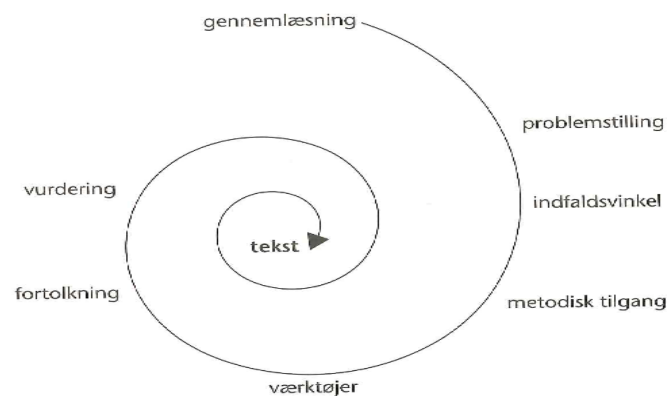
I søket etter bøker om oppdragelse ble det brukt flere søkemotorer: ORIA, universitetsbiblioteket, Google Scholar, Nasjonalbiblioteket, Idunn og ERIC. Formålet med å benytte flere søkemotorer var å tilegne seg et størst mulig utvalg og variasjon av relevant litteratur og teori. Etter at jeg hadde et stort utvalg av teori og litteratur, gjennomgikk jeg deres innhold. De fire bøkene som skal benyttes har fokus på oppdragelse og foreldrenes rolle i hjemmet. Barnets alder ble ikke spesifisert ettersom oppdragelse kan forekomme fra fødsel til 18-årsalderen. På bakgrunn av dette valgte jeg fire populære oppdragelsesbøker som var fremtredende og skapte diskusjoner i sin tidsperiode. Valget av bøker skulle hverken bekrefte eller avkrefte problemstillingen, men belyse problemstillingen ut fra et utvalg som muligens hadde samfunnspåvirkning.

4.5 Analytisk rammeverk

Materialet i denne studien består av bøkens innhold. Det skal besvare problemstillingen om hvordan oppdragelsessynet har utviklet seg i den valgte perioden. Eksempler og aspekter som

vektlegges i bøkene skal tolkes og analyseres. Dette skal danne grunnlaget for sammenligningen av de populære oppdragelsesbøkene.

I arbeid med flere bøker som skal tolkes, analyseres og sammenlignes, er det viktig å benytte konkrete arbeidsmetoder. Dette skal forsikre at det benyttes én fremgangsmåte i arbeidet med tolkning og analyse, og disse skal systematiseres for å skape en sammenhengende tekst. For å kvalitetssikre studien benytter jeg Jensens (2011) analyseprosedyre. Denne beskriver hvordan man systematisk kan arbeide med undersøkelsen og analysere resultater.

Figur 4.1 Jensens analysespiral (Jensen, 2011, s. 33).

Analysespiralen består av seks faser som er i kontinuerlig bevegelse, og disse skal redegjøres i underkapitlene 4.5.1-4.5.6. Figuren ovenfor illustrerer ikke en lineær arbeidsprosess fra start til slutt. En starter ikke med å lese en bok som til slutt skal vurderes. Det er en prosess som kan illustreres som en spiral, som ikke har en kronologisk rekkefølge. Hovedmålet er at de ulike aspektene i spiralen skal bidra til presis analysering av bøkene som skal undersøkes (Jensen, 2011).

Jensens analysespiral er inspirert av Schleiermachers hermeneutiske teori. Hermeneutikken redegjør hvordan mennesker lærer og tilegner seg kunnskap fra tekster. Denne teorien vektlegger betydningen av vekslingen mellom deler og helhet. Leseren vil tilegne seg en forståelse av tekstens innhold ved første gjennomlesning. Forståelsen leseren tilegner seg er kun en del av den helhetlige forståelsen av tekstens innhold. For å tilegne seg den helhetlige forståelsen av tekstene, er det nødvendig å gjennomlese den flere ganger. Dette skal bidra til bedre forståelse av de ulike delene i teksten, noe som medfører bedre helhetlig forståelse. Den helhetlige forståelsen kan også endres og utvikles ved tilegnelse av flere perspektiver ved gjennomlesningen av teksten (Schleiermacher & Bowie, 1998).

4.5.1 Gjennomlesning av bøkene

For å analysere en bok er det viktig å gjennomgå den flere ganger. Hver gang boken gjennomleses, vil en kunne oppdage noe nytt. Dette kan føre til nye perspektiver på bøkens innhold og dermed etablere ny forståelse av oppdragelsesaspektene. Jensen (2011) påpeker at ved første gjennomlesning av en bok, vil leseren kun tilegne seg et intuitivt inntrykk av innholdet. Med de neste gjennomlesningene vil leseren skape et helhetsinntrykk av boken.

Med utgangspunkt i dette er det nødvendig å imøtekomme bøkene med åpenhet og nysgjerrighet. Forforståelsen skal tilsidesettes og bøkene skal leses uten teoretiske rammer. Hovedmålet er å skape et helhetsinntrykk av bøkens budskap og hensikt, noe som kan gi innsikt på oppdragelsessynet på den valgte perioden (Johannessen et al., 2010). Bøkens kontekst (forfatterens bakgrunn og kunnskap)¹ redegjøres ettersom de kan gi opplysninger på forfatterens forståelse og synet på oppdragelsen. Forfatterens bakgrunn og kunnskap påvirker hvilke aspekter de vektlegger, og til hvilken hensikt aspektene benyttes (Jensen, 2011; Kleven et al., 2011; Schleiermacher & Bowie, 1998).

4.5.2 Innfallsvinkel

Andre steg i analysespiralen er å finne en innfallsvinkel for analysen, og i denne studien benytter jeg Baumrinds oppdragelsesstiler². Ifølge Jensen (2011) finnes det fire aspekter som påvirker en tekstanalyse: innhold, mottaker, avsender og tekstens form. På bakgrunn av problemstilling og valgt teori, benyttes en analyse av tekstens innhold. Dette kjennetegnes av at forskeren gir begrunnelser for analyse ut fra valgt teori, forståelse av bøkens innhold og budskap, og konkluderer med en beskrivelse av bøkens virkelighet.

Baumrinds oppdragelsesteori belyser hvordan oppdragelsesaspekter kan kategoriseres til oppdragelsesstiler. Foreldre som benytter aktivt avstraffelse, ignorerer barnets ønsker og behov, kategoriseres som autoritære oppdragere, ettersom de benytter straff for å oppnå ønsket resultat. Autoritative foreldre kjennetegnes av at de er demokratiske og rasjonelle, og de undertrykker ikke barnets ønsker og behov. Det vil være fastsatte regler som skal overholdes, men det er viktig å etablere dialog for å ivareta barnets ønsker og behov. Ettergivende oppdragelsesstil kjennetegnes av foreldre som er lite kravstillende, men er

¹ Redegjort i kapittel 3.1: studiens empiri.

² Baumrinds teori om oppdragelsesstiler ble redegjort i kapittel 3.2

responsive til barnets ønsker og behov. Foreldrene overlater barnet til seg selv og mener at denne friheten kan påvirke barnet til å bli mer selvstendig (Baumrind, 1966, 1971, 1982).

4.5.3 Metodisk tilgang til analysen

Tredje steg i analysespiralen består av å benytte relevant metodisk innfallsvinkel for å utføre analysen. Den metodiske tilgangen har til hensikt å besvare problemstillingen³, og skal være sammenhengende med den analytiske innfallsvinkelen som er valgt i kapittel 4.5.2. For å besvare problemstillingen og belyse bøkens oppdragelsessyn skal komparativ tekstanalyse benyttes som metode. Som tidligere nevnt er studiens mål å sammenligne oppdragelsessynet ut fra tekstenes innhold, aspekter og formål (Jensen, 2011). Komparativ tekstanalyse kjennetegnes av å sammenligne spesifikke kunnskaper og syn. Denne metoden var best egnet i henhold til studiens problemstilling og forskerspørsmål, og dette redegjøres i avsnitt 4.5.4.

4.5.4 Analytiske redskaper

Tekstanalyser betegnes som håndverk, og det er viktig med grunnleggende redskaper for å utføre håndverket (Jensen, 2011). Tekstkondensering og sammenfatning av meningsinnhold benyttes i analyseredskapet. Tekstkondensering og sammenfatning av meningsinnhold åpner bøkens innhold for forståelse og tolkning, og skaper et helhetsinntrykk av dem.

Analyseredskapet deles i fire steg og formålet er å etablere best mulig forståelse av bøkens helhetsforståelse. Det første steget består av at forskeren leser de populære oppdragelsesbøkene flere ganger og gjør seg oppmerksom på sentrale oppdragelsesaspekter. Dette hjelper forskeren med å skape helhetsforståelse av bøkene og de aspektene som benyttes (Johannessen et al., 2010).

I andre steg skal forskeren gjennomgå materialet og identifisere aspekter som kan belyse studiens formål. Setninger og avsnitt som inneholder informasjon og kunnskap angående oppdragelse, skal kodes og fremheves (Boolsen, 2006). Kodene vil styre fortolkning- og analyseprosessen av hva som kjennetegner ønsket oppdragelse. Denne prosessen påvirkes av min forforståelse og valg av teori (Boolsen, 2006; Johannessen et al., 2010). Aspekter og eksempler som belyser oppdragelsessynet skal analyseres ut fra Baumrind oppdragelsesteori. Sommer og Darling & Steinbergs perspektiver skal supplere Baumrinds teori på hvordan oppdragelsesaspekter kan forstås. Med utgangspunkt i dette ble materialet organisert i en

³ Presenteres i kapittel 1.3

matrise med foreløpige hovedtemaer. Dette skal hjelpe med å identifisere oppdragelsesaspektene og oppdragelsessynet. Matrisen var også til god hjelp for å avgrense og systematisere materialet.

Tredje steg i analysen består av tekstkondensering av materialet, utvalget av koder og sitater reduseres. Meningsbærende utsagn og beskrivelser som har blitt valgt, skal innordnes hovedkategoriene som tidligere har blitt presentert i problemstillingen og forskerspørsmålene: straff og makt, barnets autonomi i familien, opplevelse av anerkjennelse og betydningen av foreldre-barn relasjonen. Disse hovedkategoriene var til hjelp for å skrive en fortettet tekst med konkrete sitater og eksempler som illustrerer bøkens oppdragelsessyn. Dette hjalp med å begrense innholdsutvalget fra bøkene, samt vektlegge det mest essensielle for å besvare studiens problemstilling (Johannessen et al., 2010; Repstad, 2007).

Fjerde, og siste, steget omhandler sammenfatning og analyse av materialet. Det består av hvordan analysen utformes og presenteres. I denne studien benyttes rekonstruksjon av materialet for å utføre analysen. Sitater og eksempler fra bøkene illustrerer meningsinnholdet og oppdragelsesaspektene som benyttes. På bakgrunn av dette skal analysen gjennomgås og vurderes i forhold til utvalgte koder, tekstkondenseringen og rekonstruksjonen av materialet. Materialet som analyseres skal vurderes opp mot problemstillingen og forskerspørsmålene, for å validere det som undersøkes (Boolsen, 2006; Johannessen et al., 2010).

4.5.5 Fortolkning av bøkene

Femte trinn i analysespiralen består av fortolkning av oppdragelsesbøkene. I enhver undersøkelse skal bøkene og kodene fortolkes ettersom meningsinnholdet etablerer en forståelse av dem. Uten meningsinnhold av bøkene vil man ikke kunne forklare eller forstå hvorfor oppdragelsesaspektene benyttes. På bakgrunn av dette, og som tidligere nevnt, velger jeg å rekonstruere det meste av innholdet som kan besvare problemstillingen. Dette skal både kvalitetssikre analysen, og gi en forklaring og forståelse på hvilke aspekter som benyttes og til hvilken hensikt (Johannessen et al., 2010; Repstad, 2007). Fortolkningsprosessen består av både av forståelse og forklaring. Jensen definerer «forståelse» som analyse av tekst på dens egne premisser. Forskeren møter en tekst uten fordommer og er åpen for tilegnelse av avsenderens perspektiv. Når forskeren forsøker «å forklare» en tekst, analyseres den ut fra forskerens egne premisser. Forskerens egne referanserammer, eksempelvis teoretiske- og vitenskapelige utgangspunkt, påvirker hvordan en tolker teksten. En sammensmeltning

mellom forståelse og forklaring utgjør tekstenes fortolkningsramme. Dette påvirker hvilke teorier og forskningsmetoder en benytter for å besvare problemstillingen (Jensen, 2011).

4.5.6 Vurderingskriterier for analysen

I sjetten trinn av analysespiralen skal bøkene analyseres ut fra en referanseramme. Jensen beskriver fem posisjoner som forskeren kan benytte i analysen: leser-posisjonen, tekstanalytikerposisjonen, den allmenne/metodiske posisjon, avsenderposisjonen og mottakerposisjonen (Jensen, 2011, s. 49-50). I denne undersøkelsen skal det benyttes tekstanalytikerposisjonen. Oppdragelsesbøkene fra den valgte perioden er i fokus, og innholdet skal redegjøres og beskrives objektivt. I gjennomlesningen og representasjonen av bøkene skal jeg være fordomsfri og saklig, og det innebærer å distansere seg selv fra den normale leser posisjonen. Som tidligere nevnt er ikke formålet å bekrefte eller avkrefte min forforståelse, men å oppdage tekstens meningsinnhold. Regelmessig selvkritikk er nødvendig for å ivareta åpenhet i forhold til oppdragelsessynet og de aspekter som presenteres i bøkene (ibid.).

Et siste vurderingskriterium, som en skal være varsom på, er distinksjonen mellom tolkning og analyse. En analyse defineres som å dele opp en tekst i aspekter, avdekke dens budskap, mening eller mønster og besvare problemstillingen og forskerspørsmålene. Tolkning av tekst innebærer å belyse aspektene ved å sette dem i en større sammenheng, og disse skal fortolkes i lys av relevant teori. Når aspektene i en tekst fortolkes og analyseres, bør formålet med undersøkelsen være nådd (Johannessen et al., 2010).

4.6 Undersøkelsens validitet

Validitet er tilknyttet kunnskapens gyldighet i forhold til problemstillingen. Som regel vil valget av forskningsmetode for analyse besvare studiens formål, men vil forskningsmetoden gi gyldige resultater? Ringdal skriver at kunnskap er vitenskap, ettersom kunnskap er resultat av forskning og undersøkelser. Det er viktig at kunnskapen kan kritiseres og vurderes ut fra fastsatte kriterier og evalueres om den er gyldig eller ikke (Repstad, 2007; Ringdal, 2013). Som tidligere nevnt i kapittel 3 skal fire oppdragelsesbøker fra ca. hvert tiår undersøkes og analyseres. I denne studien er det et gap på 19 år i undersøkelsen mellom boken til Campbell (1977) og Juul (1996). Årsaken var at det ikke fantes en populær oppdragelsesbok utgitt på 1980-tallet som hadde like mye innflytelse og påvirkning på samfunnet. Boken til Juul skapte

store diskusjoner om hvordan barnet skulle forstås og foreldrenes rolle i oppdragelsen, og derfor valgte jeg å analysere den.

Utvalget av bøkene vil være påvirket av forfatterens bakgrunn og erfaringer, og kan derfor ikke generaliseres for hvert tiår som undersøkes. Likevel er dette et stort nok utvalg til å undersøke oppdragelsessynet og dens utvikling. For at undersøkelsen skal være vitenskapelig basert, velger jeg å presentere store deler av materialet, og dette skal benyttes som et verktøy for tolkning og analysing. Tolkningene, analysene og resultatene etablerer grunnlaget for studiens konklusjon. Ved å presentere tolkningene og analysene i teksten åpner jeg muligheten for kritikk og vurdering. Forforståelsen og fremgangsmåten for tolkning og analyse ble redegjort ovenfor⁴. Hensikten er å klargjøre hvordan jeg kan ha påvirket materialet, og hva jeg kan ha oversett. Oppdragelsesaspektene som presenteres i kapittel 5 kan dermed kritiseres i tolknings- og analyseprosessen og styrker studiens validitet.

5 Oppdragelsessynet gjennom 50 år

I dette kapittelet skal bøkene: «*Barneoppdragelse*», «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*», «*Er du glad i meg?: en bok om barneoppdragelse, om barns behov og foreldreansvar*» og «*Ditt kompetente barn*» analyseres. Formålet er å gi en beskrivelse om oppdragelsessynet har vært i utvikling. Beskrivelser og analyse av disse bøkene gir innsikt på hvilke oppdragelsesaspekter som vektlegges og hvilken hensikt de har. Etter at bøkene har blitt redegjort og analysert, skal de sammenlignes for å besvare studiens problemstilling.

5.1 «*Barneoppdragelse*» av Østlyngen L. H. (1950)

Ifølge Sigsgaard kjennetegnet foreldrenes oppdragelse på 1950-tallet av gamle holdninger og lite utvikling. Barnets meninger og følelser var lite ønskelig og hadde lite betydning i familien. Når voksne snakket, skulle barnet tie, høre på hva foreldrene hadde å si og adlyde deres ordre. Dette oppdragelsessynet skulle lære barnet respekt og være lydige overfor de voksne, og dette skulle påvirke barnet til ønsket atferd og holdninger (Sigsgaard, 1979). Ifølge flere historikere, som Thuen og Blom, på 1950-tallet var oppdragelse preget av en stor diskusjon angående husmorsfamilien og mors kamp til å bli inkludert i arbeidslivet. Det ble utgitt flere oppdrageshåndbøker som konsentrerte seg om ett budskap: å skape trygge barn,

⁴ Kapittel 4.1-4.5

og mor ble oppfattet som trygghetens grunnmur i oppdragelsen. Ifølge Thuen var denne perioden sterkt preget av andre verdenskrig (1939-1945). Barn skulle oppdras som den lydige soldat som underkaster seg enhver ordre uten anledning til å uttrykke egne behov (Thuen, 2008). Denne oppdragelsen var virkeligheten til mange barn på 1950-tallet, men hvordan var oppdragelsessynet på ønsket oppdragelse i dette tiåret ut fra boken «*Barneoppdragelse*»?

Østlyngen gjør opp med dette oppdragelsessynet om den lydige soldat. Straff i oppdragelsen er oftest unødvendig og barnet må kunne uttrykke sine ønsker, behov og interesser i hjemmet. Østlyngen starter innledningsbrevet i boken med å påpeke at oppdragelsen begynner med barnets fødsel. Foreldre skal ikke bare tilfredsstille barnets behov for mat, drikke, varme og kjærlighet. Fra første fødselsdag blir barnet påvirket av foreldrene. Oppdragelsen vil påvirke barnets personlighetsutvikling, og det er viktig at foreldre tar dette på alvor (Østlyngen, 1950). Østlyngen beskriver denne boken som et kurs på hvordan foreldre skal imøtekomme oppdragelsesproblemer for å oppnå best resultat. Hun inndeler boken i seks brev (kapitler), og hvert brev fokuserer på forskjellig alder av barnet. I gjennomgangen av denne boken skal fire av disse seks brevene fortolkes og analyseres: barn fra to til tre års alderen, barn fra fire til syv års alderen, barn i skolealderen og barn i pubertetsalder.

5.1.1 Barn i 2. og 3. året

Barn i denne alderen utvikler kroppen sin og mestrer den. De lærer å gå, springe, klatre i trapper og hoppe. Selv om barnet utvikler mange evner som de nylig oppdager, er de fortsatt avhengige av foreldrene. I denne alderen begynner barn å imitere foreldrenes handlinger og holdninger. De vil observere foreldrenes atferd og imitere den. Samtidig begynner barn med selvstendighetsutviklingen. Barn ønsker å oppfylle deres behov til enhver tid. Hvis ønskene og behovene ikke blir oppfylt vil de uttrykke sinne og raseri (Østlyngen, 1950).

Hvordan skal foreldrene oppdra et barn som ikke utviser ønsket atferd? Barn i 2 til 3 års alderen kan utvikle trang til å sutte på fingrene. Det kan være mange årsaker til dette, eksempelvis kan det være at barnet sutter på fingrene for å gi uttrykk for ubehag (Østlyngen, 1950). Et eksempel som presenteres i boken forsøker å belyse kjennetegn på et oppdragelsesproblem som fremtrer når barn utfører uønskede handlinger:

«Truls har fortsatt med å sutte på fingrene enda han nå er mye over 1 år, og fru Lier er fortvilt. Hun trekker fingrene ut av munnen på ham, dasker på hånden og sier: «ikke fingrene i munnen, Truls!», men kort etter har han glemt formaningene og sutter villig vekk. Fru Lier har prøvd med sennep på fingrene, men den tørker han bare av på

klærne sine. Om natten setter hun stive mansjetter på albue hans, så han ikke får bøyd armene» (Østlyngen, 1950, s. 25).

Dette eksempelet viser at Truls utviser atferd som motsetter seg oppdragelsens regler og normer. Mor ønsker at Truls ikke sutter på fingrene. På bakgrunn av dette forsøker hun å benytte ulike metoder for å stoppe denne atferden. I sitatet nevnes det at mor dasket Truls på hånden og ga ham tilsnakk for at han skulle endre atferden. Kort tid etter gjentar Truls atferden, og fortsetter med å sutte på fingrene. Truls hadde kanskje ikke lært at den atferden ikke er ønskelig. Dermed forsøker mor å benytte andre metoder for at Truls skal slutte med fingersuttingen. Hun forsøker å tilsette sennep på fingrene, men til ingen nytte. Truls tørker sennepen av på klærne og forsetter å sutte. Mor forsøker å benytte en ny metode. Om natten setter hun stive mansjetter på albue til Truls. Hun benytter en metode som tvinger barnet til å slutte med å sutte på fingrene. Ved å bruke stive mansjetter kan dette påvirke barnet til å forstå at en ikke skal sutte på fingrene (Østlyngen, 1950). Hvilken løsning har Østlyngen på dette oppdragelsesproblemet?

«Mansjetter, sennep på fingrene, bandasjer eller andre tvangstrøyer gjør bare barnet fortvilt og hjelper i grunnen svært lite. Ofte fører «tvangstrøyemetoden» bare til at fingersuttingen fortsetter lengre (...) Om barnet suger på fingrene, må vi voksne prøve å la være å ergre seg over det. Fingersutting vil forsvinne av seg selv med tid og stunder» (Østlyngen, 1950, s. 26).

Østlyngen forsøker å forklare at bruk av straff og tvang ikke nødvendigvis medfører ønsket resultat. Straff og tvang kan føre til at barnet føler seg fortvilt og hjelpeløs. Dersom foreldrene ønsker at Truls slutter med fingersuttingen, skal foreldrene slutte å ergre seg over hans handlinger. Truls vil etter hvert slutte med fingersuttingen av seg selv, uten at foreldrene forsøker å korrigere atferden (Østlyngen, 1950).

I det første eksempelet fremhever Østlyngen et oppdragelsesproblem som ofte fremkommet på 1950-tallet. Foreldrene ergret seg over fingersuttingen til Truls og forsøkte å korrigere atferden. På bakgrunn av dette benyttet foreldrene straff for å påvirke barnet til ønsket atferd (Baumrind, 1966). Foreldrene kjennetegnes av at de benytter virkemidler som undertrykker og krenker barnets selvstendighet. De pålegger barnet unødvendige regler og normer som skal overholdes, og fører til konflikter mellom foreldre og barn. Oppdragelsen kjennetegnes av å gi Truls ordre som han skal adlyde (Baumrind, 1982). Ordrene skal adlydes og overholdes, hvis ikke blir Truls oppfattet som ulydig. Dersom foreldrene opplever Truls som ulydig, kan foreldrene benytte andre metoder for å tvinge Truls til å endre atferd (Baumrind, 1996). Hvordan blir løsningen til dette problemet oppfattet i forhold til Baumrinds teori?

Løsningen som presenteres har flere elementer som er tilfelles med den autoritative oppdragelsesstilen. Ifølge Baumrind har både foreldrene og Truls rettigheter, og oppdragelsen skal oppfattes som demokratisk. Autonomien til Truls skal ivaretas, og dette gjøres ved at Truls ikke blir tvunget til å korrigere fingersuttingen. Foreldrene liker ikke at Truls sutter på fingrene, men det skal ikke oppfattes som ulydighet (Baumrind, 1971, 1996). Sommer beskriver at den autoritative oppdragelsen gir barnet mulighet til valg og avgjørelser. Kulturen i familien er viktig for hvordan Truls blir påvirket til ønsket atferd. Dersom foreldrene har en kultur som fremhever respekt og toleranse, vil dette føre til at Truls slutter å sutte på fingrene. Han vil føle at han blir tatt hensyn til og kulturen i familien påvirker ham til å endre atferd (Sommer, 1997). Det er viktig å se på konteksten på hvorfor barnet utfører en bestemt atferd, og på bakgrunn av dette inngå dialog for å skape forståelse for atferden. Hva som utløser atferden og hvordan dette kan unngås eller løses (Darling & Steinberg, 1993).

5.1.2 Barn i 4.-7. årsalderen

I denne tidsalderen har barnet lært å snakke, tegne og stille spørsmål på hvorfor noe er som det er. Barnet utvikler vokabularet og lærer seg nye ord. De lærer å leke med større gjenstander og skiller mellom hva som rett og galt. Barn er nysgjerrige i møte med nye gjenstander og oppfatter verden rundt seg alvorlig. Noen ganger kan nysgjerrigheten være uoverkommelig, spesielt hvis barnet utfører en handling som føles godt (Østlyngen, 1950). Foreldrenes skal være forsiktig med hvordan de fremtrer fremfor barna, og hvilken atferd som utvises. I denne perioden er oppdragelsen av stor betydning for barnets utvikling av ønsket atferd. Oppdragelsen vil gjenspeiles i barnets holdninger og atferd (ibid.).

Et barn på denne alderen begynner å undersøke kroppen og dens funksjoner. Munn, ører, nese, føtter, kjønnsorganer, alt skal undersøkes. I undersøkelsen av kroppsdelene, kan barnet oppleve at noe føles godt. Hvordan skal foreldrene forholde seg til barn med lystfølelse til å berøre sine kroppsdelene? Østlyngen presenterer et eksempel på hvordan foreldre kan reagere:

«Når Truls sitter på potte, hender det at han leker litt med «tissefant» sin. «Nei, men Truls! Fy skamme deg!» sier fru Lier og dasker ham på hånden. Truls ser forskrekket ut. Nå må han visst ha gjort noe fryktelig stygt» (Østlyngen, 1950, s. 56).

Dette er et problem som Østlyngen mener foreldre imøtekommer i oppdragelsen. Hvordan skal foreldrene reagere og hvordan skal de korrigere eller endre barnets atferd? Eksempelet ovenfor belyser at Truls leker med sitt kjønnsorgan. Moren til Truls oppdager dette og dasker han på hånden, og gir Truls tilsnakk. Reaksjonen til Truls er forskrekkelse og tenker at han

har gjort noe galt. Mors atferd påvirker barnets utvikling av skyldfølelse, og dette har negativ påvirkning på barnets samvittighet (Østlyngen, 1950). Hvordan kan dette unngås ifølge Østlyngen?

«Denne «barneonani» er en vanlig og helt naturlig foreteelse. Særlig griper barna til den som trøst eller når de kjeder seg. Som regel varer ikke denne interessen for kjønnsorganene så lenge; den avtar snart og holder til slutt helt opp – hvis vi ikke griper inn. Å straffe et barn som onanerer er helt galt. «Forbuden frukt smaker best», og det blir en kamp i barnets sinn mellom foreldrenes forbud og impulsen til å gjenta den forbudte handling» (Østlyngen, 1950, s. 56).

Løsningen på oppdragelsesproblemet er å la barnet lære av seg selv. Forbud mot vanlige og naturlig interesser bør ikke forekomme, og barnet skal ikke straffes på bakgrunn av handlingene eller atferden. Ifølge Østlyngen vil barn som straffes inngå i en kamp mellom forbudet og impulsen til å gjenta handlingene (Østlyngen, 1950). For å forsøke å belyse mer konkret hva hun egentlig mener, benytter hun et eksempel på hva nøytral oppdragelse er og hvordan dette har positiv påvirkning på barnet.

«I en bygate har alle 4-5 åringene begynt å snakke «bæsjespråk»(...) Det var tydelig at det var smittosomt og mødre ble snart lei av det. En mor fikk en god idé: Hun kjøpte en stor klump med leire(...) De kunne lage så mye «bæsj» de ville, sa hun. Så modellerte de «bæsj» hver dag utover, men så en dag kom det fra en av de største: «Nei, nå vil jeg lage noe annet. Nå vil jeg lage en båt!» Snart etter mistet også de andre barna interessen for «bæsj» og «bæsjespråk»» (Østlyngen, 1950, s. 57).

Barnets bruk av uønsket språk kan bli til et oppdragelsesproblem. Mange foreldre ville ha brukt straff og tvang for å korrigere barnets atferd og handlinger. I dette eksempelet vises det til foreldre som ble lei av språkbruken. For å minske interessen til barnets språkbruk, kjøpte foreldrene leire. Barnet skulle forme så mye «bæsj» som de ville. Etter hvert ble interessen for språkbruken redusert da de ble lei av å forme «bæsj» og ville leke med noe annet (Østlyngen, 1950).

Oppdragelsesproblemet i første eksempel kjennetegnes av autoritær oppdragelsesstil. Foreldrene straffer Truls på bakgrunn av hans handlinger og indre behov. Autonomien til Truls blir fratatt og han kan ikke undersøke egen kropp uten å bli straffet. Foreldrene har fastsatt regler og normer som han skal overholde, selv om hans atferd eller handlinger ikke er til skade for noen (Baumrind, 1966, 1982). Ifølge Baumrind er dette en oppdragelse som setter mange unødvendige restriksjoner for barnet og har negativ påvirkning på deres utvikling. Denne oppdragelsen kan føre til at barnet etablerer et sterkt avhengighetsforhold til foreldrene (Baumrind, 1982). Sommer supplerer denne forståelsen ved å påpeke at Truls

forstås som en aktør som er avhengig av foreldrene (Sommer, 1997). Formålet med oppdragelsen er å korrigere barnets atferd, handlinger og holdninger. Dette kan oppnås ved å benytte ulike virkemidler i stede for straff- og tvang, som fremheves i løsningen av oppdragelsesproblemet.

Ifølge Baumrinds teori ville løsningen på oppdragelsesproblemet kategoriseres som autoritativ oppdragelsesstil. Foreldrene skal ikke lage påbud og forbud mot enhver handling og atferd som motsetter seg deres ønsker. I oppdragelsen er det viktigere å ivareta barnets autonomi og interesser (Baumrind, 1971, 1982). Foreldrene skal gi barnet mer frihet for å oppdage sine interesser og sin identitet. De må undersøke og tilegne seg erfaringer i forhold til sine ønsker, behov og interesser. Dette skal hjelpe barnet med å ta egne valg og avgjørelser i fremtiden (Baumrind, 1996). Darling & Steinberg forlenger denne forståelsen av Baumrind og påpeker at kontekstens betydning er viktig. Handlingene til Truls er en naturlig del av interessen og bidrar til læring. Barnet utforsker noe for første gang, og de må ha lov til å oppleve hvordan det føles. Foreldrene kan inngå dialog med Truls for å forbedre læringsprosessen. Dette skal gi uttrykk for både forståelse og gi næring til barnets utvikling. Næringen består av å gi barnet kjærlighet og oppmerksomhet, noe som påvirker barnet positivt (Darling & Steinberg, 1993).

I likhet med løsningen på hvordan foreldrene skal forholde seg til Truls som utforsker kroppen sin, påpeker Østlyngen at det er viktig med nøytral oppdragelse. Dette kan forstås som en autoritativ oppdragelsesstil ettersom barnets interesser ikke blir neglisjert i oppveksten. Barnets atferd blir ikke korrigert ved bruk av straff og tvang, men med bruk av barnets interesser (Baumrind, 1971). I sitatet om nøytral oppdragelse, kjøpte mødre leire til barna, og de kunne forme leiren til hva de ville. Barna valgte å forme «bæsj» i en periode. Til slutt mistet barna interessen for «bæsjespråket» og ville forme noe annet med leiren (Baumrind, 1966, 1982). De ble lei av å forme noe som alltid var det samme, noe som medførte endring i barnets atferd. Dette er en oppdragelsesstil som er ønskelig ettersom foreldrene ikke neglisjerer eller tvinger barnet til å endre atferd, men styrker deres interesser og øker deres læringspotensial. Barnet vil ha bedre oppvekst enn det ellers ville dersom foreldrene benyttet straff og tvang (Baumrind, 1996).

5.1.3 Barn i skolealderen – fra syv år til ti år

Denne alderen kjennetegnes av at barnet blir påvirket av både lærere, venner og foreldre. Hva som er rett eller galt tilegnes sammen med foreldrene og andre mennesker. Foreldrene har

fortsatt stor påvirkningskraft på barnet ettersom det alltid finnes fastsatte normer og regler som skal overholdes i hjemmet. Dette gjelder blant annet hvor lenge barn kan leke ute med venner og andre plikter i hjemmet (Østlyngen, 1950). Spørsmålet om at barn skal ha fast inntekt, fremheves i denne alderen. Østlyngen påpeker at penger kan benyttes som et læringsmiddel i oppdragelsen, eksempelvis ved å lære barnet hvordan penger kan disponeres og spares. Hun påpeker også at penger kan føre til oppdragelsesproblemer (ibid.).

«Per har faste plikter hjemme. Han bærer all verden for mor og dekker middagsbordet. Etter middagen har far, Per og lillebror begynt å ta oppvasken på deling, mens mor rydder bort maten og gjør rent kasserollene(...) Det fins også stadig ekstrajobber i huset eller hagen som Per kan tjene en liten «ekstraskillings» på, som snømåking luking, bærplukking, loftsrydding (...)» (Østlyngen, 1950, s. 75).

Per har faste plikter, og dette hjelper foreldrene meget i hjemmet. Per tar oppvasken etter middagen, eller hjelper til med andre gjøremål. Formålet med denne oppdragelsen er at barnet skal være nyttige og hjelpsomme gjennom å tjene penger. Det kan bli problematisk dersom hver arbeidsoppgave blir forstått som en økonomisk transaksjon. Hjelpsomhet blir sammenlignet med en økonomisk ytelse, og dette er ikke ønskelig i en oppdragelse (Østlyngen, 1950). Dette belyser hun med følgende sitat:

«Vi vil at barna våre skal bli nyttige og hjelpsomme, og når vi ber dem om hjelp, vil vi jo helst ha til svar et vennlig: «ja, det skal jeg gjerne gjøre». Ikke alltid er barna så villige til å hjelpe til(...) Vi bør spørre oss selv: får barna hjelp når de ber oss om noe(...) eller er grunnen den at vi setter barna til å gjøre alle de kjedelige tingene? Om vi gir barna slike jobber som vi ellers måtte ha leid hjelp til å utføre, bør vi gi dem litt «lønn» for disse arbeidene» (Østlyngen, 1950, s. 76).

Foreldrene ønsker at barna skal være nyttige og hjelpsomme, men dette kan oppnås uten økonomisk belønning. Det foreligger en årsakssammenheng til at barn ikke ønsker å hjelpe foreldrene med ulike gjøremål. Enten trenger barnet hjelp uten å få det, eller så er barnet lei av de samme kjedelige arbeidsoppgavene. Økonomisk belønning skal benyttes hensiktsmessig i forhold til kontekst. Dersom foreldrene ville ha leid hjelp til å utføre oppgavene, skal barnet belønnes for arbeidet (Østlyngen, 1950).

Eksempelet om Per som kjennetegner oppdragelssessproblemet, kan forstås som en blanding av autoritær og ettergivende oppdragelsesstil ut fra Baumrinds teori. Økonomisk belønning benyttes som et virkemiddel for å motivere barn til å utføre arbeidsoppgaver. Dette fører til at barn oppfattes som hjelpsomme og nyttige i hjemmet, men på bekostning av dialog og krav. Barn vil utføre arbeidsoppgaver som gir dem økonomisk belønning, uavhengig av kontekst,

forventninger eller hjelpsomhet (Baumrind, 1966, 1982). For at økonomisk belønning skal beholde sin verdi og ha påvirkningskraft, må den settes i kontekst. Barnet skal belønnes ut ifra bestemte, hensiktsmessige arbeidsoppgaver (Darling & Steinberg, 1993). Østlyngen redegjør for dette synet i løsningen på hvordan økonomisk belønning skal benyttes.

Løsningen som presenteres kjennetegnes av autoritativ oppdragsstil. Foreldrene bør inngå dialog med barna dersom de ikke utfører antatte gjøremål, istedenfor å gi barna økonomisk belønning. Det kan være flere årsaker til at barnet ikke utfører antatte gjøremål (Baumrind, 1996). Det skyldes at barnet er opptatt med andre arbeidsoppgaver, eller at arbeidsoppgavene fremstår som repeterende og kjedelige. Kanskje foreldrene ikke hjelper barnet når det trenger hjelp? For å oppnå ønsket oppdragelse er det viktigere å skape forståelse for barnets ønsker og behov, og benytte minst mulig økonomisk belønning på arbeidsoppgaver som er «vanlige». Den økonomiske belønningen skal benyttes med hensikt, og den bør tilknyttes tjenester som foreldrene ville ha kjøpt. Det kan være maling av huset, fiksing av gjenstander eller klipping av plen (Baumrind, 1966, 1971). Økonomisk belønning skal være hensiktsmessig og kontekststøttet når det gjelder arbeidsoppgavene som skal utføres (Darling & Steinberg, 1993).

5.1.4 Barn i pubertetsalderen – fra barn til voksen

Overgangen fra barn- til voksenalder betegnes som pubertetsalderen. I denne perioden støter barn møter på ulike utfordringer. Barn opplever uvante voksende lemmer som plagsomme, og uren hud fører til plager. Dette kan føre til mindre verdfølelse og redusert selvtillit (Østlyngen, 1950). Barn er i en fase hvor alt oppleves som elendig. Drømmer og fantasier blir knust, og barn opplever en virkelighet fylt av motsetninger. Denne perioden kjennetegnes av at barn forsøker å utvikle sin identitet. Som resultat kan det medføre at barn utvikler ensomhetsfølelse og oppleve at ingen forstår hva de gjennomgår, noe som medfører humørsvingninger. Noen ganger kan de føle seg veldig ulykkelige og dårlige, mens andre ganger kan de føle seg normale og lykkelige. Denne perioden kjennetegnes også av at barn har sterk mistro til foreldrene. Barn er på søken etter forståelse på livets aspekter, og oppfatter foreldrene som lite forståelsesfulle for deres ønsker og behov (ibid.). Østlyngen presenterer et eksempel på dette:

«Truls er 15 år, og fru Lier er helt oppgitt over ham(...) Han smeller i dørene når han blir sint, banner og bruker sjargong og svarer uoppdragent når mor ber ham om noe.

*Når far setter hardt mot hardt, skjeller han far ut etter noter og stryker på dør»
(Østlyngen, 1950, s. 86).*

Dette eksempelet belyser Herr og Fru Lier som ikke har kontroll på barnet. Truls smeller i dørene når han blir sint, for å uttrykke sin frustrasjon. Når Truls er sint, svarer han uoppdragent til foreldrene dersom de ber han om noe. Dette kan ha opphav i mange årsaker, men foreldrene forstår det kanskje ikke. Far forsøker å sette hardt mot hardt, men til ingen nytte. I stedet reagerer Truls med å skjelle ut faren (Østlyngen, 1950). Løsningen på dette oppdragelsesproblemet er ifølge Østlyngen enkel:

«Det skal og må skje en viss frigjøring fra foreldreautoriteten i denne tiden(...) De unge vil unndra seg foreldrenes oppsikt, og ha lov til selv å bestemme over sin fritid(...) De må selv få velge og ta avgjørelser. Forbyr vi dem å røyke, fører det til at de røyker i smug. Vi må la de unge være i fred(...) De har en rekke problemer som de må greie ut på egen hånd» (Østlyngen, 1950, s. 87).

Løsningen på oppdragelsesproblemet forutsetter at foreldrene trinnvis frigjør Truls fra autoriteter. Dette innebærer at barnet skal ta egne valg og avgjørelser. Foreldrene skal ikke gi forbud og påbud, men være til hjelp for barnet når de trenger det. I denne perioden støter barn på ulike utfordringer, og det er viktig å gi barna mulighet til å løse utfordringene på egenhånd, hvis de ønsker det (Østlyngen, 1950).

I det første eksemplet forsøker foreldrene å kontrollere Truls med «å sette hardt mot hardt». Når barnet uttrykker sinne og frustrasjon, gjør foreldrene det samme. Ifølge Baumrind er dette kjennetegn på autoritær oppdragelsesstil da foreldrene ikke tar hensyn til barnets atferd og holdninger. Foreldrene forsøker å korrigere atferden, selv om de må benytte straff og tvang. Barnet skal respektere foreldrene og de fastsatte reglene og normene (Baumrind, 1971, 1982). En autoritær oppdragelsesstil vil heller ikke ivareta barnets ønsker, behov eller interesser i oppdragelsen. Foreldrene vet hva som er best for barnet, og de skal adlyde deres ordre. Løsningen Østlyngen presenterer er et nytt perspektiv på hvordan foreldrene burde imøtekomme sinte og frustrerte barn.

Med utgangspunkt i sitatet på løsningen av oppdragelsesproblemet, blir den kategorisert som en autoritativ oppdragelsesstil. Barnet er i en uavhengighetsperiode, og foreldrene må ta hensyn til barnets interesser, ønsker og behov. Formålet med oppdragelsen er å anerkjenne barnet som et subjekt, samt hjelpe det til å oppnå sine mål. Gamle fastsatte regler og normer som ikke har hensikt, og som undertrykker barnet skal enten endres eller fjernes (Baumrind, 1966). Foreldre som motsetter seg forslagene til barnet, eller har mange påbud og forbud uten

god forklaring, forårsaker utfordringer og oppdragelsesproblemer. I dette tilfellet opplever barnet at det ikke blir anerkjent, og at dets autonomi blir fratatt. Regler, normer, forbud og påbud skal overholdes til enhver tid, enten om dem gir mening eller ikke. Dette medfører at foreldre benytter straff og tvang til å oppnå ønsket formål (Baumrind, 1971, 1996). For å oppnå ønsket oppdragelse er det nødvendig med dialog og anerkjennelse av barnet, uavhengig av kontekst (Darling & Steinberg, 1993). Det politiske aspektet i oppdragelsen skal diskuteres i forhold til hvilke regler, normer, påbud og forbud som er gjeldende. Foreldrene skal forklare barnet hvorfor regler og normer skal overholdes, samt må barnet gi uttrykk for hvordan dette påvirker dem (Sommer, 1997). Det er viktig at oppdragelsen styres med forståelse av barnets ønsker og behov. Derfor er det viktig at foreldrene alltid er tilgjengelige for barnet. Foreldrene skal være støttespillere i utviklingen av barnets selvstendighet, noe som påvirker barnet til ønsket atferd. Dette oppnås ved at foreldrene er positive og kravstillende, men også responsive til barnet (Baumrind, 1982).

5.1.5 Oppsummering

Østlyngens forståelse av ønsket oppdragelse handler om at foreldre imøtekommer barnets ønsker, behov og interesser, uten unødvendig bruk av straff og tvang. Fra tidlig alder er det nødvendig at foreldrene fastsetter regler og normer som skal overholdes. Dette skal skape en form for rutine for ønsket atferd i hjemmet. Likevel er det viktig at reglene og normene som fastsettes ikke skjer på bekostning av barnets autonomi, ønsker og behov. Regler og normer som fastsettes uten hensyn til barnets behov fører til utfordringer, både for barn og foreldre. I oppdragelsen skal ikke unødvendig straff og tvang benyttes for å korrigere barnets atferd. Bruk av straff og tvang kan oppleves som urettferdig for barnet. Straff uten hensikt skaper ikke forståelse på hvorfor noe er riktig eller galt, og barnet vil ikke lære. Oppdragelse som truer med konstant bruk av straff og tvang, kan også føre til negative konsekvenser. Derfor skal straff benyttes med et klart formål. Straff bør fremkomme som naturlig og rettferdig følge av barnets handlinger (Østlyngen, 1950).

Et annet kjennetegn ved ønsket oppdragelse omhandler hvordan barnets autonomi ivaretas. Barn skal ikke oppleve konstant tvang og straff i oppveksten. De skal også ikke følge regler og normer uten at foreldrene angir forklaring på hvorfor noe skal overholdes. Ønsket oppdragelse består av å gi forklaring og etablere forståelse av barnets ønsker og behov. Like viktig er det at barnet kan godta forklaringene av reglene og normene. Foreldrene skal ikke

være ettergivende for alle barnets ønsker og behov, men skape dialog og diskusjon om uenigheter eller ønsker. Foreldrene skal ikke gi avkall på enhver form for ledelse i familien, og oppdragelsen skal ikke overlates til tilfeldighetene. Total frihet i oppdragelsen oppfattes også som uansvarlig, i likhet med unødvendig bruk av straff og tvang. Autoritær- og ettergivende oppdragelse medfører ulike utfordringer og problemer (Østlyngen, 1950).

Anerkjennelsesaspektet blir også presentert, men ikke vektlagt i like stor grad som straffaspektet. Foreldrene må skape forståelse for barnets ønsker og behov, og anerkjenne dem. Barnets ønsker, behov og interesser skal bli sett og anerkjent. Samtidig inngår barnet i ulike utviklingstrinn i livet, og det er viktig at foreldrene er tilgjengelige og gir hjelp og støtte når barnet trenger det.

Foreldre-barn relasjonen blir også indirekte fremhevet for ønsket oppdragelse. Dialog fremheves i oppdragelsen, og det påpekes at det er et nyttig redskap. Kommunikasjon har en betydelig påvirkning ettersom den kan formidle frihet og tvang. Hvordan foreldrene kommuniserer, og hvordan dette kan oppfattes fra barnets perspektiv er betydningsfullt. Dermed er det viktig at foreldrene uttrykker åpenhet og respekt på en smidig måte, slik at tillit etableres. Foreldrene skal kjennetegnes av å være lyttende og ivareta barnets interesser og behov. Dette er elementer som styrker foreldre-barn relasjonen og fører til positiv påvirkning på barnets utvikling.

5.2 «Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis» av Hambro (1966)

Ifølge Blom og Thuen skjedde det få endringer i oppdragelsen på 1950-1960-tallet. Idealet om hjemmeværende mødre var fortsatt sterkt, og barnet skulle læres til å bli tillitsfullt og lydige. Streng oppdragelse skulle føre til lydighet, og hvis barnet ble lydige var oppdragelsesmålet vellykket. På bakgrunn av dette var fysisk avstraffelse normalt i oppdragelsen, og dette skulle lære barnet rett og galt. En autoritær oppdragelse skulle skape sterke barn som kunne leve under jerngrep, og dette skulle forme det lykkelige barnet (Blom, 2004; Thuen, 2008).

Hambro motsetter seg denne forståelsen på oppdragelse og påpeker at den har negativ påvirkning på barnets utvikling. Foreldrene må hjelpe barnet til å utvikle sin autonomi og selvstendighet for å oppnå ønsket oppdragelsesresultat. I boken «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» diskuterer Hambro hvilken betydning de psykologiske teoriene har fått i oppdragelsen, og hvorvidt de skal følges som sannheter. Han påpeker at psykologien

har fått mye oppmerksomhet på 1960-tallet, men advarer foreldre mot å benytte psykologiske teorier som fasit for å oppnå ønsket resultat. Det klargjøres at psykologi ikke er matematikk, og at det ikke finnes regler som gjelder til alle forhold. Psykologien må benyttes som nyttig perspektiv på hvordan foreldrenes oppdragelse kan påvirke barnet (Hambro, 1966). På bakgrunn av dette redegjør Hambro for vanlige oppdragsproblemer, og hvordan disse skulle håndteres.

5.2.1 Foreldrenes påvirkning på barnets personlighetsutvikling

Hambro påpeker at det er vanskelig for mennesker å forutsi hvordan individer kan oppføre seg i enhver situasjon. Mennesker er komplekse vesener, og det er vanskelig å gi en fasit på hvordan deres atferd skal korrigeres. En begrunnelse for denne utfordringen omhandler diskusjonen om arv og miljø. Mennesker fødes med forskjellige evner og anlegg og påvirkes av miljøet. Hvis det meste av atferd og holdninger er arv, hvordan kan oppdragelse påvirke barnet?

«(...) Selve miljøet (er) også til en viss grad er et resultat av arv, for foreldrenes personlighet og forhold til barnet er jo det som i første rekke skaper barnets miljø. Dessuten er barnets egen «arv» med på å skape dets miljø. Vi blir alle mer eller mindre påvirket av andres atferd og personlighet» (Hambro, 1966, s. 29).

Dette sitatet belyser hvorfor psykologien ikke kan gi fasitsvar på oppdragelsen. Alle mennesker blir mer eller mindre påvirket av andres atferd og personlighet. Foreldrenes personlighet, regler og normer etablerer et miljø som barnet blir en del, og påvirkes av. Familiemiljøet vil også påvirkes av barnets personlighet. Barnets interesser og ønsker vil påvirke miljøet ettersom foreldrene må ta hensyn til dets ønsker, behov og interesser. Dette er en utfordring som skal imøtekommes med forståelse for barnets anlegg (Hambro, 1966).

«Den oppfatning vi har av oss selv, blir i meget høy grad bestemt av den oppfatning våre foreldre har av oss, og den behandling de gir oss(...) Overdreven ros og oppmerksomhet kan gi den lille en fullstendig urealistisk oppfatning av sine egne evner og anlegg(...) Men de som blir lammet av mindreverdssfølelse blir heller ikke riktig voksne(...) Fordi de har fått altfor lite oppmuntring som barn» (Hambro, 1966, s. 31-32).

For å løse utfordringen fra første sitat forsøker Hambro å belyse hvorfor et samarbeid mellom foreldre og barn er nødvendig. Det er viktig at foreldrene gir barnet mulighet til å uttrykke sine ønsker, behov og interesser. Barnet skal ha mulighet til å utvikle de evnene og ferdighetene som naturen har gitt dem. Foreldrenes oppgave er å hjelpe barnets utvikling av dets evner, ferdigheter og anlegg. Deres oppfatninger og behandling av barnet skal være

realistisk i forhold til dets evner og anlegg. Foreldrene skal gi riktig mengde oppmerksomhet og ros for at barnet skal bli riktig voksent (Hambro, 1966).

Hambro diskuterer videre hvor viktig barnets første leveår er. Mange foreldre tror kanskje at barnets første leveår ikke er så viktig da barnet ikke har personlighet. Barn i tidlig alder kan ikke snakke og har ikke evne til å meddele sine behov ved bruk av verbal kommunikasjon. Dette er en oppfatning som ikke er i overenstemmelse med virkeligheten. Han argumenterer for at uheldige opplevelser i denne perioden har stor påvirkning på barnets personlighetsutvikling (Hambro, 1966).

«Menneskene er særlig lette å påvirke i denne tiden, opplevelser gjør som regel meget sterkere inntrykk på barn enn på voksne. Det er både hjelpeløsheten, avhengigheten og de manglende erfaringer som gjør barn særlig mottagelige(...) Opplevelsene virker sterkt og umiddelbart, og de setter ofte dype spor i de følsomme sinn» (Hambro, 1966, s. 36).

Dette sitatet fremhever hvor lett påvirkelig barn kan være i de første leveårene. De opplevelsene barn har vil være av umiddelbar påvirkning, og vil sette dype spor i dem. Barn vil huske opplevelsene og det påvirker både deres atferd og personlighet. I oppdragelsen skal situasjoner som medfører negative konsekvenser unngås. Opplevelser som kan utsette barn for sorg og hjelpeløshetsfølelse skal unngås dersom mulig (Hambro, 1966). Dette er et oppdragelsesproblem som kan løses ved at foreldrene er oppmerksomme på deres egne personligheter.

«Det spiller meget stor rolle hvordan de voksne hjelper barna å ta disse forskjellige situasjonene. I utviklingen av vår personlighet må vi regne med at det er avgjørende hvordan foreldrene ved sitt eget eksempel og sin egen holdning lærer barna å gi uttrykk for slike sterke følelser som sinne, sjalusi og skuffelse. Det er alltid en stor hjelp av at mor selv er trygg og rolig når barna er i sine følelsers vold» (Hambro, 1966, s. 37).

Løsningen for å påvirke barnet til ønsket atferd og holdning tilknyttes foreldrenes evne til å uttrykke respekt, trygghet og åpenhet. Foreldrenes atferd og holdninger er også av betydning for hvordan barnet påvirkes. Barnet ser på foreldrene som et forbilde, og vil imitere deres handlinger og lære av dem. Foreldre som uttrykker sterke følelser, sinne eller lyver vil påvirke barnet til samme atferd. Det å oppdra et barn vil si å oppdra seg selv (Hambro, 1966).

Med utgangspunkt i de sitatene ovenfor, hvilke virkemidler som fremheves og til hvilken hensikt, kan oppdragelsesstilen forstås som autoritativ. Ifølge Baumrind er god oppdragelse kjennetegnet av forståelse for barnets interesser og behov. Forståelsen av barnets interesser,

ferdigheter, evner og behov kan medføre at foreldre blir oppmerksomme på barnets personlighet, og velger å samarbeide med dem. Reglene og normene som fastsettes i hjemme skal ikke være på bekostning av barnets ønsker, behov og interesser. Formålet med reglene og normene er å overføre ønsket verdier, holdninger og atferd med hensyn til barnets personlighet. Oppdragelsen skal ikke være overdrevent responsiv, eksempelvis mye ros uten formål. Foreldrene skal også ikke overse barnets atferd og handlinger. Det er viktig med balanse av hensiktsmessig oppmerksomhet og ros (Baumrind, 1971, 1982). Denne oppdragelsesstilen må også settes i kontekst for å forklare hva hensiktsmessig ros og oppmerksomhet er. Det finnes ingen fasit på hvor mye ros foreldre skal gi, men det er avhengig av situasjon (Darling & Steinberg, 1993).

Sommer forlenger denne forståelsen på autoritativ oppdragelse ved å vektlegge det kulturelle samholdet i familien. Foreldrenes personlighet, interesser, evner og ferdigheter er viktige redskaper som påvirker familiemiljøet. Foreldrenes forståelse av hva som er riktig og galt, ønsket atferd, holdninger og handlinger vil være påvirket av deres syn og oppfatninger. I denne sammenhengen er det viktig at barnets personlighet blir ivarettatt og kan uttrykkes i familien. Barnet er en del av familiemiljøet og deres personlighet skal påvirke dette. Familiemiljøet skal sørge for at barnet kan utvikle sine evner og anlegg (Sommer, 1997).

5.2.2 Foreldrenes bruk av straff og disiplin

Ifølge Hambro benyttes sitatet «alle straffer barna sine» ofte i oppdragelsen. Fremdeles argumenteres det for hva straff er og hvilken påvirkning det har på barnets atferd. Straff som aspekt har en tosidet effekt. På den ene siden kan straff føre til at barn blir mer føyeelig, men på den andre siden kan det medføre alvorlige skader på barnet. Det er viktig at foreldre gjennomtenker konsekvensene av straff før det benyttes. Foreldrene skal ikke straffe barnet impulsivt ettersom det kan medføre negative konsekvenser (Hambro, 1966).

«En del av (barne-)utviklingen består jo nettopp i å undersøke omverdenen, og den vokser enormt etter den lille som lærer å krype omkring på gulvet(...) Bare se på småen hvordan hans øyne lyser av begeistring og forskertrang(...) Skulle foreldrene systematisk slukke denne forskertrangen i ham? Skulle vi gjøre barna redde for å gå på oppdagelsesferd?» (Hambro, 1966, s. 41).

Barnets utvikling består av å undersøke omverdenen, og dette synliggjøres når de lærer å krype og gå. Fra barnets perspektiv er denne oppdagelsesferden fylt med begeistring og forskertrang. De ønsker å oppdage alt som er rundt seg, selv om de knuser eller ødelegger

gjenstander. Foreldrenes perspektiv på dette kan være at barnet knuser og ødelegger alt med vilje, noe som kan føre til at foreldrene slukker barnets forskertrang (Hambro, 1966). Dette oppdragelsesproblemet kan enkelt la seg løse uten at foreldrene benytter straff:

«Det koster vel langt mindre å fjerne knusbare eller farlige saker fra den lilles aksjonsradius de få årene det er aktuelt. Det meste kan uten vanskelighet ryddes unna» (Hambro, 1966, s. 41).

Dette forstås som at foreldrene bør ta hensyn til barnets begeistring og la det oppdage verden rundt seg. Knusbare gjenstander som barnet møter på i oppdagelsesferden kan fjernes fra dets rekkevidde. Faktisk, det meste kan uten vanskelighet ryddes unna. Hensikten er å ivareta barnets begeistring og forskertrang de tidlige leveårene. Samtidig vil ikke foreldrene skape situasjoner som kan medføre straff eller uønsket atferd, eksempelvis skrike til barnet eller uttrykke sinne (Hambro, 1966). Hva skal foreldrene gjøre dersom barnet er ulydig? Skal oppdragelsen benytte straff for å motvirke barnets ulydighet, eller kan andre aspekter benyttes? Hambro påpeker at mange foreldre benytter straff for å motvirke barnets atferd og holdninger:

«De fleste gangene vi straffer barna er vel fordi de er ulydige, fordi de ikke gjør hva vi ber dem om, stadig utsetter å etterkomme våre oppfordringer og påbud» (Hambro, 1966, s. 44).

Ifølge Hambro (1966) er dette et oppdragelsesproblem. Foreldrene straffer barnet på bakgrunn av alle de oppfordringene, påbudene og forbudene som fastsettes. Dersom barnet ikke klarer å gjennomføre oppfordringene, eller tilpasse seg forbudene og påbudene, vil det bli straffet. Løsningen på dette problemet er ikke tilknyttet barnets atferd og holdninger, men foreldrenes påbud og forbud.

«La det først være sagt at jo færre påbud og forbud desto bedre. Men de som er gitt, må overholdes. Og det må gjennomføres selv om det av og til skulle bli nødvendig med straff. Det er viktig å huske at man aldri må komme med trusler om straff som man ikke eventuelt er beredt til å gjennomføre om nødvendig. Det vil bare virke skadelig og mot sin hensikt» (Hambro, 1966, s. 44).

Dette sitatet har fokus foreldrene og deres vurdering av påbud og forbud i oppdragelsen. Er det nødvendig med alle de forbudene og påbudene som er fastsatt? Hvis ikke, bør påbudene og forbudene korrigeres eller fjernes. Det skal være få påbud og forbud, men det som er fastsatt skal overholdes. Men det er viktig å være oppmerksom på at barnet aldri skal utsettes for falske trusler om straff. Falske trusler kan virke mot sin hensikt og føre til negative

konsekvenser. Problemeksempelen belyser bruk av straff som unødvendig og kan unngås. Som løsning på problemet skriver Hambro (1966) at straff skal kun benyttes dersom nødvendig.

«Som en alminnelig regel kan det sies at vi mest mulig bør bruke «naturlig» straff, når det er nødvendig å straffe. Det vil si at straffen skal stå i et rimelig og naturlig forhold til forseelsen, helst virke som en naturlig følge av denne» (Hambro, 1966, s. 49).

Naturlig straff beskrives som en naturlig konsekvens av barnets forseelse. Dersom barn ikke kommer hjem til fastsatt tid for middag, kan straffen være å gi dem kald middag. Straffen bør ikke påvirke andre aspekter ved barnet enn selve forseelsen som er begått (Hambro, 1966). Med utgangspunkt i oppdragelsesproblemene og løsningene, hva kjennetegner ønsket oppdragelse?

Sitatene som presenterer oppdragelsesproblemene har fokus på hvordan foreldre kan benytte autoritet til å påvirke barnet til ønsket atferd. Baumrind ville ha kategorisert foreldrenes oppdragelse som autoritær ettersom barnet straffes dersom de ikke oppnår kravene eller forventningene. Krav, forventninger, påbud og forbud skal overholdes, uansett kontekst og situasjon. Ofte fører dette til konflikter da barnet oppleves som ulydige. Foreldrene benytter straff for at barnet skal adlyde deres ordre (Baumrind, 1966, 1982).

Med utgangspunkt i løsningene som Hambro presenterer, skal foreldre benytte en oppdragelsesstil som ikke undertrykker barnets interesse for utforskning av verden. Samtidig skal foreldrene skape forståelse for barnets ønsker og behov. Ifølge Baumrind vil begge løsningene på oppdragelsesproblemene kategoriseres som autoritativ oppdragelsesstil. Formålet med oppdragelsen er å samarbeide og skape enighet. Barn vil lære hva som er greit og mindre greit dersom foreldrene samarbeider med dem. I de to første sitatene kan foreldrene samarbeide med barnet ved å plassere knusbare gjenstander utenfor deres rekkevidde. Dette minsker sjansen for straff (Baumrind, 1966, 1996). Straff som aspekt bør unngås dersom det er mulig ettersom det har negativ påvirkning på barnet. De kan utvikle avhengighetsforhold til foreldrene, følelse av hjelpeløshet og stress (Baumrind, 1971). Darling & Steinberg skriver at straffaspektet er oftest unødvendig, men er avhengig av kontekst. Det kan være nyttig å benytte straff dersom den fremkommer som naturlig følge av forseelsen. Dersom foreldrene har fastsatte påbud og forbud som har blitt forklart og forstått, skal de overholdes. Foreldrene kan be barnet om å fullføre ryddingen av middagsbordet før det kan leke med vennene sine (Darling & Steinberg, 1993).

5.2.3 Foreldre med barn i trassalderen

I denne boken defineres trassalder som en periode hvor barn opplever skuffelser og nederlag. Disse opplevelsene kan føre til følelsesutbrudd og medføre at barnet motsetter seg foreldrenes vilje. Dette kan medføre at foreldrene opplever barnet som urimelig eller ulydig. Disse holdningene kan vare opp til to år og oppleves som en vanskelig periode både for foreldre og barn. Foreldre kan ved bruk av tvang påvirke barnet til lydighet og respekt, men barnet forsøker å utvikle selvstendighet og personlighet (Hambro, 1966). Et oppdragelsesproblem oppstår når barnet begynner å uttrykke trass. Foreldrene vet ikke hva som utløser denne atferden og holdningen. Likevel forsøker de å påvirke barnet til å adlyde deres ordre:

«De fleste voksne blir sinte og oppgitte over barn som er «urimelige» og «trassige». Mange foreldre husker kanskje vagt fra sin egen barndom hvordan de fikk skjenn og straff når de var sinte og satte seg opp imot de voksnes vilje. Meget av dette sinne og denne skuffelse over de voksne ble kanskje fortrent eller «glemt», men de sitter ofte igjen uten at vi vet det og ytrer seg da som uforklarlig irritasjon og kanskje angst når barnet viser naturlig selvhevdelse og setter sin gryende lille vilje opp imot de voksnes» (Hambro, 1966, s. 63).

Foreldrene kan fort bli sinte og oppgitte over barnet dersom det oppfører seg annerledes enn vanlig, eksempelvis at barnet uttrykker trass. Foreldrenes sinne og skuffelse kan bli tydelig i møte med barnet, noe som kan medføre utfordringer i oppdragelsen. De vet ikke hvorfor barnet oppfører seg på den måten det gjør, men ønsker at det skal stoppes. Barnets atferd og oppførsel oppleves som uforklarlig, og dermed oppstår hovedproblemet. Foreldrene undertrykker barnets selvhevdelse, noe som fører til konflikter. Disse konfliktene kjennetegnes av at barnets vilje settes opp mot foreldrenes, noe som kan utløse negative reaksjoner (Hambro, 1966). Hambro presenterer to løsninger på hvordan dette oppdragelsesproblemet bør imøtekommes.

«Det er meget viktig i denne tiden å la barna forsøke å mestre oppgavene selv – i den utstrekning de voksne har tålmodighet til å la dem prøve noe. Noe av det som nesten alltid fremkaller sinnereaksjoner hos småbarn, er at foreldrene hindrer dem i å løse oppgavene selv og samtidig forsøker å tvinge dem over i nye vaner enten dette gjelder spising, påkledning, renslighetsvaner eller annet(...) Når man hindrer barna i deres bevegelsesfrihet, vil de nesten alltid reagere med sinne som av og til kan være blandet med angst» (Hambro, 1966, s. 64).

Denne løsningen på problemet påpeker at foreldrene må gi barnet mulighet til å løse oppgaver selv. Foreldrene skal gi barnet mulighet til å ta egne valg og utvikle deres autonomi. Dersom foreldrene er utålmodige og forsøker å hjelpe uten at barnet spør om det, kan dette føre til

utfordringer. Det kan fremkalle sinnereaksjoner, frustrasjon og «trass». Barnet får ikke mulighet til å ta egne valg eller løse oppgavene på egenhånd. Et barn som får sin bevegelsesfrihet og autonomi hindret vil nesten alltid reagere med hva foreldrene definerer som trass og urimelighet. Det er viktig å etablere en forståelse for barnet, dets autonomi og behov (Hambro, 1966). Den andre løsningen på oppdragelsesproblemet har fokus på foreldrenes tålmodighet i møtet med barnet.

«Det er viktig nettopp i disse årene å huske at det er helt naturlig for barna å reagere med voldsomt sinne i mange av de små og store konfliktsituasjoner som nødvendigvis vil oppstå. Den voksne må være meget varsom med å straffe barna når de viser slikt sinne. Det kan nemlig føre til at naturlig sinne blir forbundet med angst og skyldfølelse. Hvis barna blir tuktet til ikke å vise sinne, vil de ofte komme til å vende sinnet innover, og det kan til og med gå så langt at de blir engstelige og får sterke samvittighetskvaler istedenfor å bli sinte» (Hambro, 1966, s. 66).

Denne løsningen, i likhet med den første løsningen, tar utgangspunkt i at foreldrene utviser tålmodighet. Barn i småalder kan alltid reagere med et voldsomt sinne i små og store konflikter. Det er helt naturlig og foreldrene bør ikke straffe barnet på bakgrunn av dets reaksjoner. Foreldre som benytter straff når barnet uttrykker voldsomt sinne påvirker det negativt. Naturlig sinne og frustrasjon kan bli forbundet som uønsket atferd. Sinnet og frustrasjonen som ikke blir ytret kan vende seg innover, og føre til negative konsekvenser for barnets utvikling. Denne oppdragelsen fører til at barnet utvikler angst, skyldfølelse og samvittighetskvaler. Det er viktig at barnet kan gi uttrykk for sine følelser, uansett hvor voldsomt det kan være (Hambro, 1966).

Sitatene som er presentert ovenfor fokuserer på hvordan foreldrenes oppdragelse bør være når barnet utviser trass. Eksempelet på oppdragelsesproblemet kategoriseres som autoritær oppdragelsesstil. Barnets uttrykk av «trass» eller «urimelighet» har mening, og foreldrene svarer barnet med sinne og skuffelse. Dette fører til at foreldrene benytter straff og tvang for at barnet skal adlyde deres ordre. Barnet som motsetter seg foreldrenes ordre og vilje oppleves som ulydige. Dette kan føre til at foreldre benytter mer straff for å korrigere barnets atferd. Regler og normer som fastsettes er urokkelige, udiskutable og skal overholdes. Foreldrene er de eneste autoritetene i familien og barnet lærer ved å bli straffet, adlyde og aldri motsette seg mor og far (Baumrind, 1971, 1996).

Løsningene på oppdragelsesproblemet er derimot annerledes. De har mer fokus på barnets indre liv, hva de føler, deres forståelse og gi dem tid og rom dersom nødvendig. Ut fra

Baumrinds teori ville løsningene kategoriseres som autoritativ oppdragelsesstil. I første løsningseksempel vektlegges kommunikasjonsprosessen mellom foreldrene og barnet. Det er viktig å skape forståelse og ivareta barnets ønsker og behov. Formålet med kommunikasjonsprosessen er å skape forståelse av barnets selvstendighetsutvikling og dets autonomi i familien. Barnet skal ha mulighet til å løse oppgaver og ta egne valg innenfor foreldrenes fastsatte rammer (Baumrind, 1971, 1996).

Den andre løsningen på oppdragelsesproblemet er lik den første, men har mer fokus på barns følelser. Barn som uttrykker ekstremt sinne og frustrasjon skal ikke straffes. Dette kan virke mot sin hensikt og føre til at barn vender sinnet innover. Barn kan utvikle samvittighetskvaler og føle seg engstelige ettersom de føler at ingen forstår dem. Dermed er det viktig at foreldre åpner mulighet for at barn kan benytte sin autonomi. Barn skal ta egne valg og avgjørelser i familien, som kan være av betydning for dem (Baumrind, 1966, 1982). Det politiske aspektet om å diskutere fastsatte påbud og forbud blir viktig. Barns ønsker og behov skal framheves, og foreldrene skal ta hensyn til dem. Barn kan motsette seg, diskutere og argumentere for valg, avgjørelser og fastsatte regler som skal overholdes. Dette skal sørge for at barnet kan uttrykke sine ønsker, behov og interesser uten at det krenkes (Sommer, 1997).

5.2.4 Kjennetegn ved ønsket oppdragelse

Hambro skriver at oppdragelse innebærer bruk av autoritet. Uten makt og prestisje vil ikke foreldrene kunne påvirke utviklingen av barnet. Fra småbarnsalderen er foreldrene autoriteter for barnet på bakgrunn av avhengighetsforholdet. Barnet kan ikke klare seg uten foreldrene, og er avhengig av deres omsorg, trygghet og kjærlighet. Spørsmålet er: hvor autoritære skal foreldrene være? Foreldre som tvinger barnet til å overholde fastsatte regler og normer kan oppleves som overgrep. Det er viktig at reglene og normene skaper positive erfaringer for barnet. De skal oppleves som nødvendige og viktige for barnets utvikling av ønsket atferd (Hambro, 1966).

«Det er urealistisk og upraktisk å oppdra barn helt uten autoritet. Dessuten er det ganske umulig selv om vi ville det. Foreldre er autoriteter i forhold til barna – barna er helt avhengige av foreldrene, ser opp til dem, har tillit til dem og trenger dem(...) Det avhenger av oppdragerne og de opplevelser barna har i sitt hjem og senere blant kameratene, hvordan de vil forholde seg til autoriteter, lover og regler» (Hambro, 1966, s. 96-97).

Dette sitatet presenterer autoritetsproblemet i oppdragelsen. Ifølge Hambro er det umulig med oppdragelse uten autoritet ettersom foreldrene er autoriteter. Barnet ser opp til foreldrene, er forbilder, og har mye tillit og et avhengighetsforhold til dem. Barents opplevelser i hjemmet er av betydning for hvilken atferd og holdning det utvikler (Hambro, 1966). Dermed stilles spørsmålet hvor mye autoritet skal foreldrene benytte i oppdragelsen:

«La oss like godt først som sist ta konsekvensen av dette og ikke innbille oss at vi kan oppdra barna i noen slags misforstått «absolutt frihet». Det vil i det lange løp føre til store vanskeligheter både for foreldrene selv og ikke minst for barna(...) Foreldrenes behandling av barnas opposisjon og motstand mot lydighet vil avgjøre om barna som voksne innser at lover og regler som ikke passer dem likevel må overholdes eller i motsatt fall forsøkes forandret med demokratiske midler» (Hambro, 1966, s. 97-98).

Ifølge Hambro er dette et oppdragelsesproblem som ofte fremkommer i familiene.

Oppdragelse består av å utnytte foreldrenes autoritet til å påvirke barnet til ønsket atferd. Det finnes ikke god oppdragelse som er «absolutt fri». Tanken om absolutt frihet i oppdragelsen medfører vanskeligheter både for barn og foreldre. For mye autoritet fører også til oppdragelsesproblemer og utfordringer. Det er viktig å finne en balanse mellom absolutt frihet og streng autoritet (Hambro, 1966). Foreldrene må være varsomme med autoriteten, og hvordan den benyttes og hvordan det kan påvirke barnet:

«(...) Foreldrene må være demokratiske autoriteter(...) Hvis foreldre har vært villige til å høre på barna, snakke rolig og kameratslig med dem og eventuelt lempe på bestemmelser som har vært urimelige, vil det bli lettere for barna når de blir voksne» (Hambro, 1966, s. 97-98).

Løsningen på oppdragelsesproblemet er at foreldrene opptrer som demokratiske autoriteter. Det innebærer å etablere en forståelse for barnets ønsker og behov. Forbud og påbud som er urimelige skal avskaffes. Foreldrenes autoritet skal balanseres for å oppnå ønsket resultat. Foreldrene skal ikke være ettergivende for alle barnets ønsker og behov. Samtidig skal ikke autoriteten misbrukes til å skape mange restriksjoner for barnet. Autoriteten skal benyttes for å skape forståelse for barnets personlighet og utvikle retningslinjer for ønsket atferd og holdning (Hambro, 1966). Hambro diskuterer videre hvordan foreldrenes valg og avgjørelser kan ha negative konsekvenser for barnets utvikling.

«Allerede fra barna er omkring fire år gamle, kan de synes det er moro å være med far og mor på tur. Slike turer sammen i skog og mark kan bli en berikelse og opplevelse for alle, og barna får nye kunnskaper om mangt og meget. Men mor og far må ikke være uvillige til å ta den lille på ryggen stykkevis når ungen blir trett» (Hambro, 1966, s. 104).

Dette eksempelet viser til en familie som liker å gå på skogstur sammen. Barnet synes det er moro, og det utforsker omverdenen og skaper minneverdige opplevelser. Et oppdragelsesproblem kan oppstå dersom foreldrene forventer for mye av barnet og stiller urimelige krav (Hambro, 1966). Foreldrene skal ikke forvente mye av barnet, turer skal være til glede for barnet og ikke en plikt.

«Turene må være en glede og ikke en plikt, og foreldrene må innstille seg på at dette er samvær med barna, ikke en fottur eller skitur for dem selv. Det samme gjelder nesten alle de ting som foreldrene deler med sine barn på denne måten(...) Det er også av stor betydning at foreldrene viser interesse og glede over barnas glede, og ikke viser skuffelse over at resultatene kanskje ikke svarer til deres forventninger»
(Hambro, 1966, s. 104).

Foreldrene må ta hensyn til barnets evner og anlegg, og være villige til å hjelpe barnet. Det skal ikke være mange forventninger eller krav til barnet på tur. Foreldrene skal også ikke uttrykke skuffelse eller sinne dersom ting ikke skjer som planlagt. Det er mer betydningsfullt at foreldrene uttrykker interesse og glede over barnets glede. Dette kjennetegner en ønsket oppdragelse som kan påvirke barn til ønsket atferd (Hambro, 1966). Løsningene til oppdragelsesproblemene vil være i samsvar med Baumrinds forståelse av ønsket oppdragelse.

I det første sitatet diskuteres absolutt frihet og hvorfor dette ikke er oppnåelig. Absolutt frihet i oppdragelsen kategoriseres som ettergivende oppdragelsesstil, ettersom den godkjenner og aksepterer barnets ønsker og behov til enhver tid. Deres ønsker og interesser prioriteres over de voksnes, noe som fører til større fokus på dem (Baumrind, 1966). Ifølge Sommer blir barnet oppfattet som en selvstendig aktør i hjemmet, og barnets selvstendighet skal ivaretas. De har friheten til å ta egne valg og avgjørelser på bakgrunn av deres ønsker. Det politiske aspektet i familien er ikke opprettholdt ettersom regler og normer ikke blir etterfulgt. Barnet har nærmest enerett til å gjøre hva det vil (Sommer, 1997). For mye autoritet i oppdragelsen kan også medføre negative konsekvenser. En autoritær oppdragelsesstil kjennetegnes av restriktive foreldre som ikke tar hensyn til barnets evner og anlegg. Dialog blir ikke benyttet for å skape forståelse for barnets ønsker og behov, men for å overføre ordre som barnet skal adlyde (Baumrind, 1982, 1996). Det blir viktig med en balanse mellom de to oppdragelsesstilene for å oppnå ønskede resultater som har positiv påvirkning på barnet.

Løsningen på det første oppdragelsesproblemet fremheves dialog som redskap. Det er viktig å inngå dialog med barnet, snakke rolig til det og høre på hva det har å si. Hensikten med dialog er å gi mulighet for kommunikasjon, og skape felles forståelse for påbud og forbud. Dette kan

føre til barnet forstår hvorfor det er nødvendig å overholde regler og normer de kanskje ikke liker (Baumrind, 1966). Denne forståelsen på oppdragelse kjennetegnes av en autoritativ oppdragelsesstil, ettersom barnet blir oppfattet som et subjekt som foreldrene skal ta hensyn til. Barnets ønsker og behov skal ikke neglisjeres, men tas hensyn til. Bruk av demokratiske midler som dialog, forståelse og samarbeid er nødvendig for å oppnå best resultat (Baumrind, 1982). Hva med det andre oppdragelsesproblemet og dens kjennetegn i forhold til Baumrind?

Det andre oppdragelsesproblemet har fokus på foreldrenes forventninger og krav. Dersom familien er på tur sammen, kan foreldrene ha forventning og krav at barnet skal holde samme tempo som dem, noe som kan føre til konflikter. Dette kan føre til barnet mister gleden av å gå på tur sammen med foreldrene på grunn av alle kravene og forventningene. Dersom foreldrene har mange krav og forventninger til barnet vil Baumrind kategorisere oppdragelsen som autoritær. Foreldrene er mer opptatt av turen, og at de oppnår fastsatte forventninger. De tar ikke hensyn til barnets ønsker og behov. Reglene og normene kan være mange, og de skal overholdes til enhver tid. Hvis reglene og normene ikke overholdes, kan foreldrene uttrykke skuffelse eller forsøker å korrigere barnets atferd ved bruk av straff (Baumrind, 1966, 1982).

I likhet med den første løsningen skal oppdragelsesstilen som benyttes være autoritativ. På tur skal foreldrene ta hensyn til barnets ønsker, behov, evner og anlegg. På bakgrunn av reglene kan foreldrene fastsette krav og forventninger som barnet skal overholde. Det er viktig med dialog dersom kravene og forventningene ikke blir overholdt. Barn skal ikke straffes eller tvinges til noe, og foreldrene skal ikke uttrykke skuffelse og irritasjon. Foreldrene skal ta hensyn til barnet og uttrykke glede på turen. Det viktigste er samværet med hverandre på turen og ikke å fullføre den på fastsatt tid. Målet er å styrke barnets positive kvaliteter og utvikle dem, for å oppnå ønsket oppdragelsesresultat (Baumrind, 1971, 1996).

5.2.5 Oppsummering

Hambro forsøker å beskrive at oppdragelse omhandler mer enn å fastsette regler og benytte straff. Oppdragelsen skal fokusere på barnets personlighetsutvikling og ivareta dets evner og ferdigheter. Foreldrenes familiemiljø er av stor påvirkning fordi det påvirker barnets personlighet og erfaring. Familiemiljøet skal hjelpe barnet med å utfolde sine interesser og behov med foreldrene. Foreldrene skal i samhandling med barnet skape et felles familiemiljø som preges av læring og utvikling.

Straffaspektet skal unngås i oppdragelsen hvis mulig. Straff vil de fleste gangene ikke tjene barnet noe positivt. Et barn fra ett år til to års alderen har ikke kunnskap om noe er skadelig, riktig eller galt. Barn som utviser uønsket atferd skal ikke straffes, men foreldrenes oppgave blir å forebygge at atferden gjentas. Barn i småalder vil leke og berøre alt de ser. Dermed kan det å plassere knusbare gjenstander utenfor barnets rekkevidde være mer effektiv oppdragelse enn å benytte straff. Dersom straff er nødvendig skal det forekomme naturlig i forhold til forseelsen, som nevnt i kapittel 5.2.2.

Hambro vektlegger autonomiaspektet i oppdragelsen. Foreldre skal benytte dialog for å kommunisere med barnet. I denne kommunikasjonen vil barnets evner, ønsker, behov og interesser uttrykkes. Foreldrenes oppgave blir å tilrettelegge at familiemiljøet inkluderer barnets evner og anlegg. Dersom foreldrene hjelper barnet med å utvikle seg selv, vil de også hjelpe barnet med å ta egne valg og avgjørelser i fremtiden. Dette vil hjelpe barnet med å utvikle selvtillit, uttrykke sine behov og ta valg og avgjørelser.

Anerkjennelsesaspektet blir indirekte benyttet for å oppnå ønsket oppdragelse. I dialogen skal foreldrene anerkjenne barnet, deres evner anlegg og behov. Foreldrene skal skape forståelse for barnets individuelle personlighetstrekk og oppdra barnet deretter. Foreldrene skal uttrykke oppmerksomhet og ros til barnet når det er nødvendig. Like viktig er det at foreldrene støtter barnets interesser og «ser» dem.

Foreldre-barn relasjonen er et viktig aspekt i oppdragelsen. En god relasjon vil føre til tillit, respekt og forståelse av hverandres personligheter. Dette medfører at foreldrene utvikler et bånd til barnet som kjennetegnes av åpenhet. Relasjonen mellom foreldre og barn påvirker barnets utvikling i oppdragelsen. En dårlig relasjon påvirker barnet negativt i forhold til dets utvikling av autonomi og selvstendighet. Det er viktig å skape et familiemiljø som styres av gode relasjoner for å oppnå ønsket oppdragelsesresultat.

Boken fokuserer på at foreldrene skal benytte en demokratisk oppdragelsesmetode. Barnet er et subjekt som omformes og skapes sammen med foreldrene. Foreldrenes viktigste oppgaver er å hjelpe barnets utvikling av deres evner, ferdigheter og anlegg. De fleste regler og normer er ofte unødvendige og har negativ påvirkning på barnets utvikling. Barnet må ha frihet til å erfare og utvikle seg, men det må det være noen grenser som skal overholdes. Hovedmålet med oppdragelsen er å inkludere barnet i familien som et voksent medlem, samtidig ivareta dets barndom og skape forståelse for dets ønsker og behov.

5.3 «Er du glad i meg?: En bok om oppdragelse» av Campbell (1977)

Sigsgaard påpeker at det skjedde en omfattende utvikling av oppdragelsessynet på 1970-tallet. For mange barn ble forholdene nye, og gamle oppdragelsesaspekter ble erstattet med andre, mer frigjørende aspekter. Oppdragelse ble mindre ensrettet mot barn, og deres atferd og holdninger ble i mindre grad korrigert sammenlignet med tidligere tiår. Straffaspektet var i endring, og foreldrene skulle helst ikke benytte straff i oppdragelsen. Dette kan være sammenhengende med at fysisk avstraffelse ble sett på som lovbrudd i forhold til barns rettigheter, og ble klassifisert som barnemishandling (Sigsgaard, 1979).

Denne forståelsen på oppdragelse gjenspeiles i boken til Campbell. Fysisk avstraffelse oppfattes som barnemishandling, og oppdragelsen skulle kjennetegnes av betingelsesløs kjærlighet. Formålet med boken «Er du glad i meg?» av Campbell skulle ikke formidle hva som kjennetegnet et fullkomment barn. Han skriver at det finnes utallige bøker, artikler og seminarer som gir et lite innblikk i hvordan foreldre skal oppdra barnet. Denne mengden med tilgjengelig informasjon skaper frustrasjon for foreldrene da ønsket oppdragelse kan være forskjellig fra seminar til seminar, eller fra bok til bok. Campbell presiserer at barn kan oppføre seg forskjellig, og uønsket atferd kan forekomme selv om foreldrene handler riktig. Målet med boken er å gi tilstrekkelig informasjon til foreldre for å avgjøre hvilke redskaper de skal benytte for å oppnå ønsket oppdragelsesresultat (Campbell, 1977).

5.3.1 Oppmerksomhet og anerkjennelse

I oppdragelsen skal foreldrene ta hensyn til barnets trivsel, ønsker og behov. Foreldrene kan melde barnet på aktiviteter som er av interesse, noe som påvirker dets utvikling i oppveksten. Likevel kan foreldre oppdage at barnet endrer atferd og holdninger i forhold til omgivelsene. Den snille gutten som alltid utviste ønsket oppførsel og godt humør, skaper bråk og sloss med alle rundt seg. Hvorfor forekommer denne endringen av atferd når foreldre aktivt forsøker å oppfylle barnets ønsker og behov? Dette er et oppdragelsesproblem mange foreldre kan møte på (Campbell, 1977).

«(...) Ingen bryr seg egentlig om meg, utenom vennene mine(...) Kanskje foreldrene mine. Jeg vet ikke. Jeg trodde de brydde seg om med da jeg var liten. Det betyr nok ikke så mye nå i alle tilfeller. Det de egentlig bryr seg om er sine egne venner, jobben, aktiviteter og sånn» (Campbell, 1977, s. 11).

Dette eksempelet belyser et barn som føler seg ensomt. Barnet uttrykker en følelse av at ingen bryr seg om dem, kanskje til og med foreldrene. Han opplever at foreldrene er mer opptatt av

sine egne liv, venner og interesser fremfor dem. I tidligere år opplevde barnet at foreldrene brydde seg mer om han enn nå. Likevel uttrykker barnet at det ikke er av noe betydning nå. Han vil bare dra av sted og leve sitt eget liv (Campbell, 1977). Dette er følelser som barn kan utvikle i oppveksten, selv om oppdragelsen har til hensikt å ivareta barnets interesser og behov. Oppdragelse omhandler mye mer enn omsorg. For å løse dette oppdragelsesproblemet er det viktig å uttrykke anerkjennelse.

«Selv om han hadde foreldre som elsket ham dypt og hadde omsorg for ham, følte ikke Tom seg virkelig elsket. Jo, Tom visste at foreldrene elsket ham og hadde omsorg for ham og hadde aldri kommet til å si noe annet. Likevel hadde ikke Tom det enestående følelsesmessige velværet av å føle seg fullstendig betingelsesløst elsket» (Campbell, 1977, s. 12).

Løsningen på oppdragelsesproblemet er å anerkjenne og elske barnet betingelsesløst. Tom vet at foreldrene elsker og har omsorg for ham, men foreldrene klarer ikke å gi uttrykk for kjærlighet. Dette belyser en viktig balanse mellom aktivt å oppfylle barnets ønsker og foreldrenes tilstedeværelse med barnet (Campbell, 1977). Ifølge Baumrind er denne forståelsen av oppdragelse best egnet for positiv påvirkning på barnets utvikling.

Baumrind kategoriserer anerkjennelsesaspektet som et virkemiddel i autoritativ oppdragelsstil. Foreldrenes oppdragelse omhandler mer enn å ivareta barnets interesser og behov. Oppdragelse omfatter dialog, oppmerksomhet og ros. I dialog kan foreldrene skape forståelse for barnets behov og følelser. Disse behovene skal ikke bare forstås og møtes, men også ses og aksepteres. Dette skal føre til at foreldrene anerkjenner barnets atferd og dets følelser. Dermed kan foreldrene gi uttrykk for kjærlighet og barnet vil føle dette (Baumrind, 1966, 1971). I forlengelse av dette synet på oppdragelse påpeker Sommer at anerkjennelse styrker det kulturelle aspektet i familien. Barn som anerkjennes vil føle at de viktigste personene i livene deres bryr seg om dem. Ved å benytte betingelsesløs kjærlighet vil foreldrene påvirke barnet til ønsket atferd. Barnet vil ikke bare tenke at foreldrene elsker dem, men også at foreldrene gir uttrykk for dette (Sommer, 1997). Det er viktig at foreldrene gir barnet oppmerksomhet, anerkjennelse i forhold til kontekst. Ifølge Darling & Steinberg er kontekst viktig for å balansere riktig mengde av ros og kjærlighet. Dette skal gi en opplevelse av anerkjennelse, men ikke for mye til den grad at barnet etablerer et ufullstendig bilde av sine evner og ferdigheter (Darling & Steinberg, 1993).

5.3.2 Forutsetning for ønsket oppdragelse

Det ekteskapelige forholdet i familien er betydningsfullt for oppdragelsen ettersom foreldrenes relasjon og personlighet påvirker familiemiljøet. Dersom foreldrene har ulike personligheter og behov, vil dette føre til utfordringer i familiemiljøet. Barn som er del av familien vil påvirkes av foreldrenes miljø, og kan medføre uønsket oppdragelse. Spørsmålet er: hvilke forutsetninger skal foreldrene ha som kan føre til ønsket oppdragelse? Kjærlighet gjør blind er et sitat som illustrerer umodenhet i familien. Dette sitatet anvendes på oppdragelsen for å belyse et oppdragelsesproblem som ofte forekommer (Campbell, 1977).

«I begynnelsen går det veldig greit å gjemme ektefellens lite ønskelige sider. Men ettersom vi lever sammen med vår elskede dag ut, dag inn, måned etter måned, oppdager vi nye sider ved ham/henne. Noen er gode, og noen er mindre gode. Noen er til og med opprørende» (Campbell, 1977, s. 32).

Følelsene for den andre personens lite ønskelige sider undertrykkes. Kjærligheten blomstrer med fokus på de ønskelige sidene, og de negative aspektene ignoreres. Dermed kan det oppstå konflikter i det fremtidige ekteskapet. Kjærligheten er betinget ettersom den er avhengig av ytre faktorer. Vekt, alder eller utseende kan være elementer som fører til betinget kjærlighet. Betingelsesløs kjærlighet er et ideal som ikke fullkomment kan oppnås, men en kan nærme seg det. Det omhandler å elske ektefellen uansett handling, holdning eller utsende. Målet er å forandre hverandre til å bli mest mulig like (Campbell, 1977). Hvordan kan foreldre imøtekomme problemet om betinget kjærlighet og hva er løsningen? Hvordan kan dette påvirke oppdragelsen?

«(...) vi må være stadig klar over vår ektefelles sterke og svake sider(...) vi må lære oss å akseptere våre ektefeller som de er, inkludert deres feil» (Campbell, 1977, s. 33).

For å oppnå ønsket oppdragelse er det viktig at foreldrene selv er klar over deres svake og sterke sider. Disse sidene ved ektefellene skal aksepteres, inkludert deres feil og mangler. Dette har som hensikt å anerkjenne den andres personlighet. Dersom ektefellene klarer dette, vil de kunne uttrykke betingelsesløs kjærlighet og anvende dette i oppdragelsen. Det innebærer å elske sitt barn for hvem de er, uansett feil, mangler, atferd eller holdninger. Foreldrenes overskudd av krefter skal benyttes på barnet istedenfor konflikter og uenigheter. Familiemiljøet skal preges av trygghet, oppmerksomhet og anerkjennelse (Campbell, 1977). Dersom foreldrene ikke klarer det, vil oppdragelsesproblemer oppstå. Dette prøver Campbell å belyse med et eksempel:

«Da Tom vokste opp, lengtet han etter et nært, varmt forhold til sine foreldre. Uheldigvis følte foreldrene at de stadig skulle påvirke ham til å yte sitt beste ved å

holde tilbake ros, varme og hengivenhet bortsett fra når han kunne vise virkelig eksemplarisk oppførsel(...) De ga kjærlighet når Tom utmerket seg, men holdt den tilbake ellers» (Campbell, 1977, s. 44-45).

Tom vokste opp i et familiemiljø der prestasjoner opplevdes som viktig. Han ønsket ett nært, og varmt forhold til foreldrene, men dette behovet ble ikke imøtekommet. Foreldrene ville at Tom skulle prestere og yte sitt beste til enhver tid. Som resultat tilbakeholdt foreldrene ros, varme og hengivenhet. Foreldrene gav Tom ros, varme og hengivenhet når han utviste ønsket eller eksemplarisk oppførsel. Med andre ord uttrykket foreldrene kjærlighet kun når Tom utmerket seg (Campbell, 1977). Dette er et problem som har negative konsekvenser for barnet, og Campbell forsøker å belyse dette:

«Hovedgrunnen er at disse unge aldri har følt seg virkelig elsket og vernet om av sine foreldre. De føler de er blitt fratrukket noe, at det er noe foreldrene har unnlatt å gi dem. Hva er det? Jo, betingelsesløs kjærlighet» (Campbell, 1977, s. 46).

Betingelsesløs kjærlighet mellom foreldrene i ekteskapet danner grunnlaget for solid felleskap. Denne kjærligheten anvendes til barnet og medfører ønsket utvikling av atferd og holdninger. Dette innebærer å elske sitt barn for hvem det er uansett utseende, oppførsel eller mangler. Betingelsesløs kjærlighet etablerer en ramme omsorg og oppmerksomhet som barn er avhengig av. Foreldrene må huske at barn er barn, og vil oppføre seg som barn. Deres oppførsel er ikke alltid hyggelig, men det er viktig å elske dem uansett atferd, holdning eller handling. Betinget kjærlighet betegnes ikke som ekte kjærlighet ettersom den er selektiv. Barnet skal oppleve kjærlighet og omsorg uavhengig av hvilke krav og forventninger de oppfyller (Campbell, 1977).

Barn vil observere og imitere foreldrenes atferd og handlinger. Betingelsesløs kjærlighet er et virkemiddel som kan læres, og vil gjenspeiles i barnets atferd. Foreldre som uttrykker kjærlighet, oppmerksomhet og ros vil medføre at barnet føler seg godtatt, akseptert og respektert som individ. Ubetinget kjærlighet vil overføres til barnet og de vil uttrykke seg likt med hvordan det selv ble behandlet i møte med andre mennesker (Campbell, 1977). Hvordan blir disse oppdragelsesproblemene forstått ut fra Baumrinds teori?

Det første eksempelet angående foreldrenes ekteskap belyser et viktig oppdragelsesaspekt. Hvordan skal en elske barnet sitt betingelsesløs dersom foreldrene ikke kan elske hverandre på denne måten? Foreldre som uttrykker betinget kjærlighet vil påvirke familiemiljøet negativt, noe som igjen fører til negative konsekvenser for barnets utvikling av atferd. Det er viktig å være klar over ektefellens svake og sterke sider, og elske hverandre for det dem er

(Baumrind, 1996). Dette blir belyst nærmere i de neste sitatene med hvilke forutsetninger foreldrene har til barnet, og hvilke aspekter de benytter.

Ifølge Baumrind kategoriseres sitatet hvor Tom uttrykket ønske om et nært og varmt forhold til foreldrene som autoritær oppdragelsesstil. Foreldrene var ikke opptatt av dialog og var lite responsive til barnets atferd og holdninger. Tom ble kanskje ikke straffet dersom han ikke klarte å oppnå krav og forventinger, men de fastsatte reglene og normene skulle overholdes. Dersom de ikke ble overholdt, ville ikke Tom få den nødvendige oppmerksomheten eller kjærligheten av foreldrene. Oppdragelse som kun gir uttrykk for kjærlighet og oppmerksomhet når barnet viser eksemplarisk oppførsel og atferd er ikke ønskelig. Foreldrene tok ikke hensyn til barnets behov og ble oversett (Baumrind, 1966, 1971). I forlengelse av denne forståelsen, påpeker Sommer at det kunne være et kjennetegn på familiemiljøet barnet inngår i. Mor og far overser deres svake sider og elsker hverandre betinget, noe som også overføres til barnet. Dermed får ikke barnet den nødvendige oppmerksomheten og kjærligheten som det trenger (Sommer, 1997).

Baumrind ville kategorisert løsningen på oppdragelsesproblemet som autoritativ oppdragelse. Betingelsesløs kjærlighet er nødvendig for å anerkjenne barnet, og elske dem for det de er. Anerkjennelse i oppdragelsen fører til åpenhet og dialog om følelser og behov. Denne dialogen etablerer rom for forståelse av foreldrenes regler og normer. På bakgrunn av en felles enighet og forståelse, kan foreldrene ta hensyn til barnets følelser, ønsker og behov (Baumrind, 1982). Formålet er å styrke barnets kvaliteter, og dette oppnås ved å uttrykke betingelsesløs kjærlighet. Foreldrene kan ha fastsatte regler og normer som skal overholdes. Men dersom reglene eller normene ikke blir overholdt, skal ikke foreldrene uttrykke raseri og skuffelse, men kjærlighet, hengivenhet og oppmerksomhet. Formålet er at barnet skal føle seg elsket, og oppdragelsen vil påvirke barnet til ønsket atferd (Baumrind, 1966, 1996). Det er også viktig å gi uttrykk for ubetinget kjærlighet uavhengig av kontekst. Dette skal føre til at barnet føler seg elsket uansett atferd, holdning eller handlinger det utviser. Denne oppdragelsen har mest positiv påvirkning på barnets utvikling av ønsket atferd (Darling & Steinberg, 1993).

5.3.3 Er all kjærlighet god kjærlighet?

Ifølge Campbell er kjærlighet et viktig redskap for ønsket oppdragelse. Denne boken belyser kjærlighetsbegrepet ut fra to perspektiver, passende- og upassende kjærlighet. Passende- og

upassende kjærlyghet er av betydning for hvordan foreldre kan oppnå ønsket oppdragelse. Passende kjærlyghet er et virkemiddel som gir uttrykk for sunn omsorg og pleier barnets selvstendighet. Et barn kan ikke få «for mye» passende kjærlyghet. Denne kjærlygheten vil styrke barnets emosjonelle vekst og utvikling i familien og samfunnet. På den andre siden defineres upassende kjærlyghet som det motsatte av passende kjærlyghet. Det er et virkemiddel som forhindrer barnets vekst og utvikling. Foreldrene møter ikke barnets emosjonelle behov, forhindrer barnets selvstendighet som medfører utvikling av avhengighetsforhold til foreldrene. For å belyse hva som kjennetegner ønsket oppdragelse er det nødvendig å presentere elementer av upassende kjærlyghet. Dette skal skape forståelse for hvilke redskaper som kan føre til oppdragelsesproblemer. Campbells tre elementer som kjennetegner upassende kjærlyghet er: overdreven eiementalitet, utnyttende holdning og rollebytte (Campbell, 1977). Han forsøker å belyse hvorfor overdreven eiementalitet skaper oppdragelsesproblemer:

«Mange foreldre forsøker å beholde barna i et slags avhengighetsforhold til seg selv(...) De gjør det ved følelsesmessig press, eller ved å bruke sin autoritet og insistere på lydighet på andre måter. Barnet er deres» (Campbell, 1977, s. 93).

Dette eksempelet forsøker å belyse foreldre som ønsker å beholde barnet til seg selv. Foreldrene ønsker at barnet alltid skal ha et avhengighetsforhold til dem. For å oppnå dette benytter de ulike metoder for tvang. For eksempel ved å benytte følelsesmessig press eller autoritet. Barnet skal adlyde foreldrenes ordre, selv om dette skjer på bekostning av barnets selvstendighet (Campbell, 1977). For å løse dette problemet er det viktig at foreldre gir barnet mulighet til å ta valg og avgjørelser.

«Et barn må få frihet fra foreldrene til å være seg selv. Det betyr selvfølgelig ikke at det ikke skal settes grenser, eller at alt er tillat (alle barn trenger rettledning og disiplin). Det betyr å oppmuntre barnet til å tenke, være spontant og til å innse at det er en selvstendig person som mer og mer må ta ansvar for seg selv» (Campbell, 1977, s. 94)

Foreldrene skal oppmuntre barn til å tenke, være spontane og ta egne valg og avgjørelser. Barnet skal utvikle sin selvstendighet i oppveksten, noe som gjør at de tar mer ansvar for seg selv. De skal ha frihet til å være seg selv innenfor foreldrenes fastsatte grenser. Det betyr at barnet har frihet til å ta egne valg og avgjørelser dersom de ikke bryter med fastsatte regler og normer (Campbell, 1977). Videre diskuterer Campbell utnyttende holdning har påvirkning på barnets utvikling.

Utnyttende holdning er det andre elementet i kjærligheten som ikke er ønsket i oppdragelsen. Foreldrene forsøker å etterleve sine drømmer og fantasier gjennom barnet. Ifølge Campbell skaper dette oppdragelsesproblemer, og har negativ konsekvenser for barnets utvikling:

«(...) Faren bruker sønnen til å tilfredsstille sine egne idrettsambisjoner(...) Foreldre med en slik holdning er like sterkt involvert følelsesmessig som om de var med selv. Du kan se fedre bli voldsomt sinte på dommeren når han dømmer mot sønnen. Det verste er at en slik far vil skjønne på sønnen også og såre ham når han gjør feil» (Campbell, 1977, s. 102).

Problemet som belyses i sitatet er tilknyttet fars atferd og holdning overfor barnet. Far benytter barnet til å oppnå resultater han ikke kunne oppnå. Foreldre med denne holdningen er sterkt følelsesmessig involvert i barnets interesser, som om de selv var deltaker. Foreldre kan også uttrykke voldsomt sinne mot ytre faktorer som oppleves urettferdig eller som hindrer barnet fra å oppnå fastsatte forventninger. Dette kjennetegnes ved at foreldrene uttrykker betinget kjærlighet (Campbell, 1977). For å løse dette problemet er det viktig å endre holdningene til foreldrene:

«Hva kan vi trekke ut av dette? Det gamle problemet med betinget kjærlighet. Jo større forventninger vi har til barna våre, jo mer vil vår kjærlighet til dem bli betinget(...) Vi må gi kjærligheten betingelsesløst til barna våre» (Campbell, 1977, s. 102-103).

Betinget kjærlighet skal aldri benyttes i oppdragelsen. Dette virkemiddelet kan føre til foreldre etablerer store forventninger til barnet. Dersom forventningene ikke oppnås anerkjennes ikke barnet. Kjærligheten må være betingelsesløs, barnet skal oppleve at de blir elsket, sett og hørt (Campbell, 1977). Dette har mange likhetstegn med eiementalitet ettersom det påvirker barnet negativt. Vil de to virkemidlene være av like stor påvirkning på barnet som rollebytte?

Rollebytte innebærer at foreldre bytter roller med barnet i hjemmet, noe som medfører både oppdragelsesproblemer og har negativ påvirkning på barnets utvikling:

«Disse foreldrene forventer og krever mye av sine barn. Ikke bare er prestasjonskravet stort, men det er forhastet, tydelig langt utover barnets evne til å forstå hva som er ønsket og til å gi en sunn respons» (Campbell, 1977, s. 104)

I likhet med utnyttende holdning har rollebyttet store forventninger og krav til barnet. Dette er ikke bare tilknyttet prestasjonskravet, men er mer omfattende. Foreldre tar ikke hensyn til barnets evner og ferdigheter. Foreldrene behandler barnet som mye eldre enn det de egentlig

er (Campbell, 1977). Campbell argumenterer for at dette problemet kan løses dersom foreldrene lærer å ta bedre vare på seg selv:

«Det kan være at vi må ta bedre vare på kroppen vår for å forhindre tretthet og sykdom(...) vi bør ta oss av vår emosjonelle helse ved å engasjere oss i hobbyer eller andre forfriskende aktiviteter(...) Det betyr at vi må holde vårt åndelige liv friskt og sunt» (Campbell, 1977, s. 105-106).

Foreldrene bør aldri komme i en situasjon hvor de ikke er i stand til å gi barnet det de trenger. De skal ta vare på deres emosjonelle helse og engasjere seg i aktiviteter som har positiv påvirkning på deres hverdag og liv. Dette er en viktig oppgave ettersom foreldrenes glede og sorg overføres til barnet (Campbell, 1977). Hvordan anvendes dette oppdragelsessynet til Baumrinds teori av ønsket oppdragelse?

I eksempelet om hvilke oppdragelsesproblemer eiementalitet kan medføre og løsningen på dette, fokuserer Campbell på barnets selvstendighet. Problemeksempelet fremhever at foreldrene forsøker å tvinge barnet til et avhengighetsforhold. Dette kan forstås som en autoritær oppdragelsesstil ettersom barnet ikke blir tatt hensyn til. Foreldrene er kravstillende til barnet, men i liten grad responsive (Baumrind, 1982). Barnets selvstendighet blir undertrykket og de må adlyde foreldrenes ordre. De blir ikke oppfattet som et uavhengig individ, men som et subjekt som foreldrene kan kontrollere til ønsket handling (Baumrind, 1996). For å løse oppdragelsesproblemet argumenterer Campbell for at foreldrene skal gi barnet mulighet til å være seg selv. Barnet skal ha mulighet til å uttrykke sine egne meninger og ta mer ansvar for seg selv. Det betyr ikke at foreldrene overlater barnet til seg selv, ettersom barnet skal rettleides og disiplineres. Baumrind argumenterer for at en ettergivende oppdragelsesstil fører til negative konsekvenser for barnet (Baumrind, 1971). Dermed er det viktig med balanse mellom de to oppdragelsesstilene, og det betegnes som autoritativ oppdragelsesstil. Foreldre skal oppmuntre barnet til å tenke selv, og hjelpe det til å bli selvstendig. Forventninger og krav skal tilpasses barnets ønsker, behov og evner (Baumrind, 1966, 1982). Dette har best påvirkning på barnets utvikling av ønsket atferd, handlinger og holdninger. Barnet må utvikle sin selvstendighet, og ha selvtillit til å ta egne valg og avgjørelser i forhold til sine ønsker og behov (Baumrind, 1971).

Dette oppdragelsessynet har likhetstegn med eksempelet om utnyttende holdning. Mange og store forventninger og krav fører til at barnet opplever mange skuffelser i oppveksten. De vil føle at de aldri oppnår foreldrenes fastsatte krav og forventninger. Ifølge Baumrind kategoriseres dette oppdragelsessynet som autoritært ettersom foreldrene ikke tar hensyn, og

er lite responsive til barnets personlighet, ønsker og behov (Baumrind, 1971). Løsningen på dette oppdragelsesproblemet forstås som autoritativt, ettersom ønsket oppdragelse betegnes som et samarbeid mellom foreldre og barn. Foreldrene skal uttrykke interesse for barnets interesser, og støtte barnet i de aktivitetene som det er del av. Når barnet oppnår noe, uansett resultat, skal foreldrene uttrykke betingelsesløs kjærlighet og oppmerksomhet. Dette styrker barnets kvaliteter, samt har dette positiv påvirkning på barnets utvikling. Barnet vil alltid oppleve at foreldrene elsker dem, noe som gir det mer selvtillit (Baumrind, 1966, 1982, 1996). Denne forståelsen på ønsket oppdragelse overføres til elementet om rollebytte. Baumrind kategoriserer rollebytte som uinvolvert oppdragelsesstil. Denne stilen kan ikke kategoriseres som oppdragelse ettersom foreldrene gir avkall på sin autoritet, er ikke responsive eller kravstillende til barnet. Denne stilen vil føre til mange negative konsekvenser for barnets utvikling i oppveksten. Barn vil ikke utvikle en forståelse for regler og normer som skal overholdes, tvinges til å bli voksne på egne premisser og utvikle selvstendighet uten kjærlighet fra foreldrene (Baumrind, 1982). Videre skal ikke barnets behov styres av foreldrene, og det skal ikke fastsettes uoppnåelige forventninger og krav. Ønsket oppdragelse oppnås når foreldrene elsker barnet sitt betingelsesløst, uansett om de oppnår fastsatte forventninger eller ikke. Den viktigste oppgaven i oppdragelsen er å rettlede barnet til ønsket atferd uten å benytte straff, tvang eller betinget kjærlighet. Barnet har et selvstendighets og avhengighetsforhold til foreldrene, og det er viktig at foreldrene er oppmerksomme på dette. Foreldrene skal hjelpe barnet til å bli selvstendig individ, men også hjelpe barnet til å ta valg og avgjørelser når det trengs (Baumrind, 1971).

5.3.4 Disiplin og straff

Denne boken definerer disiplin som rettleiding av barnet til ønsket atferd og holdning. Foreldrene kan påvirke barnet til ønsket atferd med flere virkemidler. Foreldrene kan påvirke barnet med dialog, forventninger og regler. Straff er et av flere aspekter som benyttes for å disiplinere et barn. Likevel diskuteres hvor effektivt straff er og hvilke problemer det kan medføre. Straff inneholder mange redskaper, for eksempel tilsnakk, fysisk avstraffelse eller ta vekk noe ønskelig fra barnet. I boken fokuserer Campbell på fysisk avstraffelse og hva dette virkemiddelet kan medføre (Campbell, 1977).

«Fysisk straff virker nedverdiggende, lite menneskelig og ydmykende på barnet. Resultatet kan bli at barnet føler at risen er straff nok i seg selv(...) Uten grunnlag av

betingelsesløs kjærlighet vil de forskjellige utviklingsfasene hindres i sin utfoldelse, og det vil hindre utviklingen av sunn samvittighet» (Campbell, 1977, s. 119).

Fysisk straff betegnes som lite menneskelig, nedverdiggende og ydmykende for barnet. Kontinuerlig bruk av fysisk avstraffelse kan føre til at barnets samvittighet forfaller. Dette vil skape hindringer for barnets utvikling av sunn samvittighet. Ifølge Campbell betegnes sunn samvittighet som barnets evne til å overholde regler og normer innenfor rimelige grenser. Foreldrene kan også benytte ris i oppdragelsen. Dersom foreldrene benytter dette redskapet, er det viktig at de kontinuerlig gir uttrykk for betingelsesløs kjærlighet. Uten betingelsesløs kjærlighet vil foreldrene imøtekomme oppdragelsesproblemer, noe som fører til uønsket oppdragelse (Campbell, 1977). For å løse oppdragelsesproblemene straff medfører, er det nødvendig med betingelsesløs kjærlighet fremfor fysisk avstraffelse.

«Jo mer ekte og ubetinget kjærlighetsbåndet mellom foreldrene og barna er, jo mer positivt er forholdet, og jo mindre blir behovet for straff(...) å bruke fysisk straff (eller true med det) som viktigste midlet til å kontrollere barn(...) er i seg selv ille nok. Situasjonen vil bli stadig verre inntil vi foreldre begynner å proklamere barnets uunnværlige behov, nemlig betingelsesløs kjærlighet og kjærlig disiplin(...) Hvis vi ikke gir barnet hva det så desperat trenger, vil det (og vi foreldre) lide under det» (Campbell, 1977, s. 118, 120-121).

Dette sitatet vektlegger betydningen av ubetinget kjærlighet for å disiplinere barn. Det er viktigere å anerkjenne barnet og skape gode relasjoner fremfor å benytte straff. Foreldre som benytter fysisk avstraffelse, eller truer med det, ignorerer barnets viktigste behov. Barnet har et uunnværlig behov for anerkjennelse og bli elsket for det de er. En oppdragelse som unngår å anerkjenne barnet betegnes som uønsket, ettersom både barn og foreldre vil lide (Campbell, 1977). Betyr dette at foreldre aldri kan benytte straff? Dersom foreldre benytter straff i oppdragelsen skal den være passende i forhold til forseelsen. Straff skal oppleves som rettfærdig av både foreldre og barn:

«Foreldrene må være fleksible til å kunne forandre de tiltak de har gjort overfor barnet når det er nødvendig. Foreldre må også være fleksible til å kunne be om unnskyldning» (Campbell, 1977, s. 148-149).

Foreldre må være åpne og villige til å utføre endringer i straffen dersom den ikke oppnår ønsket effekt. Foreldre kan straffe barn på impuls, noe som medfører at straffen ikke er passende med forseelsen. Foreldrene skal da korrigere straffen og muligens forklare hvorfor de straffet som de gjorde. Det er viktig at foreldrene er oppmerksomme på hvordan barnet reagerer i forhold til ugjerningen. Oftest er ikke straff nødvendig ettersom barnet kan ha mye

skyldfølelse. Straff bør benyttes så lite som mulig og den skal ikke benyttes som det eneste oppdragelsesaspektet (Campbell, 1977).

Baumrind ville ha påpekt at fysisk avstraffelse er uønsket i oppdragelsen, og det vil medføre negativ påvirkning på barnets utvikling. Fysisk avstraffelse kjennetegnes av en autoritær oppdragelsesstil ettersom foreldrene benytter sin autoritet til å straffe barnet fysisk. Foreldrene har fastsatte restriksjoner som barnet skal overholde. Dersom restriksjonene ikke overholdes vil foreldrene benytte straff. Kontinuerlig avstraffelse vil negativt påvirke barnets autonomi og ikke minst følelse av anerkjennelse (Baumrind, 1966, 1982). Det politiske aspektet i oppdragelsen blir ikke vektlagt, og barnet mister innflytelse i familien. Barnet anerkjennes ikke som et ansvarsfullt subjekt som kan ta egne valg. Foreldrene vet hva som er best for barnet og derfor fastsetter de regler og normer som skal overholdes. Disse skal ikke diskuteres eller argumenteres ettersom barnet ikke har mer livserfaring enn foreldrene (Sommer, 1997). Løsningen som Campbell presenterer har et annet perspektiv på oppdragelse. Fysisk avstraffelse og straff generelt er sjeldent nødvendig. Redskapet som er av mest betydning for best påvirkning av barnets utvikling er betingelsesløs kjærlighet. Dette oppdragessynet ville Baumrind kategorisert som autoritativt. Foreldrene skal ikke bare være kravstillende, men også responsive til barnets atferd. Fokuset blir forskjøvet fra straff til interaksjon mellom foreldre og barn. I interaksjonen skal foreldrene gi uttrykk for kjærlighet og oppmerksomhet, noe som påvirker barnet til ønsket atferd (Baumrind, 1971, 1996). I forlengelse av denne forståelsen til Baumrind påpeker Darling & Steinberg at autoritativ oppdragelsesstil er avhengig av kontekst. Betingelsesløs kjærlighet kan anvendes uansett hvilken atferd, handling eller holdning barnet utviser. Barnet skal føle seg elsket til enhver tid, noe som fører til positiv påvirkning til ønsket resultat (Darling & Steinberg, 1993).

5.3.5 Oppsummering

Barnets oppvekst preges av foreldrenes holdninger og atferd i hjemmet. Foreldrene skal ta hensyn til barnet ettersom barnet vil imiterer atferd, holdninger og handlinger. På bakgrunn av dette vektlegger Campbell anerkjennelsesaspektet. Betingelsesløs kjærlighet vil utvikle barnets autonomi, samt dets følelse av anerkjennelse. Mangel på kjærlighet kan føre til at barnet opplever at foreldrene ikke elsker dem. Barnet kan også føle at foreldrene ikke tilbringer nok tid sammen med dem. Kjærligheten skal ikke tilknyttes bestemt atferd, holdninger eller handlinger. Foreldrene skal ikke kun uttrykke kjærlighet når barnet oppnår

forventninger, krav eller eksemplarisk oppførsel, men kjærligheten skal være betingelsesløs. Barnet skal føle og oppleve at foreldrene elsker dem, uansett oppførsel og atferd. Barn skal bli sett, lyttet til og anerkjent.

Campbell (1977) presenterer videre to former for kjærlighet som påvirker autonomiaspektet, passende- og upassende kjærlighet. Dette har til hensikt å belyse elementer ved kjærligheten som kan påvirke barnet negativt. Eiementalitet, rollebytte og utnyttende holdning presenteres som upassende elementer i kjærligheten. Oppdragelse som benytter disse elementene vil føre til uønsket påvirkning av barnets atferd. Foreldre skal ikke benytte barnets alder for å oppnå sine drømmer. Barnet skal leve sitt eget liv, utvikle sin personlighet, interesser og det skal ta egne valg og avgjørelser. Foreldrenes forventninger til barnet skal være sammenhengende med deres evner og ferdigheter. Rollebytte som virkemiddel i kjærligheten oppfattes som et grunnleggende element i barnemishandling. Målet med oppdragelsen er at barnet skal utvikle sin autonomi og selvstendighet.

Videre blir begrepet disiplin fremhevet og definert. Disiplin forstås som rettleiding av barnet til ønsket atferd og holdning. Straff er ett av flere aspekter som benyttes for å disiplinere et barn. I boken fremheves bruk av straff i oppdragelsen oftest er unødvendig, og kan føre til negative konsekvenser på barnets utvikling. Foreldre som benytter straff skal være varsomme på at den er rettferdig i forhold til forseelsen. Det skal tas hensyn til barnets emosjoner og skyldfølelse. I denne prosessen er det viktig at foreldrene gir uttrykk for betingelsesløs kjærlighet. Barnet skal føle seg elsket, uansett hvilken atferd, holdning eller handlinger de utfører. Dette skal føre til kjærlig disiplin og ønsket oppdragelse som har positiv påvirkning på barnet.

Relasjonsaspektet blir også fremhevet med betingelsesløs kjærlighet som redskap. Gode relasjoner mellom foreldre og barn oppleves som viktig fordi det medfører dialog og åpenhet i oppdragelsen. Formålet med oppdragelsen er at barnet støtter seg på, og utvikler seg sammen med foreldrene. Betingelsesløs kjærlighet vil føre til at barn opplever at de er elsket og anerkjent, noe som igjen fører til åpenhet og respekt. Foreldrene vil få mer innflytelse på barnets liv, tanker og oppførsel, og påvirke dem til ønsket atferd.

5.4 «Ditt kompetente barn» av Jesper Juul (1996)

Ifølge Thuen kjennetegnes barndomshistorien på 1990-tallet av omfattende utvikling i oppdragelsen. Oppdragelsessynet endret seg fra å være autoritært til å bli mer demokratisk. Oppdragelsesfokuset var ikke lengre at barnet skulle være noe for andre, men være noe for seg selv (Thuen, 2008). Barn i denne perioden ble mer hørt, lyttet til og var mer delaktige i bestemmelsesprosessene. Blom skrev at oppdragelsen hadde blitt til en forhandling mellom foreldre og barn. Foreldrene gav barnet mer frihet, anerkjennelse og respekt, og til gjengjeld skulle barnet uttrykke det samme (Blom, 2004). Denne oppdragelsen skulle fremme både individualisme og felleskapstenkning. Målet med oppdragelsen var å utvikle barn til å bli selvstendige individer som gir uttrykk for sosial ansvarlighet og respekt for andre mennesker (Thuen, 2008).

Dette er et syn Juul fremmer og argumenterer for i boken «*Ditt kompetente barn*» (1996). Barnet oppleves som et kompetent individ fra første leveår, og er viktig å samarbeide med det. Hensikten med samarbeidet er å fremme en felleskapstenkning og respekt for andre mennesker. Juul skriver at det er viktig at foreldrenes atferd og holdninger er i samsvar med hva de ønsker å lære barnet. Likevel påpeker han at det ikke finnes en fasit på hvordan foreldre kan oppnå ønsket atferd ettersom det ville skapt en polarisering av oppdragelsessynet. Det finnes ikke systemer og strukturer som alltid fører til et bestemt oppdragelsesresultat. Videre argumenterer Juul at oppdragelse består av å finne de aspekter som kan påvirke barnet til ønsket atferd. Dette gjør han ved å gi flere eksempler på hvordan oppdragelse var før, og hvordan det burde være på 1990-tallet. Tilbakeblikket på hvordan oppdragelsen var før 1990-tallet oppfattes som nødvendig for å skape illustrasjoner av oppdragelsessynet. Dette tilbakeblikket skulle gi leseren en forståelse av hvordan oppdragelse ble forstått og hvilke konsekvenser dette hadde. Samme eksempler benyttes for å skape en ny forståelse av hvordan foreldre kan oppnå ønsket oppdragelsesresultat (Juul, 1996).

5.4.1 Familiens verdier i endring

Juul skriver at familiens maktstruktur i mange århundrer hadde blitt definert som autoritært. Mennene hadde makt over kvinnene, og foreldrene hadde makt over barna (Juul, 1996). Barna skulle respektere og overholde foreldrenes fastsatte regler og normer. Barnets autonomi blir begrenset ettersom de ikke vet hva som er best for dem, men det gjør foreldrene. Dette kjennetegnes som manglende evne til dialog, anerkjennelse og samarbeid med barnet. Dette

oppdragelsessynet kan føre til problemer ettersom det ikke tar hensyn til barnets samarbeidsevne og behov (ibid.):

«Bestemor med to barnebarn på ca. fire og seks, venter på bussen. Gutten på fire trekker bestemoren i kåpen og sier «Bestemor, jeg må tisse». Bestemor: «Det går ikke nå. Nå skal vi hjem!» Gutten: «Men jeg må veldig!» Bestemor: «Når gjør du som Beste sier(...) Se bare på storesøsteren din hvor stor og fornuftig hun er.» Gutten: «Jamen jeg må tisse(...) veldig!» Bestemor: «Kan du ikke høre, gutt? Du kan tisse når du kommer hjem. Hvis du ikke er grei nå, kan du være sikker på at Beste skal fortelle det til mor. Så får du ikke være med Beste til byen mer!» (Juul, 1996, s. 19).

Bestemor har med seg to barnebarn på tur til byen, ei jente og en gutt. De står og venter på bussen, og plutselig må gutten tisse. Han forteller dette til bestemor og svaret var at han måtte vente til de kom hjem. Barnet kommuniserer med bestemor igjen, og signaliserer at han må veldig på toalettet. Bestemor gjorde det klart at han ikke fikk gå på toalettet til de var hjemme. Hvis gutten fortsatt å mase, ville ikke bestemor ta han på tur igjen (Juul, 1996) Dette synet på oppdragelse var i endring fra 1970-tallet. Juul påpeker at demokratiske verdier begynte å bli relevante i oppdragelsen, og dette var et oppgjør med gamle familiemønstre og familiestrukturer. Medbestemmelse, medinnflytelse og rettigheter for barn er elementer som foreldre skulle fokusere på.

«Når det gjelder sammenhenger der barn og voksne skal fungere sammen, er barna bedre tjent med at de voksne først og fremst tar barnas ønsker og behov alvorlig(...) Begreper som egenverd, verdighet, å være seg selv bevisst, å være den man er, å uttrykke seg, og si fra og sette grenser(...) vi vet at disse elementene rolle(...) når vi skal skape fruktbare familier og felleskap» (Juul, 1996, s. 30, 35-36).

Løsningen på oppdragelsesproblemet er å skape et samarbeid mellom foreldre og barn.

Foreldrene skal ta barnets ønsker og behov på alvor, ettersom det er av betydning på hvordan barnet kan påvirkes til ønsket atferd. Foreldre skal være bevisste på hvordan deres regler og normer påvirker barnet, og hjelpe det med å utvikle deres interesser. Dette skal være til hjelp for å skape godt felleskap, noe som gir uttrykk for ønsket oppdragelse (Juul, 1996).

Oppdragelsessynet har endret seg fra å være et totalitært system med klar hierarkisk struktur til å bli mer demokratisk. Barnets stemme blir lyttet til og er av betydning for valg og avgjørelser. På bakgrunn av disse endringene har barn tilegnet seg mer innflytelse i familien. Likevel er ikke disse demokratiske verdiene nok til å oppnå ønsket oppdragelse.

Demokratiske verdier er et sunt tilskudd for familiens verdigrunnlag og er en god start på endringsprosessen. Men medbestemmelse og andre demokratiske verdier forholder seg kun til familiens innhold og struktur. Dermed er det viktig med en samarbeidsprosess som utgjør

familiens trivsel og familiens dybde. En samarbeidsprosess åpner muligheten for likeverdig felleskap mellom foreldre og barn. Dette er en prosess som inkluderer barnet i familien. Formålet er å lytte til barnets ønsker, behov og ta dem på alvor. Foreldrene skal ikke glemme at barn er barn. Men de må balansere deres holdninger til barnet. De skal behandle barnet som barn, men også som et voksent menneske (Juul, 1996). Dette oppdragelsessynet som Juul presenterer ville Baumrind betegnet som nødvendig for å oppnå ønsket resultat.

Det første eksempelet presenterer et oppdragelsesproblem som ofte fremkommet tidlig på 1900-tallet. Oppdragelsen betegnes som autoritær ettersom det var klar maktstruktur i familien. Bestemor i eksempelet hadde fastsatte regler, og disse kunne ikke diskuteres dersom det var nødvendig. Kommunikasjonen kjennetegnes som enveis ettersom bestemor bestemmer enerådlig hva de skal og ikke skal gjøre, uten å ta hensyn til barnets behov. Dette resulterer i at gutten som måtte på toalettet måtte holde seg, ellers ville ikke bestemor ta han med på tur i fremtiden (Baumrind, 1966, 1982). Bestemor er lite responsiv til barnet og er kravstillende. Dersom barnet ikke adlyder bestemors regler, ordre eller forventninger, vil de oppleves som ulydige (Baumrind, 1971).

Ifølge Juul er det viktig med endring av dette oppdragelsessynet. Oppdragelsen skal være demokratisk og rettferdig overfor barnet (Juul, 1996). Baumrinds oppdragelsesteori har mye tilfelles med Juuls forståelse på oppdragelse. Hun påpeker at foreldrene skal ta hensyn til barnets ønsker og behov, samt ivareta deres autonomi og anerkjennelse. Barn skal ha mulighet til å diskutere og argumentere for regler og utsagn som de er uenig i uten at de blir opplevd som ulydige (Baumrind, 1966).

På 1990-tallet skulle oppdragelsen oppmuntre til dialog og samarbeid. Dialog skulle bidra til å forklare hvorfor fastsatte regler og normer skulle overholdes. Dersom noen av reglene og normene undertrykte barnets autonomi og anerkjennelse skulle de korrigeres eller fjernes. Hensikten med oppdragelsen var å utvikle barnets personlighet og styrke deres ønskelige kvaliteter. Samarbeidsprosessen var kjennetegnet av at foreldrene gav barnet mulighet til innflytelse i familien. Foreldrene skulle både være kravstillende og responsive til barnet. Det skulle fastsettes regler med hensyn til barnets evner, ferdigheter og det som ble opplevd som nødvendig. Disse reglene og forventninger som fastsettes skulle overholdes (Baumrind, 1971, 1996).

I forlengelse av Baumrinds teori fokuserer Sommer på hvordan det politiske aspektet i familien har utviklet seg. Barnet skulle nå inkluderes i det politiske aspektet i motsetning til

tidligere perioder. Barn skulle diskutere og argumentere for regler, forventninger og krav som fastsettes, samt inkluderes i valg og avgjørelser i familien. Dette er et aspekt som ikke bare fremhever demokratiske verdier i familien, men også likeverd. Kvaliteten på foreldrenes samarbeidsprosess påvirker kvaliteten på oppdragelsen (Sommer, 1997).

5.4.2 Hvordan barn samarbeider

Konflikter mellom foreldre og barn vil alltid oppstå i oppdragelsen. Det som kjennetegner konfliktene er spenningen mellom barnets integritet og samarbeid. Barnets integritet kan forstås som barnets identitet, grensesettinger og autonomi. Samarbeid innebærer at barnet kopierer eller etterligner foreldrenes atferd, holdninger og handlinger. Oppdragelsesproblemer oppstår når foreldrene har en forståelse som tilsier barn ikke er samarbeidsvillige. Dette fører til at foreldre benytter ikke-ønskende virkemidler i oppdragelsen, eksempelvis vold, fysisk avstraffelse eller monolog (Juul, 1996). Det fremstilles et eksempel på hvordan barn samarbeider med foreldrene, og hvordan dette kan føre til oppdragelsesproblemer:

«En ung mor i en kroatisk flyktingleir henvender seg til leirens psyko-sosiale team fordi hun har store problemer med sin yngste sønn på sju år. (...) kort sagt er han ulydig og ikke samarbeidsvillig. Familien består for øvrig av en eldre sønn på 12 år. Faren ble drept ved fronten i Bosnia et halvt år tidligere, og det meste av familien er spredt rundt omkring forskjellige lands flyktingleire og asylsentre(...) Moren har valgt å forholde seg til disse tapene på samme måte som ni av ti andre foreldre spontant velger: Av hensyn til barna holder hun sin store sorg for seg selv, og gråter bare av og til når hun er alene(...) Den eldste sønnen samarbeider med moren ved å gjøre som hun gjør. Han holder sorgen for seg selv, mister livsgnisten, faller sammen i kroppen(...) Den lille på sju år gjør det omvendt. Han er den i familien som aktivt gir uttrykk for sorgen, fortvilelsen, lengselen etter felleskapet, frustrasjonen og fornektelsen(...) Hans følelsesuttrykk blir halvkvalte og frustrerte, og vekker derfor ikke omgivelsenes medfølelse og omsorg, men deres maktesløshet og irritabilitet. Han blir ikke «stor og fornuftig» som broren, han blir «liten og ugrei»» (Juul, 1996, s. 43-44).

Dette er et sterkt eksempel på hvordan barn velger å samarbeide med foreldrene. Familien har vært i krig og far ble drept i fronten. Mor forholder seg til tapet på ektefellen med å vende sorgen innover seg selv. Dette gjør hun med hensyn til barna, for at de ikke skal bli påvirket av hennes sorg og fortvilelse. Den eldste sønnen på 12 år samarbeider med mor. Han holder sorgen for seg selv, og vender den innover. Etter hvert mister han livsgnisten og faller sammen i kroppen. Den yngste sønnen på sju år gjør det motsatte og samarbeider ikke med enten mor eller bror. Han uttrykker frustrasjon og sinne på omgivelsene de er i. På bakgrunn av dette stemples gutten som ugrei og ulydig. Dette er et oppdragelsesproblem ettersom både

mor og barn må gi avkall på deres sunnhet. Mor tenker at hun gjør dette med hensyn til barnas beste, men barna velger å samarbeide (etterligner atferden). For å løse dette oppdragelsesproblemet er det viktig med dialog (Juul, 1996). Ifølge Juul er nøkkelen til løsningen på dette problemet tilknyttet det yngste barnet:

«(...) I dette tilfellet er det den lille som har nøkkelen til et sunnere felleskap i familien. Det er han som viser veien. Moren var klok nok til å vite at hun hadde bruk for hjelp(...) Hun kom med i en gruppe av likestilte kvinner, og fikk der mulighet til å bearbeide sorgen, og dette hjalp den eldste sønnen til også å gi uttrykk for sin, og den yngste til å stå på egne ben igjen» (Juul, 1996, s. 44-45).

Den yngste sønnen gir uttrykk for sine følelser og opplevelser. Dette er nøkkelen til sunnere felleskap for både mor og barna. Hensikten er å frigjøre seg selv fra sorgen og skape åpenhet angående situasjonen de er i. Når mor åpner seg for sorgen og fortvilelsen, vil barna også gjøre det samme, noe som medfører til et sunnere forhold til hverandre. Barn vil samarbeide med foreldrene ved å etterligne deres atferd og holdninger, noe som fører til god oppdragelse (Juul, 1996). Hvordan kan disse eksemplene forklare synet på ønsket oppdragelse?

I det første eksempelet presenterte Juul et oppdragelsesproblem som kjennetegnes av å undertrykke barnets følelser og opplevelser. Mor ønsker at barna skal samarbeide med henne ved å utvise samme atferd og holdninger som henne. Hun forsøker å oppdra barna til å bli emosjonelt sterke, voksne mennesker. Ifølge Baumrind kategoriseres denne oppdragelsesforståelsen som autoritær (Baumrind, 1971). Kommunikasjon mellom mor og barn er fraværende for ønsket oppdragelse. Mor forsøker ikke å inngå dialog med barna, og fører til at sorg og følelser ikke blir uttrykt. Istedenfor ønsker hun at barna ikke gir uttrykk for deres følelser. Den yngste sønnen som uttrykte sin sorg og frustrasjon ble oppfattet som ulydig og lite samarbeidsvillig (Baumrind, 1982, 1996). Dette betyr ikke at mor ikke gav barna den omsorgen eller nødvendighetene de trengte, men hun var i liten grad responsiv og veldig kravstillende i forhold til de behovene barna hadde. Barna kunne ikke gi uttrykk for de følelsene og opplevelse de hadde, noe som gjorde de ulykkelige og førte til negative konsekvenser i deres oppvekst (Baumrind, 1971).

Ifølge Baumrind har foreldrenes atferd og holdninger påvirkning på barnets utvikling av atferd. Ønsket oppdragelse, eller autoritativ oppdragelsesstil, har likhetstegn med løsningseksempelet Juul presenterer. Foreldrene skal ta hensyn til barnas behov anerkjenne dem. Foreldrene skal gi barna et medium hvor de kan kommunisere for å uttrykke deres sorg, opplevelser og frustrasjon. Dette skal hjelpe dem med å gi uttrykk for de vonde opplevelsene

og frigjøre dem fra å vende dem innover seg selv. Formålet med dialog er at barna får en samtalepartner som de stoler på, og som forstår dem. Dialog vil gi foreldrene innsikt på barnets behov og følelser, noe som skal tas hensyn til i oppdragelsen. Dialog vil utvikle foreldre-barn relasjonen, styrke kvaliteten på samarbeidet og påvirke barna til ønsket atferd og holdninger (Baumrind, 1971, 1982). Darling & Steinberg påpeker at dialog mellom foreldre og barn ikke er uavhengig av kontekst. Det er viktig å inngå i dialog om enhver situasjon eller opplevelse som er av påvirkning på barnet. Dette medfører at barnet føler anerkjennelse og føler seg elsket, samt vil dette styrke samarbeidsprosessen og kvaliteten på oppdragelsen (Darling & Steinberg, 1993).

5.4.3 Anerkjennelsens betydning

Juul benytter begrepet anerkjennelse istedenfor kjærlighet. Han påpeker at foreldre i utgangspunktet elsker sitt barn. Men det er forskjell på å elske sitt barn og uttrykke kjærlighet. Med utgangspunkt i dette blir anerkjennelse beskrevet som uttrykt kjærlighet. Foreldrenes kjærlighet er ikke av betydning dersom de ikke klarer å uttrykke dette i samspeilet med barnet (Juul, 1996). Foreldre skal både gi uttrykk for kjærlighet og oppmerksomhet. Formålet med oppdragelsen er å påvirke barnet til ønsket atferd. Dersom foreldrene ikke anerkjenner barnet, kan det medføre oppdragelsesproblemer. Foreldre-barn relasjonen vil bli negativt påvirket, noe som fører til uønsket oppdragelse (ibid.).

«Foreldrene har to muligheter. De kan, tradisjonen tro, forsøke å «oppdra» ham, eller de kan forsøke å «se ham». Hvis de velger det første kan det lyde slik: - Marko, hvorfor må vi hele tiden minne deg på leksene. Du vet godt at du må gjøre dem! Du får ikke gode karakterer uten å gjøre lekser(...)» (Juul, 1996, s. 86).

I oppdragelsen har foreldre to muligheter, de kan enten «oppdra» eller «se» barnet. Dersom de velger den tradisjonelle forståelsen av «å oppdra» barnet, vil oppdragelsen kjennetegnes av foreldre som er kravstillende. Foreldrene gir barnet ordre, regler og normer som de skal overholde uansett hva som måtte skje. Barnet blir minnet på at dersom han ikke gjør leksene sine vil han ikke oppnå en god karakter (Juul, 1996). Ifølge Juul er dette et oppdragelsesproblem ettersom det ikke anerkjenner barnets behov eller opplevelser. Foreldrene skal være varsomme på hvordan de kommuniserer med barnet og hva de føler:

«Eller slik: - Hva er i veien, Marko? Du bruker å passe på tingene dine uten at vi trenger å være etter deg hele tiden. Har du noen problemer på skolen? Er det noen av

de andre på skolen som erter deg? Marko, se på meg! Er det noe i veien?» (Juul, 1996, s. 86).

Foreldrene skal benytte en kommunikasjonsform som gir uttrykk for anerkjennelse av barnets følelser og behov. Dette eksempelet belyser hvordan foreldre skal snakke med barn som oppfører seg uvanlig. Foreldrene skal benytte spørsmål som gir uttrykk for oppmerksomhet, noe som fører til at barnet åpner seg. I stedet for å bruke en kommunikasjonsform som tvinger barnet til å gjøre leksene og neglisjerer dets følelser, skal foreldrene anerkjenne barnet. Spørsmål om noe er galt, hva det føler og dets opplevelser er av større betydning for ønsket oppdragelse fremfor ordre og krav (Juul, 1996). Ifølge Baumrind kjennetegnes dette oppdragelsessynet av barn som har best mulighet til å utvikle seg positivt uten negative konsekvenser.

Det første eksempelet belyser en oppdragelsesstil som har til hensikt «å oppdra» barnet. Denne oppdragelsesstilen kategoriseres som autoritær ettersom den er kravstillende, men lite responsiv til barnet. Foreldrene tar ikke hensyn til barnets følelser, behov eller ønsker, men likevel skal barnet oppnå fastsatte forventninger og krav (Baumrind, 1971). I det første eksempelet kan Marko oppleve at han blir tvunget til å gjøre leksene sine. Foreldrenes kommunikasjonsform er autoritær, og det som blir sagt skal ikke diskuteres eller argumenteres. Barnet får ordre som skal gjennomføres, hvis ikke blir han opplevd som ulydig (Baumrind, 1982).

Løsningseksempelet til Juul fremhever betydningen av dialog, og hvordan foreldrene kommuniserer med Marko. Foreldrene skal ikke «oppdra» barnet, men «se» det. Denne oppdragelsen kategoriseres som autoritativ ettersom målet ikke er å tvinge barnet til ønsket atferd, men skape forståelse for dets atferd og holdning (Baumrind, 1966). Foreldrene fremhever at Marko pleier å være lydig og passer på å overholde det han skal. Plutselig skjer det noe som fører til at han ikke klarer å overholde kravene og forventningene. På bakgrunn av dette skal foreldrene skape dialog med barnet. Denne dialogen består av å skape forståelse for barnets endring av atferd (Baumrind, 1996). I dialog forekommer et samarbeid mellom foreldre og barn. Dette samarbeidet mellom foreldre og barn fører til forståelse og anerkjennelse. Samarbeidet får barnet til åpne og uttrykke sine følelser, ønsker og behov. Foreldrenes valg av kommunikasjon og hvordan de velger å hjelpe barnet til å oppnå kravene og forventningene vil påvirke kvaliteten på oppdragelsen (Baumrind, 1971).

5.4.4 Foreldres makt i oppdragelsen

Foreldre har makt og den benyttes til å rettferdiggjøre handlinger overfor barna. Makt i oppdragelsen benyttes for å skape trygge omgivelser for barnet og dets oppvekst. Foreldre kan benytte makt for å styre barnets indre ønsker og behov. Dette er aspekt som kan føre til oppdragelsesproblemer dersom det benyttes uten forståelse (Juul, 1996). For å belyse oppdragelsesproblemet benytter Juul et eksempel som var ofte benyttet i tidligere tiår:

«Sånn, Jacob, nå skal du inn og sove middag!». Jacob protesterer – han vil heller leke, men faren insisterer, og forklarer Jacob at han blir for trett senere på dagen hvis han ikke sover nå. Jacob blir puttet i seng, og etter å ha snudd og vridd seg et kvarters tid, faller han omsider i søvn» (Juul, 1996, s. 115-116).

I dette eksempelet benytter far makt til å fortelle barnet hva som er best for dem. Far har et krav om at Jacob skal inn på rommet og sove. Jacob protesterer og ønsker ikke å sove. Han vil heller leke fordi han har ønske om det. Far forsøker å forklare Jacob at han vil bli trett senere på dagen hvis han ikke sover nå. Dermed tvinger han Jacob til sengs til han sovner (Juul, 1996). Juul presenterer et annet eksempel som belyser hvordan foreldre benytter makt for å ivareta foreldreansvaret overfor barnet:

«Jacob på tre år er med faren på byens største kjøpesenter. Han går rundt og leier faren, men kjeder seg litt. Han slipper derfor hånden til faren(...) Faren løper etter ham, tar ham i hånden igjen og sier: «Jacob, du må være sammen med meg og holde meg i hånden. Husk det!»» (Juul, 1996, s. 115).

Jacob og far er på byens største kjøpesenter. For at de ikke skal miste hverandre velger far å leie barnet gjennom hele turen. Etter hvert begynner Jacob å kjede seg og slipper hånden til far. Far reagerer med å løpe etter Jacob, tar ham i hånden og gir ham tilsnakk. Han forteller Jacob at alltid skal holde ham i hånden og at han skal huske dette (Juul, 1996). Hvilket syn har Juul på dette eksempelet, og er det uønsket i oppdragelsen?

«Det dreier seg om at Jacob helt objektivt sett må være eldre og mer erfaren før han kan finne fram i et stort kjøpesenter med hundrevis av mennesker, og deretter finne tilbake til et møtested til avtalt tidspunkt. Det handler ikke om Jacobs biologiske eller intellektuelle begrensninger» (Juul, 1996, s. 116).

Far benytter makten for å ivareta barnets sikkerhet i omgivelsene. Helt objektivt må Jacob være eldre og mer erfaren før han kan finne fram i et stort kjøpesenter. Barnet skal ha et godt forhold til tid, finne tilbake til avtalt møtested og ivareta deres egen sikkerhet i møte med ukjente mennesker (Juul, 1996). Dette eksempelet er til forskjell fra det første ettersom far benytter mye makt og krenker barnets autonomi. Far tar ikke hensyn til Jacobs ønsker og

behov, men benytter makt for at han skal sove. Jacob er ikke trøtt og vil leke istedenfor å sove, og far tar ikke hensyn til barnets biologiske behov. Et barn skal ikke tvinges til å sove på middagstid dersom de ikke er trette eller slitne (ibid.). For å unngå uønsket oppdragelse er det viktig med maktbruk som ikke krenker barnets intellektuelle eller biologiske behov i oppveksten.

«Han kan ganske enkelt si til Jacob: «Jacob, hør her. Jeg tror du trenger å sove en times tid. Hva tror du?» Jacob vil sannsynligvis svare på én av følgende måter: - Jeg er ikke trett i dag. Hvorpå faren kan si: Ok, så lek til du blir trett, da» (Juul, 1996, s. 117-118).

Måten far kommuniserer med Jacob på skal gi uttrykk for anerkjennelse. Far anerkjenner at Jacob ikke er trett og vil leke istedenfor å sove. Jacob vil føle seg sett og blir påvirket til å ta personlig ansvar. Jacob får mulighet til å leke til han blir trett, og da skal han sove. Barnet får mulighet til personlig ansvar dersom foreldrene ikke utviser makt i alle situasjoner (Juul, 1996).

De to første eksemplene som Juul presenterer kjennetegnes av autoritær maktbruk. Foreldrene er kravstillende til barnets atferd og holdninger, men lite responsive i forhold til barnets ønsker. Dialog benyttes ikke for å forklare eller forstå hverandre, men foreldrene benytter enveis kommunikasjons. Jacobs argumentasjon og følelser er irrelevante. Far har sagt at Jacob skal sove, dermed skal han sove. Ifølge Baumrind vil det ikke være forskjell mellom disse to eksemplene, og hvordan dette kan være kritisk for barnet (Baumrind, 1971, 1982). Sommer ville ha definert de to eksemplene annerledes. Det blir brukt autoritær makt i begge eksemplene, men i første eksempel blir autoritær makt oppfattet som viktig og nødvendig. Formålet med makt er ikke å undertrykke barnets behov, men å ivareta barnets trygghet i sine ytre omgivelser. Det ville vært mer skadelig for Jacob dersom han hadde gått seg vill og mistet far i kjøpesenteret. Denne oppdragelsesstilen vil ikke ha negativ påvirkning på barnets utvikling, men beskytter barnet fra opplevelser som kunne ha vært mer ødeleggende for dem (Sommer, 1997).

I fjerde eksempel fremheves en autoritativ oppdragelsesstil som har til hensikt å samarbeide med barnet. Far skal anerkjenne barnets ønsker og behov og dette gjøres med dialog. En dialog etablerer rom for kommunikasjon av ønsker og behov. Dette gjøres ved å ta barnet på alvor og gi dem mulighet til å ta egne valg. Barnets avgjørelser skal være rimelig med foreldrenes regler, normer, krav og forventninger (Baumrind, 1966, 1996). Far skal være responsiv til barnets ønsker og være rasjonell når han skal ta avgjørelser. Han skal anerkjenne

Jacob behov for leketid, og han skal få lov til å ta sitt eget valg. Dersom Jacob blir trett og sliten kan far foreslå at han skal sove. Formålet er at foreldrene og barnet skal forhandle hva de mener er viktig og hvordan de kan oppnå best resultat sammen. Far skal gi Jacob den oppmerksomheten han trenger, samt anerkjenne hans behov og forsøke å styrke denne kvaliteten (Baumrind, 1971, 1982). Dette fører til en ønsket oppdragelse som påvirker barnet positivt til ønsket atferd. Oppdragelsen ivaretar barnets autonomi og viktigst av alt blir Jacob anerkjent. Relasjonen mellom foreldre og barn oppfattes som viktig for både å anerkjenne barnet og påvirke det til ønsket atferd. Dette skjer uten konflikter som kan ha kritiske konsekvenser på barnets utvikling av ønsket atferd og holdninger (Baumrind, 1971).

5.4.5 Oppsummering

Denne boken presenterer både oppdragelsessynet tidlig på 1900-tallet og hvordan det skulle være på 1990-tallet. Det argumenteres for at familiens verdier var i endring og derfor var det viktig med utvikling av synet på oppdragelse. Synet på den totalitære hierarkiske strukturen har endret seg i nyere tid, og oppdragelsen skulle være mer demokratisk og likeverdig. Med utgangspunkt i dette var ikke regler og normer lengre absolutte sannheter, men det åpnes mulighet for dialog og diskusjon. Formålet var å skape en sterk samarbeidsprosess hvor barnets ønsker og behov skulle ivaretas. Juul (1996) påpekte at barn samarbeider med foreldrene, og etterligner foreldrenes atferd og holdninger. Barn vil etterligne foreldrenes smerte og sorg. Dette ble belyst i kapittel 5.4.2 med eksempelet om moren som mistet sin ektefelle og hvordan dette påvirket henne og barna. Dette samarbeidet kunne både være negativt og positivt i oppdragelsen. Det var avhengig av hvordan det ble benyttet og om foreldrene tok hensyn til barnets behov og følelser.

I denne boken erstattes straffaspektet med makt og defineres som foreldrenes autoritet. Formålet med makt er å ivareta barnets trygghet i sine omgivelser, men ikke styre barnets indre behov. Foreldrene skal ta valg og avgjørelser med hensyn til barnets sikkerhet, og dette ble belyst ved eksempelet i kapittel 5.4.4. Makten skal ikke benyttes til å tvinge et barn til å spise når det ikke er sulten, eller sove når det ikke er trøtt. Foreldrenes autoritet skal benyttes for å forsikre at barnet ikke går inn i situasjoner som kan være alvorlig skadelig.

Juul fokuserer også på hvordan barnets autonomi skal ivaretas i oppdragelsen. Han påpeker at barnet skal ha rett til medbestemmelse og skal inkluderes i familiens valg og avgjørelser. Barnet er et individ med egen personlighet, ønsker og behov. Det er viktig at foreldrene

ivaretar barnets autonomi og gir barnet mulighet til å påvirke prosessene i familien. Samtidig skal foreldrene gi barnet mulighet til å utvikle sin selvstendighet og uavhengighet. Dette gjøres ved å skape et godt samarbeid hvor foreldre gir barnet mulighet til å ta egne valg.

Anerkjennelse som begrep benyttes istedenfor kjærlighet. Juul argumenterer for at alle foreldre føler kjærlighet til sitt barn, men dette er ikke nok for ønsket oppdragelse.

Kjærligheten må uttrykkes og barnet må føle den og dermed blir den anerkjennende.

Foreldrene kan anerkjenne barnet ved bruk av dialog dersom den blir preget av åpenhet, kjærlighet, oppmerksomhet og forståelse. Foreldrene skal uttrykke at de bryr seg om barnet og de skal føle at de blir sett, hørt og forstått. Hvis barnet har det vondt eller har det ugreit, er det viktig at foreldrene anerkjenner barnets følelser og er oppmerksom på dette. Hovedmålet med oppdragelsen er å styrke samarbeidsprosessen (foreldre-barn relasjonen) for å påvirke barnet til ønsket atferd.

Juul påpeker at for å oppnå ønsket oppdragelse er det viktig å ha hovedvekt på foreldre-barn relasjonen. Barnet oppleves som et kompetent individ fra første leveår, og er avhengig av foreldrene de første leveårene. I oppveksten vil barnet gradvis utvikle sin selvstendighet og det er viktig at foreldrene gir barnet mulighet til dette. Samarbeidsprosessen mellom foreldre og barn er avhengig av foreldrenes kvalitet til å anerkjenne og inkludere barnet. God foreldre-barn relasjon vil føre til at barnet inkluderes, forstås, anerkjennes og kan utvikle seg selv. Samtidig fører dette til en åpenhet i familien som styres av tillit og respekt.

6 Komparasjon

I dette kapittelet skal innholdet fra de fire populære bøkene om oppdragelse sammenlignes.

Komparasjonen skal belyse utviklingen av oppdragelsessynet fra 1950-2000-tallet. Det er fire aspekter som fremkommer i de bøkene som skal sammenlignes: straff- og makt, barnets autonomi i familien, anerkjennelse og foreldre-barn relasjonen.

6.1 Straff- og makt

Boken «*Barneoppdragelse*» av Østlyngen (1950) påpekte at det fantes mange metoder for straff i oppdragelsen. For eksempel fysisk avstraffelse, verbal tilsnakk, mindre anerkjennelse og mer. Likevel påpekte hun at bruk av straff ofte var unødvendig. Ifølge Østlyngen ville ikke

straff føre til ønsket oppdragelse. Dette ble belyst ved flere eksempler i kapittel 5.1.1 og 5.1.2. Foreldre som benyttet fysisk vold, streng verbal tilsnakk eller straffet barnet kontinuerlig forårsaket uønsket oppdragelse. Barn som ble dasket på hånden eller riset, opplevde at de hadde gjort noe galt. Foreldrene skulle ikke benytte midler som kunne medføre frykt eller tvang. Konsekvensene av uønsket atferd, holdninger eller handlinger skulle kjennetegnes av dialog og forståelse fremfor straff. Bruk av unødvendig straff på atferd, som avtar av seg, selv ville vært skadelig for barns oppvekst. Østlyngen gjør det klart at bruk av unødvendig straff er uønsket, og at foreldre ikke vil oppnå ønsket oppdragsresultat (Østlyngen, 1950). Dette synet på straff har vært i kontinuitet på 1960-tallet.

Ifølge Hambro (1966) skulle bruk av straff unngås dersom det var mulig. Ønsket oppdragelse ble kjennetegnet av foreldre som var oppmerksomme på sine omgivelser, og hva som kunne føre til straffereaksjoner. Knusbare og farlige gjenstander skulle plasseres utenfor barnets rekkevidde, og dersom gjenstandene ble knust, kunne dette medføre straffereaksjoner. Barn i tre års alderen eller yngre er nysgjerrige og undersøker verden rundt seg. De vet ikke forskjellen på hva som er rett og galt, og foreldrene må tilpasse oppdragelsen i forhold til barnets alder. Dersom straff var uunngåelig, var det viktig at den var rimelig og naturlig i forhold til forseelsen. Foreldrene skulle gi barn advarsler, og dersom advarslene ikke ble overholdt, kunne barna bli straffet. Barn lærer av erfaringer og ikke av skrik og terping på deres atferd og holdning (Hambro, 1966). Hambro påpekte at foreldrenes påbud og forbud er av betydning ettersom det kan forårsake straffereaksjon. På bakgrunn av dette skrev han at desto færre påbud og forbud, jo bedre. Det som fastsettes av regler og normer skulle overholdes, selv om det ble nødvendig med straff. Ønsket oppdragelse omhandlet bruk av demokratisk autoritet da bruk av makt var viktig for å overholde fastsatte regler. Foreldrene skulle oppmuntre barn til dialog, og ikke benytte tvang og straff. Formålet var å skape forståelse for barnets følelser, ønsker og behov, samt forklare barnet hvorfor reglene skulle overholdes. Regler og normer skulle endres dersom det var hensiktsmessig for å ivareta barnets autonomi i familien (Hambro, 1966). Dette synet på straff ble overført til 1970-tallet, men påbud og forbud ble ikke vektlagt som på 1960-tallet.

Campbell (1977) fremhevet at bruk av straff og autoritær makt oftest var unødvendig og skulle unngås om mulig. I boken *«Er du glad i meg?»* fokuseres det på fysisk avstraffelse av barnet. Fysisk avstraffelse ble betegnet som barnemishandling og skulle unngås. Effekten av fysisk avstraffelse var oftest negativ og førte til uønsket oppdragelse. Foreldrene ville ikke oppnå ønsket oppdragsresultat i et fremtidsperspektiv. Dersom straff var uunngåelig,

skulle den fremkomme naturlig og rettferdig. Straff skulle ikke fremkomme som resultat av foreldrenes impuls, men av refleksjon. Den skulle være passende i forhold til forseelsen, i likhet med det som beskrives i boken «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» (Campbell, 1977). For at foreldre kunne benytte straff, var det viktig med betingelsesløs kjærlighet. Foreldrene måtte være fleksible i straffen og be om unnskyldning dersom de var for strenge. Ønsket oppdragelse ble kjennetegnet av foreldre som uttrykket kjærlighet til barnet, uansett atferd og holdning. Det er viktig å anerkjenne barnet, da anerkjennelse har best påvirkning på barnets utvikling av ønsket atferd og holdning i et fremtidsperspektiv (ibid.). På 1990-tallet var formålet med straff- og maktaspektet stort sett det samme som på 1970, men det skjedde en utvikling av synet på straff.

Oppdragelsessynet på straff ble noe endret i boken «*Ditt kompetente barn*» av Juul (1996). Han benyttet ikke begrepet straff og autoritet, men makt og grensesetting. Hensikten med dette var å illustrere hvordan oppdragelsessynet var før 1990-tallet, og hvordan det burde være på 1990-tallet og fremover. Dette ble belyst med et eksempel i kapittel 5.4.4. Makt ble beskrevet som handlingsrommet foreldrene hadde for å skape trygge omgivelser for barnet. Foreldrenes makt skulle benyttes for å beskytte barnets ytre behov, noe som skulle føre til ønsket oppdragelse. Makt kunne også benyttes for å styre barnets indre behov ved å tvinge barnet til sengs når det ikke er trett. Å styre barnets indre behov forstås som uønsket oppdragelse ettersom det negativt påvirker barnets atferd, autonomi og foreldre-barn relasjonen. En totalitær oppdragelse var uønsket da det kan krenke barnets autonomi. Foreldre og barn skulle betegnes som likeverdige medlemmer i familien (Juul, 1996).

Formålet med straff- og maktaspektet i perioden 1950-2000 har vært i kontinuitet. Baumrinds teori vil påpeke at oppdragelsessynet på dette aspektet er autoritativt. Bøkene som ble redegjort presenterte et syn på at straff oftest var unødvendig og burde unngås hvis mulig (Baumrind, 1971). Foreldrene skulle både være responsive og kravstillende til barnet. Dersom barnet utviste uønsket atferd, holdning eller handling, skulle foreldrene oppmuntre barnet til dialog. Foreldre som benyttet straff i oppdragelsen, hadde større mulighet for å påvirke barnet negativt (Baumrind, 1966). På 1990-tallet med publiseringen av boken «*Ditt kompetente barn*» ble straffbegrepet endret til makt og grensesetting. Likevel var prinsippet det samme i oppdragelsen. Foreldrene skulle benytte makt for å ivareta barnets ytre behov, og ikke tvinge barnets indre behov til noe det ikke ønsket. Foreldrenes oppdragelse skulle være autoritativ, foreldrene skulle være kravstillende og responsive til barnets ønsker og behov (Baumrind, 1982).

6.2 Autonomi i familien

Oppdragelsessynet på 1950-tallet omhandlet å fastsette regler og normer som skulle overholdes, men foreldrene skulle også ta hensyn til barnets ønsker og behov. Formålet med fastsatte regler og normer var ikke å undertrykke barnas autonomi i familien, men hjelpe barna med å utvikle deres selvstendighet og uavhengighet. Gjennom en slik oppdragelse ble barnet stimulert til å ta egne valg og avgjørelser i familien (Østlyngen, 1950). Et barn ville alltid ha et avhengighetsforhold til foreldrene, men avhengighetsforholdet skulle nå reduseres med årene. Foreldrene måtte finne en balanse mellom avhengighets- og selvstendighetsforholdet til barnet. Denne balansen avgjorde når foreldre kunne ta valg for barnet, og når de skulle overlate barnet til å ta egne valg og avgjørelser. Familien skulle oppleves som et demokratisk samfunn, og hvert medlem skulle påvirke samfunnet (ibid.).

Dette synet på barnets autonomi ble videreutviklet på 1960-tallet. Arv og miljø som elementer ble benyttet for å forstå foreldrenes påvirkning på barnets atferd og holdninger. Foreldrenes personlighet, erfaringer og utdanning var av betydning for familiemiljøet. Dette miljøet ville utvikle barnets muligheter og anlegg, og resultere ønsket oppdragelse (Hambro, 1966). Denne perioden ble kjennetegnet av at barnets ferdigheter og evner ikke skulle begrenses på bakgrunn av familiemiljøet. Foreldrenes oppdragelse skulle gi mulighet til læring og utvikling av barnets evner og interesser. Dette skulle oppnås ved at foreldre etablerte krav og forutsetninger som skulle tilknyttes barnets ønsker og interesser (ibid.). Hambro påpekte at oppdragelse ikke skulle kjennetegnes av foreldre som tvinger og pålegger barnet til å oppnå forventninger som nærmest er uoppnåelige. Barnet skulle tildeles oppgaver og utfordringer som var tilpasset deres utviklingsgrad og anlegg. Formålet var at barnet skulle klare å løse oppgaver og utfordringer som ble tildelt, og at barnet tilegnet seg mestringsfølelse og positive erfaringer. Oppdragelsen skulle påvirke barnet til selvstendighet og utvikling av dets evner og ferdigheter (Hambro, 1966). Barnets autonomi i familien forstås som hovedaspektet i denne perioden. Hovedmålet med oppdragelsen var å utvikle barnets selvstendighet, evner og ferdigheter. Foreldrene skulle hjelpe barnet med å utvikle sine interesser, evner og anlegg. Barnet skulle ha tillit til seg selv, samt ta valg og avgjørelser i situasjoner som samsvarte med foreldrenes ønsker og forventninger. Dette synet på autonomi ble videreutviklet i senere år.

På 1970-tallet i boken *«Er du glad i meg?»* var det kontinuitet av synet på barnets autonomi. Hensikten med oppdragelsen var å påvirke barnet til selvstendighet og uavhengighet, i likhet med bøkene *«Barneoppdragelse»* i 1950 og *«Barn og foreldre»* i 1966. Hvordan dette skulle oppnås ble derimot videreutviklet. I motsetning til Hambros (1966) perspektiv på hvordan

familiemiljøet påvirket barnets autonomi, fokuserte Campbell (1977) på betingelsesløs kjærlighet. I kapittel 5.3.3 ble det fremhevet noen eksempler på hvordan kjærlighet kunne føre til uønsket oppdragelse. Foreldre med eiementalitet ville svekke barnets utvikling av autonomi, da dem benytter tvang i oppdragelsen for å oppnå ønsket atferd. I dette eksempelet vil ikke barnet få muligheter til å ta valg og avgjørelser. Barnet hadde heller ingen andre alternativer enn å adlyde foreldrenes ordre. Barnets autonomi krenkes og undertrykkes, og barnet utvikler et avhengighetsforhold til foreldrene. For å styrke barnets autonomi argumenterte Campbell for betingelsesløs kjærlighet. Dette styrker barnets kvaliteter, og hjelper med å utvikle selvstendighet og uavhengighet. Foreldrene skulle gi barnet mulighet til å ta valg og avgjørelser, og uansett resultat skulle foreldrene uttrykke betingelsesløs kjærlighet (Campbell, 1977). I likhet med synet på autonomi på 1950-tallet skulle selvstendighet- og avhengighetsforholdet til barnet i familien balanseres. Oppdragelsen skulle gi barnet muligheter til å ta valg og avgjørelser, men barnet skulle ikke overlates til seg selv. Foreldrene skulle hjelpe og rettlede barnet dersom det var nødvendig (Campbell, 1977; Østlyngen, 1950). I kapittel 3.1 nevnes det at forfatteren var kristen, og at hans oppdragelsessyn preges av dette. På bakgrunn av forfatterens livssyn kunne det ha skjedd en utvikling av autonomiaspektet i perioden 1977-1996.

Ifølge Juul (1996) var familiens verdier i endring, og dette medførte utvikling av hvordan barnet ble oppfattet i familien. I likhet med bøkene fra 1950-1970-tallet skulle oppdragelsen ivareta og utvikle barnets autonomi i familien. I kapittel 5.4.1 benyttes et eksempel som belyser barnets autonomi. Eksempelet som ble presentert kjennetegnes av foreldre som mener at barnet hadde manglende evne til dialog og samarbeid. På bakgrunn av dette skulle oppdragelsen bestå av å fastsette regler og normer som skulle overholdes. Dette oppdragelsessynet ble oppfattet som uønsket ettersom barnets autonomi ble krenket, og barnet fikk ingen valgmuligheter av foreldrene. I oppdragelsen burde foreldre inkludere barnet i familien. Barn ble oppfattet som samarbeidende vesener og hadde rett til medbestemmelse og medinnflytelse på valg og avgjørelser som påvirket dem. Barn ble oppfattet som likeverdige medlemmer, og deres stemme ble viktig i familien (Juul, 1996).

Autonomiaspektet for ønsket oppdragelse var i kontinuitet med hensyn til at barnet skulle inkluderes i familien. Barnet skulle utvikle sin selvstendighet og uavhengighet. Denne forståelsen på oppdragelse samsvarte med Baumrinds oppdragelsesteori på hvordan foreldrene påvirket barnet til ønsket oppdragelsesresultat. Baumrind var opptatt av at barnet skulle inkluderes i familien og oppmuntres til å bli selvstendig individ (Baumrind, 1966,

1982). På 1950-tallet ble ønsket oppdragelse kjennetegnet av hvordan foreldre skulle ivareta barnets autonomi med fastsatte regler og normer. Reglene og normene skulle justeres etter barnets behov for læring og utvikling. Dette skulle forebygge unødvendig bruk av straff. Hambro på 1960-tallet vektla betydningen av et familiemiljø som oppmuntret og utviklet barnets evner og ferdigheter. Et positivt familiemiljø skulle hjelpe barnets selvstendighetsutvikling. Campbell på 1970-tallet argumenterte for hvorfor betingelsesløs kjærlighet var det viktigste virkemiddelet i oppdragelsen. Han diskuterte hvordan foreldrene skulle uttrykke kjærlighet, og hvordan kjærlighet påvirker utviklingen av barnets selvstendighet. Dette synet på autonomi var i kontinuitet med 1990-tallet, men kjærlighetsbegrepet ble erstattet. På 1990-tallet var begreper som inkludering, medbestemmelse og medinnflytelse viktigere elementer i oppdragelsen. På bakgrunn av disse begrepene ville oppdragelsessynet oppleves som demokratisk og rasjonelt. Barnet skulle både respekteres og ivaretas i familien. Dette var kjennetegn på foreldre som oppnådde ønsket oppdragelsesresultat (Baumrind, 1971, 1996).

6.3 Anerkjennelse i oppdragelsen

Oppdragelsessynet på 1950-tallet omhandlet at barnet ikke skulle straffes unødvendig.

Foreldrene skulle ivareta barnets autonomi og anerkjenne dem som subjekter. Dette ble belyst i kapittel 5.1.1 med eksempelet om barnet som utviste trass. Oppdragelsen skulle ikke være preget av fraværende holdninger overfor barnet, og foreldrene skulle ikke tro at barnets atferd og trass ville reduseres av seg selv. Foreldrene skulle imøtekomme barnet med oppmerksomhet og kjærlighet, noe som medfører forståelse av barnets ønsker og behov. Barnet skulle nå bli sett og hørt (Østlyngen, 1950).

I likhet med 1950-tallet presenterte Hambro på 1960-tallet samme anerkjennelsessyn i oppdragelsen. Foreldre skulle etablere forståelse av barnets ønsker og behov, samt gi uttrykke oppmerksomhet overfor barnet. I kapittel 5.2.3 ble det present et eksempel på hva som kjennetegnet barnets trass, og hvordan foreldrene skulle imøtekomme dette. Barnet kan ofte ikke snakke fra seg og diskutere i tidlig alder. Derfor uttrykker barnet misnøye gjennom følelser som gråt, skrik eller raseriutbrudd. Foreldrene skulle være varsomme med å benytte straff og makt i situasjoner hvor barnet uttrykket misnøye gjennom følelser. Bruk av straff og makt for å korrigere barnets utbrudd av følelser, ville ikke være til hjelp. Straff og makt kan forårsake at barnet utvikler følelser av hjelpeløshet og lite kjærlighet overfor foreldrene.

Istedenfor å benytte straff og makt skulle oppdragelsen kjennetegnes av kjærlighet og nærhet, og barnet skulle føle seg elsket til enhver tid. Dersom barnet følte depresjon, angst, fortvilelse eller hjelpeløshet, skulle foreldrene forsøke å erstatte dette med glede, forståelse, kjærlighet og anerkjennelse (Hambro, 1966).

På 1970-tallet ble anerkjennelsesaspektet viktigere i oppdragelsen. Ifølge Campbell oppfattes kjærlighet og oppmerksomhet som de viktigste oppdragelsesaspektene. I likhet med 1950-1960-tallet skulle barnet anerkjennes i familien, og oppdragelsen skulle være autoritativ. Barnet skulle oppfattes som et subjekt i hjemmet. Campbell (1977) skriver at kjernen av ønsket oppdragelse er betingelsesløs kjærlighet, og dette ble belyst i kapittel 5.3.1.

Anerkjennelse og oppmerksomhet fra foreldrene skulle ikke bare oppfylle barnets ønsker og behov, men foreldrene måtte være opptatte av hva barnet mener og føler. De materielle tingene i livet skulle ikke ha størst betydning i oppdragelsen, men derimot skulle foreldrenes kjærlighetsfølelse ha størst og avgjørende betydning for ønsket oppdragelse.

Videre skiller Campbell mellom betinget og betingelsesløs kjærlighet. Oppdragelsen på 1970-tallet skulle kjennetegnes av betingelsesløs kjærlighet. Foreldrenes oppdragelse skulle ikke bestemmes av hvilken atferd eller handlinger barnet utviste. Foreldrene skulle elske sine barn for hvem de var, uansett utseende, oppførsel eller anlegg. Foreldrene skulle også etablere forståelse for barnets ønsker, behov og interesser. Hensikten med betingelsesløs kjærlighet var at foreldrene skulle støtte og uttrykke interesse for barnets aktiviteter. Foreldrene skulle uttrykke at de brydde seg om barnet, og at de er opptatte av barnets velvære og utvikling. Barnet skulle ikke bare forstå at foreldrene elsket dem, men barnet skulle også føle kjærlighet av foreldrene til enhver tid (Campbell, 1977).

På 1990-tallet skjedde det en utvikling av anerkjennessynet. Campbells kjærlighetsbegrep ble erstattet med anerkjennelse i boken «*Ditt kompetente barn*» (1996). Ifølge Juul føler alle foreldre kjærlighet overfor sine barn, men dette betyr ikke at alle foreldre klarer å uttrykke kjærligheten. I likhet med boken «*Er du glad i meg?*» (1977), påpekte Juul at oppdragelse uten uttrykt kjærlighet, er betydningsløs og uten hensikt. Foreldrenes evne til å uttrykke kjærlighet og forståelse for barnets ønsker og behov er viktig for å oppnå ønsket oppdragelse (Juul, 1996).

I kapittel 5.4.3 benyttes et eksempel som belyser anerkjennelsesaspektet. Foreldrene skulle ikke bare gi uttrykk for kjærlighet, men de måtte også forstå barnets følelser, ønsker og behov. Dette oppnås når foreldrene åpner muligheten til dialog med barnet. Dialogen skal gi

forklaring på hvorfor barnet gråter, skriker eller uttrykker raseri. Dialog skal også benyttes som redskap for å uttrykke anerkjennelse. Anerkjennelsen medfører at barnet føler seg sett og hørt. Formålet med dialog var ikke å løse problemer på noen minutter, men å gi barnet den nødvendige anerkjennelsen. Foreldrene skulle gjennom dialog gi barnet tid og frihet til å tenke og svare. Barnet skulle ikke bli presset til å svare på noe dem føler vanskelig (Juul, 1996). Foreldrenes tilbakemelding var også av viktig betydning, og den skulle være i samsvar med barnets handling. Barn som gir tegninger i gave, skulle ikke besvares med hvor flinke de hadde vært. Foreldre skulle besvare barna som om de var voksne mennesker og takke for gaven. Tilbakemeldinger som ikke er i samsvar med barnets handlinger og forventninger betegnes som ikke anerkjennende. Ifølge Juul ville barna føle at deres handlinger ble oversett. Den ideelle oppdragelsen skulle gi næring til barnets selvfølelse, og dette oppnås med tilbakemeldinger som samsvarer med barnets handlinger og forventninger (ibid.). Men hvordan kan anerkjennelsesaspektets utvikling forstås ut fra Baumrinds teori?

Baumrind ville ha betegnet anerkjennelsesaspektet som autoritativt. Som tidligere nevnt i kapittel 3.5 besto anerkjennelse av hvordan foreldrene klarte å uttrykke kjærlighet og oppmerksomhet til barnet. Barnet skulle føle seg sett og hørt av foreldrene (Baumrind, 1982). På 1950-tallet, med utgangspunktet i boken til Østlyngen, skulle foreldrene anerkjenne barnets behov og følelser. Dialog skulle erstatte unødvendig bruk av straff. Hensikten var å ivareta barnets personlighet. På 1960-tallet i boken til Hambro «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» var det ingen signifikante endringer av anerkjennelsesaspektet, men foreldrene skulle etablere forståelse for barnets følelser og anerkjenne dem. Dette skulle være til hjelp for å belyse hvorfor barnet utviste en bestemt atferd, holdning eller handling. På 1970-tallet argumenterte Campbell for betingelsesløs kjærlighet, og hvor viktig det var å elske sitt barn til enhver tid. Juul forsøkte på 1990-tallet å belyse at samarbeid og dialog var viktige redskaper for å anerkjenne barnet.

Ifølge Baumrind hadde alle disse forståelsene av anerkjennelsesaspektet i perioden 1950-2000 samme formål. Oppdragelsen skulle kjennetegnes av fastsatte regler og normer. Regler og normer skulle gi barnet retningslinjer for hva som var rett og galt, samt hjelpe barnet til å ta ansvar for seg selv. En god oppdragelse besto av responsive og kravstillende foreldre. Responsive foreldre omhandler å anerkjenne barnet, uttrykke kjærlighet og forstå dets følelser. Formålet var at barnet skulle føle seg elsket og forstått til enhver tid. Baumrind påpeker at dette ville resultere ønsket oppdragelse (Baumrind, 1966, 1971, 1982).

6.4 Relasjonsaspektet i oppdragelsen

I boken «*Barneoppdragelse*» (1950) ble ikke relasjonsaspektet mellom foreldre og barn diskutert. Relasjonens betydning ble indirekte nevnt i straff-, autonomi- og anerkjennelsesaspektet. Betydningen av god relasjon ble fremhevet når Østlyngen presenterte dialogbegrepet og dens hensikt. Hun diskuterte hvordan dialog kunne medføre åpenhet, tillit og respekt, og hvorfor disse elementene var viktige for å oppnå ønsket oppdragelsesresultat. Østlyngen argumenterte for at tillit bidro til utvikling av barnets autonomi. Barnet fikk mulighet til å ta valg og avgjørelser i familien. Denne autonomien førte til åpenhet og gjensidig respekt mellom foreldrene og barnet, noe som igjen førte til anerkjennelse av barnets ønsker og behov. Foreldrene skulle ikke bare gi barnet mulighet til å ta valg og avgjørelser, men foreldrene skulle også gi barnet støtte (Østlyngen, 1950). På bakgrunn av dette forstås relasjonsaspektet som inngangsporten til ønsket oppdragelse. Hensikten med oppdragelsen var å ivareta barnets autonomi og anerkjenne dets behov. Dette ville bidra til en demokratisk familie hvor medlemmene respekterer hverandre.

I forlengelse av boken «*Barneoppdragelse*» på 1950-tallet ble relasjonsbegrepet fremhevet og diskutert i boken «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» i 1966. Denne boken hadde fokus på det sosiale familiemiljøet, og hvordan familiemiljøet påvirket barnet til ønsket atferd. Ifølge Hambro var hensikten med oppdragelsen å utvikle barnets selvtillit og verdfølelse, noe som ville påvirke foreldre-barn relasjonen (Hambro, 1966). I likhet med Østlyngen på 1950-tallet ble dialogredskapet fremhevet. Familiemiljøet ble preget av både foreldrenes og barnets personligheter, interesser og behov. Dialog som ble preget av åpenhet, respekt og tillit ville gi barnet muligheten til å uttrykke sin personlighet i familiemiljøet. Foreldre-barn relasjonen ville bli styrket i dialog ettersom foreldre etablerer forståelse for barnets følelser, ønsker og behov (ibid.). Dette synet på relasjon var i kontinuitet siden 1950-tallet. Men synet på hvordan barnet påvirkes i familien gjennom oppdragelsen, har vært i utvikling.

I likhet med de forrige tiårene var foreldre-barn relasjonen fortsatt viktig på 1970-tallet. Ifølge Hambro skulle barnet få muligheten til å ta egne valg og avgjørelser i forhold til dets ønsker og behov. Foreldrene skulle også påvirke barnets utvikling av ønsket atferd og holdninger gjennom familiemiljøet. Likevel hadde relasjonsaspektet blitt utviklet i boken «*Er du glad i meg?*» (1977). Kvaliteten på oppdragelsen omhandler ikke bare foreldre-barn relasjon, men mor-far relasjonen ble også vektlagt, og den avgjør oppdragelsesresultatet. Mor-far relasjonen påvirker hvordan foreldre anerkjenner barnet og ivaretar dets ønsker, behov og interesser. På

bakgrunn av dette argumenterte Campbell for at mor-far relasjonen betegnes som like viktig som foreldre-barn relasjonen (Campbell, 1977).

Ifølge Campbell skulle relasjonsaspektet kjennetegnes av betingelsesløs kjærlighet. Dette skulle danne grunnlaget for solid felleskap mellom mor og far, samt foreldre og barn. Foreldre som elsket hverandre betingelsesløst, ville anvende kjærligheten til barnet. Denne kjærligheten skulle etablere en grunnmur av sikkerhet og anerkjennelse. Barnet ville føle seg elsket til enhver tid, og foreldrene ville gi oppmerksomhet når barnet trengte det. Dette påvirket foreldre-barn relasjonen ettersom foreldrene og barnet kunne åpne seg for hverandres ønsker, forventninger og følelser. Relasjonen ble preget av tillit, respekt og kjærlighet, og dette var kjennetegn på ønsket oppdragelse (Campbell, 1977).

Ifølge Juul på 1990-tallet var relasjonsaspektet i stadig utvikling. Han diskuterte og argumenterte i boken «*Ditt kompetente barn*» (1996) hvordan dialog, familiemiljø og kjærlighet kunne medføre god foreldre-barn relasjon. Disse virkemidlene som påvirket relasjonen, var de samme som ble presentert på 1950-1970-tallet, men Juul videreutviklet denne forståelsen. Barnet ble oppfattet som et kompetent subjekt fra første fødselsdag og inngikk i en samarbeidsprosess med foreldrene. Samarbeidsprosessen besto av alle elementene som inngikk oppdragelsen og har en påvirkning på foreldre-barn relasjonen. Dialog, makt, barnets autonomi, anerkjennelse var aspekter og redskaper som påvirket samarbeidsprosessen, og som påvirket foreldre-barn relasjonen. Dette påvirket også kvaliteten på oppdragelsen. Dersom foreldrene benyttet disse aspektene og redskapene på en hensiktsmessig måte, ville dette resultere ønsket oppdragelse (Juul, 1996).

Samarbeidsprosessen, som tidligere nevnt i kapittel 5.4.1, besto av at barn samarbeidet med foreldrene. Kommunikasjonsformen som foreldrene benyttet, kunne både styrke og svekke foreldre-barn relasjonen. Dersom foreldrene benyttet tvang og makt i kommunikasjonen, kunne dette svekke foreldre-barn relasjonen. Barn vil da tvinges til å overholde regler og forventninger, og de har ingen andre valgmuligheter. På den andre siden ble ønsket foreldre-barn relasjon kjennetegnet av åpenhet, tillit, respekt, likeverd, dialog og diskusjon. Barnet skulle oppfattes og anerkjennes som et medmenneske og som et kompetent familiemedlem. Oppdragelsen skulle ivareta barnets autonomi og anerkjenne det, noe som vil styrke samarbeidsprosessen. En god samarbeidsprosess vil etablere en sterk foreldre-barn relasjon og medføre ønsket oppdragelsesresultat (Juul, 1996).

I likhet med Juuls forståelse av foreldre-barn relasjonen, påpeker Baumrind at relasjonen mellom foreldre og barn er et viktig oppdragsaspekt. I kategoriseringen av relasjonsaspektet blir foreldre kjennetegnet av at de både skulle være responsive og kravstillende til barnet. Som nevnt i kapittel 3.5 blir foreldre-barn relasjonen påvirket av foreldrenes valg og avgjørelser, samt deres evne til å anerkjenne barnet (Baumrind, 1966). Foreldrene skulle ikke være enerådende autoriteter da dette forårsaker en dårlig foreldre-barn relasjon. Barnet tvinges til å adlyde foreldrenes ordre, noe som krenker barnets autonomi og anerkjennelse. På den andre siden skulle ikke foreldrene gi barnet enerådende makt, da dette kjennetegnes som ettergivende oppdragsstil. Barn er ikke modne nok til å ta alt av avgjørelser på egenhånd. En ettergivende oppdragsstil er like uønsket som autoritær oppdragsstil. Den beste foreldre-barn relasjonen besto av en autoritativ oppdragelse. Det er en oppdragelse som gir barnet mulighet til dialog. Foreldrene skulle gjennom en autoritativ oppdragelse også anerkjenne barnets ønsker og behov, samt utvikle dets autonomi. Oppdragelsen omhandlet å skape en relasjon hvor både foreldre og barn oppfattes som likeverdige familiemedlemmer som respekterer hverandre (Baumrind, 1982, 1996). Med utgangspunkt i Baumrinds teori presenterer de fire populære oppdragsbøkene fra de forskjellige tiårene samme syn på relasjon. Foreldre-barn relasjonen var et viktig aspekt i oppdragelsen, og dette kunne påvirke barnet til ønsket atferd. En foreldre-barn relasjon som åpner mulighet for dialog, anerkjennelse og utvikling av barnets autonomi, resulterer i ønsket oppdragelse.

7 Konklusjon

I denne studien har jeg undersøkt utviklingen av oppdragsessynet ut fra fire populære oppdragsbøker utgitt i Norge i perioden mellom 1950-2000. Det kunne pekes på mange aspekter av oppdragelse ut ifra disse bøkene, men jeg har valgt å undersøke fire av dem. Synet på straff- og makt, barnets autonomi i familien, hvordan foreldre anerkjenner barnet og hvor viktig foreldre-barn relasjonen er.

Det har vært kontinuitet i straff- og makt aspektet i perioden 1950-1966. Konsensus er straff- og makt oftest er unødvendig, og kan erstattes ved bruk av andre aspekter, som anerkjennelse. Unødvendig bruk av straff og makt kan medføre oppdragsproblemer og uønsket utvikling av barnets atferd. Barnets autonomi kan begrenses og medføre at relasjonen til foreldrene svekkes.

Likevel har det skjedd en utvikling på hvordan unødvendig straff og makt kan erstattes for å oppnå ønsket resultat. På 1950-tallet fremhever Østlyngen (1950) nødvendigheten med dialog. Hun argumenterer hvorfor unødvendig straff og makt ikke skal benyttes, men istedenfor skulle foreldrene forklare barnet hvorfor regler og normer skulle overholdes. Dette skulle bidra til diskusjon og åpenhet angående barnets ønsker og behov, og om reglene egentlig er nødvendige. Dette synet på straff og makt ble videreført på 1960-tallet med boken til Hambro (1966). Synet på unødvendig bruk av straff var uendret, men det presenteres et ekstra perspektiv på hvordan foreldre kan unngå dette. Dersom foreldrene plasserer knusbare og farlige gjenstander utenfor barnets rekkevidde medfører at barn ikke kan knuse dem, og foreldrene vil derfor ikke kunne ty til straff. Campbell (1977) presenterer et nytt perspektiv på hvordan unødvendig bruk av straff og makt skal unngås. Betingelsesløs kjærlighet er mer effektivt enn bruk av straff og makt ettersom dette bidrar til anerkjennelse av barnet. På 1990-tallet erstatter Juul (1996) straffbegrepet med makt. Barnet i denne boken oppfattes som kompetent, og er samarbeidsvillig med foreldrene. Oppdragelsen besto av at foreldre benytter makt til å skape trygge omgivelser for barnet. Makten skal ikke benyttes for å tvinge et barn til noe det ikke ønsker. Med utgangspunkt i disse bøkene har det ikke vært stor utvikling av straff- og maktaspektet. Den eneste utviklingen som har forekommet, er hvordan unødvendig bruk av straff og makt kan unngås ved å benytte andre oppdragelsesaspekter.

Det har også vært kontinuitet i autonomiaspektet i perioden 1950-1996. Foreldre skulle hjelpe barn til å bli selvstendige og uavhengige individer som kan ta egne valg og avgjørelser. Ifølge Østlyngen på 1950-tallet skulle oppdragelsessynet bestå av dialog. Denne dialogen skulle gi barnet mulighet til å uttrykke sine ønsker, behov og interesser, samt diskutere fastsatte regler og normer. Foreldrenes fastsatte regler og normer skulle ikke gå på bekostning av barnets valgfrihet i familien. Denne forståelsen av autonomi ble videreført på 1960-tallet med boken til Hambro. De diskuterer og argumenterer for hvordan foreldrenes personlighet påvirker familiemiljøet, noe som igjen påvirker oppdragelsen. I likhet med 1950-tallet er dialog et viktig aspekt ettersom den åpner opp for diskusjon og forståelse av hverandre. Videre diskuterer Hambro hvordan familiemiljøet kan påvirke barnets autonomi. Familiemiljøet påvirker hvilke regler, normer og begrensninger barnet har i familien, og det er viktig at foreldrene gir barnet valgmuligheter. Dette synet på autonomi ble utviklet på 1970-tallet. Campbell benytter ikke dialogbegrepet like ofte, men erstatter dette med betingelsesløs kjærlighet. Aspekter som eiementalitet og utnyttende holdning skulle unngås ettersom det skader barnets utvikling av autonomi. Konsensus for autonomi er uendret, barnet skulle vokse

og utvikle seg til å bli selvstendig og uavhengig. Dette autonomisynet ble videreutviklet på 1990-tallet i boken «*Ditt kompetente barn*». Juul presenterer begreper som tidligere ikke har blitt nevnt i de andre oppdragelsesbøkene. Betingelsesløs kjærighet forble viktig, men begreper som medbestemmelse, inkludering, det kompetente subjektet og likeverd blir presentert. Barnet har rettighet til medbestemmelse og inkludering i valg og avgjørelser som påvirker dem i familien. Oppdragelsens mål er å styrke barnets kvaliteter, og dette oppnås ved å gi de valgmuligheter og alternativer. Dette synet på oppdragelse har mange likheter med anerkjennelsesaspektet.

Anerkjennelsesaspektet har vært stabilt igjennom hele perioden. Foreldrene skal både gi uttrykk for oppmerksomhet og kjærighet til barnet. Ifølge Østlyngen og Hambro på 1950-1960-tallet skulle anerkjennelse kjennetegnes av dialog. Dette skulle skape et rom hvor foreldre og barn kunne kommunisere med hverandre, og på bakgrunn av dette etablere en grundigere forståelse av barnet. På bakgrunn av dette kunne foreldrene uttrykke kjærighet og oppmerksomhet til barnet. Denne forståelsen på anerkjennelse var uendret frem til 1970-tallet med boken «*Er du glad i meg?*» (1977). Betingelsesløs kjærighet var det viktigste oppdragelsesaspektet for å oppnå anerkjennelse. Foreldrene skal uttrykke ubetinget kjærighet til barnet, uansett hvilken handling eller atferd de utfører. Foreldrene skal ikke bare si at de elsker barnet, men de må også gi uttrykk for det. Dette synet på anerkjennelse ble noe endret på 1990-tallet med boken til Juul. Kjærighetsbegrepet oppleves overflødig og erstattes av begrepet anerkjennelse. Årsaken til dette var at Juul mente at alle foreldre elsker sine barn, og dette betegnes som kjærighet. Oppdragelse besto ikke kun av å elske barnet, men også å gi uttrykk for dette. Anerkjennelse av barnet oppnås ved at foreldrene aktivt er lyttende til barnets ønsker, behov og interesser, og gir uttrykk for kjærighet og oppmerksomhet.

Foreldre-barn relasjonen har hatt stort sett samme betydning i perioden 1950-1996 ut fra de populære oppdragelsesbøkene. På 1950-tallet blir relasjonsaspektet indirekte nevnt i oppnåelsen av ønsket oppdragelse. En god foreldre-barn relasjon åpner muligheten for dialog, og etablerer bedre forståelse av barnet. Til gjengjeld vil barnet være mer villig til å ta råd og hjelp fra foreldrene, noe som fører til mindre sjans for bruk av unødvendig straff og makt. På 1960-tallet blir denne forståelsen forlenget med boken til Hambro. Han diskuterer relasjonens betydning og fremhever viktige begreper: likhet, respekt og forståelse. En god foreldre-barn relasjon er viktig da familiemiljøet påvirker barnets tilegnelse av ønsket atferd og holdninger.

Foreldre som ivaretar barnets autonomi, anerkjenner barnet og som oppmuntrer til åpenhet, etablerer gode relasjoner til barnet. Dette medfører at barnet blir lettere påvirkelig til ønsket atferd. Denne forståelsen av relasjon ble forlenget til 1970-tallet, men hvordan dette skulle oppnås var allerede utviklet. Ifølge Campbell er ubetinget kjærlighet det viktigste aspektet for oppnåelsen av god foreldre-barn relasjon. Foreldre som alltid gir uttrykk for kjærlighet og oppmerksomhet overfor barnet, påvirker barnet til mer åpenhet, tillit og respekt. Dette er et viktig aspekt som fører til at barnet er mer villig til å dele opplevelser og følelser, samtidig føle trygghet og forståelse av foreldrene. Synet på relasjoner på 1990-tallet viser likhetstegn med 1970-tallet, men blir i større grad fremhevet. Barnet oppfattes som et kompetent individ som først er avhengig av foreldrene, men som skal utvikle sin selvstendighet. Oppdragelsen inngår i en samarbeidsprosess, og det er viktig at foreldrene imøtekommer barnet med likeverd. Det innebærer at foreldrene tar barnet på alvor til enhver tid. Foreldrene skal etablere forståelse av barnets atferd, være oppmerksomme på hvordan de kommuniserer og være observante på hvordan makt benyttes i møte med barnet. Samarbeidsprosessen styrer kvaliteten på oppdragelsen, og positiv og sterk foreldre-barn relasjon oppfattes som en nødvendighet for å oppnå positivt og ønsket resultat.

Valget av disse aspektene var nyttig for å sammenligne de fire oppdragelsesbøkene. Disse aspektene skapte klar kategorisering på hvilke oppdragelsesaspekter de ulike bøkene vektlegger og til hvilken hensikt. Uten denne inndelingen av aspektene, ville det vært vanskelig å analysere forskjellene på oppdragelsessynet fra den valgte perioden. På bakgrunn av dette konkluderer jeg med at oppdragelsessynet ut fra de populære oppdragelsesbøkene utgitt i Norge fra 1950-2000 har vært i utvikling, men har samtidig vært preget av kontinuitet.

Formålet med oppdragelsen og aspektene som ble benyttet, har vært i kontinuitet. Foreldrene forsøker å oppnå det Baumrind definerer som en autoritativ oppdragelsesstil som har til hensikt å inkludere barnet i familien. Det som har vært i utvikling er hvordan dette skal oppnås, og hvilke aspekter som vektlegges i de forskjellige tiårene. Boken «*Barneoppdragelse*» av Østlyngen (1950) har fokus på hvorfor foreldre ikke skal benytte unødvendig straff. Boken «*Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis*» av Hambro (1966) vektlegger autonomiaspektet i oppdragelsen. Barn styres av familiemiljøet, og det er viktig at de inkluderes i valg og avgjørelser. På 1970-tallet med boken «*Er du glad i meg?*» av Campbell (1977) vektlegges anerkjennelsesaspektet. Betingelsesløs kjærlighet vil føre til ønsket oppdragelse da barnet vil føle seg elsket, og igjen oppnår foreldrene en hensiktsmessig og positiv påvirkning på barnet. Boken «*Ditt kompetente barn*» av Juul (1996) fokuserer på

foreldre-barn relasjonen og dens betydning for ønsket oppdragelse. Foreldrene inngår i en samarbeidsprosess med barnet, og dette samarbeidet påvirker oppdragelsens kvalitet. Jo bedre foreldre-barn relasjonen er, desto bedre vil oppdragelsen være.

Resultatet fra analysen av oppdragelsesbøkene viser et supplerende blikk på utviklingen av oppdragelsessynet i forhold til tidligere forskning. Blom skriver at det har skjedd en utvikling av synet på barnet i oppdragelsen. Barnet blir ikke oppfattet som et objekt, men som et subjekt. Foreldrene skulle være oppmerksomme på barnets behov og rettigheter (Blom, 2004). Denne oppfatningen av oppdragelse gjenspeiles i boken til Østlyngen på 1950. Straff skal ikke benyttes i oppdragelsen, og barnet har behov som foreldrene må ivareta. Foreldrene skal lære barnet regler og normer, og foreldrene skal hjelpe barnet til å utvikle sin personlighet.

Thuen (2008) påpeker at perioden 1945-1975 kjennetegnes av endringer på oppfattelsen av barnet. Myndighetene intensiverte arbeidet for barnehageplass til alle. Samtidig opprettet staten barnevernet, noe som gav barn rettigheter i samfunnet. Foreldre skulle ikke lengre benytte fysisk avstraffelse ettersom barnet kunne bli tatt fra dem. Dette kan ha påvirket hvilket oppdragelsesaspekt som ble vektlagt i denne perioden, spesielt i boken til Hambro i 1966. Autonomiaspektet skulle erstatte straff, og dette skulle hjelpe barnet til positiv utvikling. Barnet har egen personlighet, evner og anlegg som skulle tas hensyn til og utvikles.

Perioden 1975-2008 kjennetegnes ifølge Thuen av at oppdragelsen skulle være mer forhandlende og inkluderende for barnet. I denne perioden ble også likestillingskampen intensivert. Dette medførte at synet på oppdragelsesgiver- og omsorgsrollene i hjemmet skulle likestilles. På bakgrunn av dette ble det viktigere å anerkjenne barnet og oppdra dem som subjekter. Med å anerkjenne barnets behov ville både foreldre og samfunnet forstå barnets interesser og muligheter. Dermed kan foreldre tilrettelegge aktiviteter som påvirker barnet til ønsket utvikling. Dette synet på oppdragelse fremheves i boken til Campbell i 1977.

Anerkjennelse var oppdragelsesaspektet som ville ha best påvirkning på barns utvikling. Foreldrene skulle anerkjenne barnets ønsker og behov, og ta hensyn til dem i oppdragelsen.

Disse forståelsene av hvordan barndom og oppdragelse har endret seg fra 1960-2008 kan samles til én forståelse. Det overliggende oppdragelsesaspektet som alltid fremkommer, men som ikke blir fremhevet, er foreldre-barn relasjonen. Blom (2004) skriver om overgangen fra lydighet til selvrealisering. Thuen & Sommerschild (1997) skriver om «det lykkelige barnet» hvor barnet fikk rettigheter i samfunnet og i familien. Denne forståelsen på oppdragelse fremkommer også i boken «*Barndommens historie*» av Ariés. Han påpeker at foreldrene

skulle ivareta barnets behov og interesser, og hjelpe dem til «den rette vei». Alle disse elementene i oppdragelsen ville Juul (1996) påpeke at de inngår i relasjonen mellom foreldre og barn. Denne relasjonen besto av et samarbeid. Jo bedre foreldre klarer å samarbeide (å oppnå en likeverdig felleskap), jo bedre var kvaliteten på oppdragelsen.

Som perspektiv på disse resultater kan det spørres om Baumrinds teori var et godt valg for analysen? Hennes oppdragelsesteori ville isolert sett ikke ha oppdaget utviklingen av oppdragelsessynet, da det henvises til en autoritativ oppdragelsesstil som positiv norm i alle de fire oppdragelsesbøkene. Teorien hennes kan i lyset av denne analysen forstås som preget av 1950-1960-tallets forståelse av oppdragelse. Dette kan ses ved sammenligningen med boken «*Barneoppdragelse*» av Østlyngen. Det som vektlegges er at straff og tvang ikke skal benyttes, og at det finnes andre oppdragelsesaspekter som kan benyttes for å oppnå ønsket oppdragelse. Både Østlyngen og Baumrind vektlegger dialog som virkemiddel i oppdragelsen. Det nevnes ikke hvilke oppdragelsesaspekter som er betydningsfulle, men hvilke virkemidler foreldre skal og ikke skal benytte i oppdragelsen.

I senere periode med bøkene «*Barn og foreldre*» (1966), «*Elsker du meg?*» (1977) og «*Ditt kompetente barn*» (1996) mister Baumrinds teori delvis sin relevans for analysen.

Oppdragelsesaspekter som autonomi, anerkjennelse og relasjoner fremheves, mens Baumrinds teori uendret betegner alle disse aspektene som *autoritative* kjennetegn i oppdragelsen. Alle de fire oppdragelsesaspekter kjennetegnes av samme norm, som er den autoritative oppdragelsesstilen, og kan dermed ikke skilles fra hverandre ved hjelp av Baumrinds teori. I 1996 forsøker hun å integrere historisk kontekst i forhold til oppdragelsesstilene. Men dette gjør hun tilsynelatende bare for å styrke teorien og understreke hvordan ulike virkemidler i oppdragelsen kan føre til negative konsekvenser.

Baumrinds teori kan dermed ses som normativ og tar ikke tilstrekkelig hensyn til kontekst og hvordan ulike oppdragelsesaspekter kan ha positivt påvirkning på barnet. Ifølge Baumrind skal hverken autoritær- eller ettergivende oppdragelsesstil benyttes noensinne ettersom de kun medfører negative konsekvenser for barnets utvikling. Den beste oppdragelsesstilen er autoritativ, og den fører til best utvikling av barnet. Denne meget statiske forståelsen på oppdragelse blir utfordret i boken til Juul. Han fremhever noen situasjoner hvor det er nødvendig å være ettergivende- eller autoritære oppdragere for å oppnå et godt samarbeid.

Med utgangspunkt i dette var Baumrinds oppdragelsesteori svak i henhold til å definere de forskjellige oppdragelsesaspektene. Hun undersøker kun hva som påvirker barnet positivt og

negativt, og generaliserer funnene til en universell og statisk norm. Baumrinds fortjeneste er derimot å ha vært banebrytende i analyseringen av oppdragelsen i det moderne samfunnet, hvilket stadig gir anledning til å stille spørsmålet om hva som kjennetegner den gode oppdragelsen.

8 Litteraturliste

- Ariès, P. (1980). *Barndommens historie* (Vol. 452). Oslo: Gyldendal.
- Azimeh, M. (2014). *Barn og foreldrepåvirkning: Barnas utvikling av antisosial atferd i familien*. (Bacheloroppgave Universitetet i Agder), Malek Azimeh, Kristiansand.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907. doi: 10.2307/1126611
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1-103. doi: 10.1037/h0030372
- Baumrind, D. (1982). Are Androgynous Individuals More Effective Persons and Parents? *Child Development*, 53(1), 44-75.
- Baumrind, D. (1996). The Discipline Controversy Revisited. *Family Relations*, 45(4), 405-414.
- Blom, K. (2004). *Norsk barndom gjennom 150 år: en innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Boolsen, M. W. (2006). *Kvalitative analyser: at finde årsager og sammenhænge*. København: Reitzel.
- Bø, I., & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital: innføring i nettverkstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Campbell, R. (1977). *Er du glad i meg?: en bok om barneoppdragelse, om barns behov og foreldres ansvar*. Ottestad: Prokla-media.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. doi: 10.1037/0033-2909.113.3.487
- Familiedepartementet., B.-o. (2005). *Barnevernet og dets forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier*. (Q-25/2005). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/rus/2005/0003/ddd/pdfv/258676-rundskriv_q-252005.pdf

- Hambro, C. (1966). *Barn og foreldre: barneoppdragelse i praksis* (2. utg.). Oslo: Dreyer.
- Jensen, L. B. (2011). *Indføring i tekstanalyse* (2. utg.). Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Juul, J. (1996). *Ditt kompetente barn: på vei mot et nytt verdigrunnlag for familien*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Kleven, T. A., Tveit, K., & Hjordemaal, F. (2011). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: en hjelp til kritisk tolking og vurdering*. Oslo Unipub.
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø., Collin-Hansen, R., Haug, P., Grødem, A. S., & Moen, K. H. (2012). *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Likestillingsdepartementet, B.-o. (1992). *Lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Lilleaas, U.-B. (2006). Familievaner og likestilling i moderne parforhold. I *klem eller balanse* (s. 35-49). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lyngbø, C. (2011, 21.06.2011). Barneoppdragelse: 10 vanlige utfordringer. *KK*. Hentet fra <http://www.kk.no/mamma/barneoppdragelse-10-vanlige-utfordringer-63715672>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Schleiermacher, F., & Bowie, A. (1998). *Hermeneutics and criticism and other writings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sigsgaard, E. (1979). *Om børn og deres virkelighed: set i perioder over 300 år*. København: Reitzels forlag.

- Sommer, D. (1997). *Barndomspsykologi: utvikling i en forandret verden*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Thuen, H. (2008). *Om barnet: oppdragelse, opplæring og omsorg gjennom historien*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Thuen, H., & Sommerschild, H. (1997). *Foreldre - til barns beste: om barneoppdragelse før og nå*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research : design and methods* (4. utg. Vol. 5). Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Østlyngen, L. H. (1950). *Barneoppdragelse*. Oslo: Norsk Korrespondanseskole.